

รายงานการศึกษากลุ่ม (Group Report)

เรื่อง ยุติธรรมชุมชน
กรณีศึกษา : การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของ
สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

จัดทำโดย กลุ่มกาสะลอง

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 13
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2560

รายงานการศึกษากลุ่ม
(Group Report)

เรื่อง การใกล้เคียงและระดับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

จัดทำโดย กลุ่ม กาสะลอง

- 1) นายทวีศักดิ์ สารทรัพย์
- 2) นางสาวสุนีย์ ทองเรือง
- 3) นายมงคล จันทะจร
- 4) นางสาวพิมลพรรณ ชูรัตน์
- 5) นายรัฐการ ศรีศกุน
- 6) นายปทาน ตันมณีวัฒนา
- 7) พันตำรวจเอก ดร. สันตภวิชัย มากช่วย
- 8) นางสาวรัญญา ชวศุกุล
- 9) นางสาวมานวิกา ทองประเสริฐ
- 10) นายธนกฤต รัตนพันธ์
- 11) นายวิเชียร เปมานุกรรักษ์
- 12) นางสาวทิวาวรรณ อายุวัฒน์

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ 13
สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม
ประจำปี 2560

บทสรุปผู้บริหาร

จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งสิ้นจำนวน 180 ศูนย์ แบ่งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเขตอำเภอเมือง จำนวน 25 ศูนย์ และศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเขตพื้นที่ต่างอำเภอจำนวน 155 ศูนย์ โดยมีจำนวนเครือข่ายยุติธรรมชุมชน 6,658 คน เป็นจังหวัดที่มีจำนวนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมากที่สุดในประเทศ ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเรื่องนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการนำระบบแนวคิดและกระบวนการยุติธรรมชุมชนมาใช้ในท้องถิ่นอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา ศึกษาผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ในเรื่องการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท และศึกษาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท

ขอบเขตและวิธีการศึกษา พิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี : พิจารณาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนใน 4 ประเด็น ดังนี้ (1) กรณีพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงในชุมชน เช่น สุนัข โค กระบือ (2) กรณีพิพาทเรื่องที่ดิน (3) กรณีพิพาทเรื่องหนี้สิน และ (4) กรณีพิพาทเรื่องทะเลาะวิวาท แยกกรณีข้อพิพาทในสี่ประเด็นตามลักษณะของชุมชน 3 ลักษณะคือ (1) ชุมชนเขตเมือง (2) ชุมชนชานเมือง และ (3) ชุมชนชนบท แหล่งข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ระยะเวลาของเนื้อหา(ย้อนหลัง 3 ปี) พิจารณาข้อมูลที่เกิดขึ้นในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2560 ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล(1 เดือน) ธันวาคม พ.ศ. 2560

ผลการศึกษา พบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2558-2560 มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททั้งสิ้น 742 คดี แบ่งเป็น กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์ จำนวน 2 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 1 กรณี และไม่สำเร็จ 1 กรณี) กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน จำนวน 153 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 82 กรณี และไม่สำเร็จ 71 กรณี) กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา จำนวน 515 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 306 กรณี และไม่สำเร็จ 209 กรณี) กรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จำนวน 72 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 39 กรณี และไม่สำเร็จ 33 กรณี) เมื่อเปรียบเทียบร้อยละความสำเร็จของคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีในแต่ละปีพบว่า จำนวนร้อยละของความสำเร็จลดลง ได้แก่ ปี พ.ศ. 2558 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 73.80 ปี พ.ศ. 2559 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 51.34 และปี พ.ศ. 2560 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 43.36 ในการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เปรียบเทียบกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก พบว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้ถึง 42 เท่า ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี มีปัญหาและอุปสรรค 5 ประการดังนี้ (1) คู่พิพาทไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้นัดหมาย อันเนื่องมาจากปัญหาในด้านความเชื่อมั่นในความยุติธรรมและความเป็นกลางของกระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน อีกทั้งประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การดำเนินงานและขั้นตอนการติดต่อขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน (2) คู่กรณีได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว แต่ไม่สามารถหาข้อตกลงกันได้ เนื่องจากการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้น ไม่มีสภาพบังคับ ซึ่งมีความแตกต่างจากคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็ไม่สามารถจะดำเนินการบังคับให้ปฏิบัติตามได้ อีกทั้งศูนย์

ยุติธรรมชุมชนหลายแห่งขาดเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย (3) กรณีพิพาทบางกรณีเป็นประเด็นที่กระทบต่อคนหมู่มาก /ชุมชน ทำให้ไม่สามารถยุติด้วยการไกล่เกลี่ยกับคู่กรณีเท่านั้น จะต้องมีการทำประชาคมหลายครั้ง และทำให้ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน (4) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางแห่งประสบกับปัญหาและอุปสรรคจากการขาดแคลนบุคลากรดำเนินงานทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจึงไม่สามารถช่วยเหลือบริการประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ (5) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การขับเคลื่อนศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

แนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี คณะผู้วิจัยเสนอว่าควรพัฒนาใน 5 ประเด็น ดังนี้ (1) ด้านเชื่อมั่นและความเป็นกลางในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนของศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถทำได้โดยให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้ประสานและจัดหาคนกลาง และเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการอบรมเทคนิคการไกล่เกลี่ยซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม หรือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยหลากหลายจัดทำเป็นหลักสูตรและสามารถออกไปประกาศเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนด้วยแล้วก็จะทำให้สร้างความมั่นใจแก่ประชาชนได้ (2) ด้านการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านบทบาทภารกิจ และการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเพิ่มการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจ และกระบวนการดำเนินงานตลอดจนขั้นตอนการขอรับความช่วยเหลือ ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจและช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการมีบทบาทช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เช่นการช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย แจ้งเบาะแสการกระทำผิดต่างๆร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากยิ่งขึ้น (3) ด้านการส่งเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาโดยให้มีการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ชัดเจน ให้แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เพื่อให้สามารถประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้ประโยชน์จากบริการจากการบริการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต่อไป โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจัดอบรมพัฒนาความรู้ให้กับเครือข่ายและกรรมการศูนย์อย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (4) ด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายให้กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่า อาจจะได้ทำได้โดยการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทางด้านกฎหมาย อาทิเช่น สภานายความ สำนักงานอัยการ หรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่มาใช้บริการว่าจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายด้วยอีกทางหนึ่ง (5) ด้านงบประมาณ พบว่า อาจจะได้แก้ไขได้โดยการใช้งบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะต้องมีแนวทางการระบียบการใช้จ่ายงบประมาณสนับสนุนหรือกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยชุมชนอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่อง “ยุติธรรมชุมชน : การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี” เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วย ความอนุเคราะห์และสนับสนุนจากบุคคลหลายท่าน คณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม รองศาสตราจารย์ พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่มกาสะลอง ที่ให้คำปรึกษา แนะนำและสนับสนุนด้วยดีตลอดมา และขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีที่เอื้อเฟื้อข้อมูลในการจัดทำรายงานฉบับนี้ ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

คณะผู้ศึกษา กลุ่ม กาสะลอง
(ธันวาคม 2560)

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 กระบวนการยุติธรรมทางเลือก	6
2.2 ยุติธรรมชุมชน	7
2.3 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	12
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา	20
บทที่ 3 ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย	21
3.1 รูปแบบการศึกษาวิจัย	21
3.2 แหล่งข้อมูล	21
3.3 วิธีการจัดเก็บข้อมูล	21
3.4 เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล	22
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	22
บทที่ 4 ผลการศึกษา	23
ส่วนที่ 1 : การศึกษาจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ระหว่าง พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2560	23
1. ข้อมูลทั่วไป	23
2. ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี แยกตามประเด็นศึกษาและพื้นที่ศึกษา	25
(1) กรณีพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงในชุมชน	25
(2) กรณีพิพาทเรื่องที่ดิน	27
(3) กรณีพิพาทเรื่องหนี้สิน	33
(4) กรณีพิพาทเรื่องทะเลาะวิวาท	40

หน้า

3. ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทและ ปัจจัยความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	49
ส่วนที่ 2 : สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	50
1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	50
2. ผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชนในเรื่องการไกล่เกลี่ยและ ระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	51
3. ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แยกตามกรณีพิพาทและพื้นที่	52
3.1 กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์	52
3.2 กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน	53
3.3 กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา	53
3.4 กรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	54
4. แนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยและ ระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	56
ส่วนที่ 3 การอภิปรายผล	58
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	61
5.1 สรุปปัญหาของกระบวนการยุติธรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้น	61
ประเด็นที่ 1 ผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชน ในเรื่องการไกล่เกลี่ยและ ระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	61
ประเด็นที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	61
ประเด็นที่ 3 แนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยและ ระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี	62
5.2 ข้อเสนอแนะในมิติต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาทางวิชาการ	63
5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหาทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงผลผลิต ตามกรอบงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น	63
บรรณานุกรม	65
ภาคผนวก	69
ก. แบบสัมภาษณ์	69
ข. ประวัติผู้ศึกษาวิจัย	70

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงสถิติการให้บริการประชาชนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท จำแนกตามประเภทข้อพิพาท ระหว่าง พ.ศ. 2558- พ.ศ. 2560	24
4.2 ตารางสรุป/เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างการใช้ยุติธรรมหลักกับยุติธรรมทางเลือก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2560	25
4.3 ตารางสรุปกรณีศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จของกระบวนการ ไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามประเภทข้อพิพาทและพื้นที่	47
4.4 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	50

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

(1) ปัญหาของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม

สังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนผ่าน การจัดการการพัฒนาทางด้านสังคมอย่างมากมาย ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา ไปสู่การเกิดความขัดแย้งข้อพิพาทในสังคม และการเกิดอาชญากรรมรูปแบบต่างๆ ในที่สุด ปัญหาที่สืบเนื่องจากข้อพิพาทและอาชญากรรมได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการในกระบวนการยุติธรรมไทย ทั้งตัวเลขคดีในศาลและตัวเลขของผู้ต้องขังในเรือนจำที่เพิ่มขึ้นจึงไม่สามารถใช้เป็นมาตรวัดความสำเร็จของความยุติธรรมในสังคมไทยอีกต่อไป นอกจากจะทำให้สังคมต้องรู้สึกหวาดกลัวกับการที่มีผู้ร้ายมากขึ้น เกิดสภาวะ “คดีล้นศาล คนล้นคุก” แล้วสถานการณ์ข้อพิพาททางอาญาที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็มีได้มีแนวโน้มจะลดลงแต่กลับเพิ่มขึ้นอีกด้วยจนส่งผลกระทบต่อให้เกิดปัญหาความล่าช้าของขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545:51) ทำให้ประชาชนในสังคมไม่สามารถเข้าถึงเพื่อใช้บริการด้านความยุติธรรมตามระบบหลักได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ประหยัด และเป็นธรรม ดังภาษิตกฎหมาย “ความล่าช้าในการดำเนินคดีก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม” (Justice Delayed is Justice Denied) (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2544:18-19) และส่งผลกระทบต่อภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อาทิเช่น บุคลากรและงบประมาณของประเทศเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เมื่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาและให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้องในสังคมได้ กระบวนการนั้นก็มีความสำคัญมากไปกว่าการเป็นเพียงรูปแบบโครงสร้างที่รัฐกำหนดขึ้นมา

ดังนั้นการแสวงหา “ทางเลือก” เพื่อเป็นทางออกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหในกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยการปรับแนวคิดจาก “กระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน” ไปสู่แนวคิดใหม่อย่าง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” สามารถเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างน้อยก็บรรเทาปัญหาพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมไทยได้หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น “การลดบทบาทรัฐเพิ่มบทบาทชุมชน” สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้กล่าวถึง “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” ที่ส่งผลต่อการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบยุติธรรมที่เป็นทางการ และปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกไปปฏิบัติ โดยเน้นแนวทางที่มองปัญหารอบด้านให้ความสำคัญกับผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และสังคม (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545:63) จึงถือได้ว่าแนวคิดนี้เป็นการเสริมสร้างศักยภาพของกระบวนการยุติธรรมอีกทางหนึ่ง (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545:7) เป็นแนวทางที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงและเป็นประโยชน์แก่สังคมยิ่ง

(2) ที่มาของยุติธรรมชุมชน

กระทรวงยุติธรรม ในฐานะองค์กรหลักในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน รวมทั้งสร้างความเป็นธรรมและความมั่นคงให้กับสังคม ได้กำหนดยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for All, All for Justice) หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินการกิจดังกล่าวจึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ ได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยมีโอกาสในการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ

และร่วมรับประโยชน์จากการแก้ปัญหาาร่วมกันในลักษณะของ การเป็น “หุ้นส่วน” ภายใต้แนวคิดยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหอาชญากรรม โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน และการให้ความสำคัญกับความต้องการของผู้เสียหายในการเยียวยาหรือแก้ไขทดแทนความเสียหายที่ได้รับจากอาชญากรรม ได้จัดให้มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมร่วมในการเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

(3) การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

กองนโยบายและแผน กระทรวงยุติธรรม (2544 : 3-4) ใช้คำว่า “การระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท” ซึ่งหมายถึง การระงับข้อพิพาทจะต้องมีคนกลาง หรือบุคคลที่สาม เข้ามาเป็นผู้มีบทบาทในการชักจูงคู่พิพาทหันหน้าเข้าหากัน ตลอดจนเป็นผู้เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อพิพาทอันเป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่าย บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่นี้ เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” ผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่เข้าไปตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท แต่จะเข้าร่วมเจรจาประนีประนอมด้วยหรือเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมให้คู่พิพาทตัดสินใจกันเอง ข้อเสนอแนะของผู้ไกล่เกลี่ย ไม่มีผลผูกพันคู่พิพาทที่จะต้องปฏิบัติตาม (กองนโยบายและแผน กระทรวงยุติธรรม, 2544) การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในประเทศไทยที่ผ่าน มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตรี กำหนดให้ คณะกรรมการหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่การระงับข้อพิพาทของประชาชนในระดับหมู่บ้าน ที่เป็นข้อพิพาททางแพ่ง หรืออาญาที่เป็นความผิดที่ยอมความได้ โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอม และเป็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนั้น (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530, 2530) นอกจากนี้ยังกำหนดให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอมิหน้าที่ในการระงับข้อพิพาททางอาญาในความผิดที่ยอมความได้และไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอนั้น (พระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550) และการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน (เครือข่ายยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม)

(4) รูปแบบยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชน (community justice) เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (alternative justice) ที่เน้นการให้ความเป็นธรรมทางกฎหมาย หรือการแก้ไขปัญหความขัดแย้งแก่บุคคล โดยใช้วิธีการที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรม เป็นกระบวนการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความเป็นธรรม โดยใช้กระบวนการของชุมชนเอง ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม จัดการกับความขัดแย้งและเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556) โดยภาครัฐ มีหน้าที่ในการส่งเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง ด้วยการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิเสรีภาพบทบาทภารกิจต่าง ๆ ของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์ในชุมชนภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชุมชนหลากหลาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างภาครัฐ กับประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคประชาชน เพื่อช่วยกันผดุงความยุติธรรม และ เสริมสร้างความสงบสุขมั่นคงแก่ชุมชนและประเทศชาติต่อไป

(5) การดำเนินการของยุติธรรมชุมชน

บทบาทภารกิจหลักของยุติธรรมชุมชน มีดังนี้ ประการแรกการเสริมพลัง (empowerment) หมายถึง การดำเนินบทบาทหรือกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ชุมชน ทะนุบำรุงและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างคุณภาพชีวิต โดยร่วมกันจัดการปัญหาอาชญากรรม ความขัดแย้งหรือปัญหาใดๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน

ประการที่สองการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันจากปัญหาอาชญากรรม (crime prevention) หมายถึง การดำเนินบทบาทหรือกิจกรรมใดในการป้องกันอาชญากรรมและการกระทำความผิด รวมถึงการลดหรือหยุดยั้งพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ ที่อาจนำไปสู่การกระทำผิดหรืออาชญากรรม เช่น การมั่วสุมของวัยรุ่น ฯลฯ ประการที่สามการเยียวยา (restoration) หมายถึง การชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม หรือการกระทำผิดกฎหมาย หรือกติกาของสังคม การบรรเทาผลร้ายแก่ทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน รวมถึง การช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้กระทำผิด ผู้เสียหายและผู้ที่ได้รับผลกระทบอาชญากรรม หรือการกระทำผิดมีโอกาสกลับไปคืนสู่สังคม (reintegration) ประการที่สี่จัดการความขัดแย้ง (conflict resolution) หมายถึง การกระทำการใดๆ ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง และพฤติกรรมที่ นำไปสู่ความรุนแรงได้ ลดน้อยและหายไปที่สุดในที่สุด โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความเข้าใจกัน ได้มีการชดเชยหรือบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ จากการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ผ่านมาก็ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคบางประการ เช่น รูปแบบการจัดการความขัดแย้งยังต้องอาศัยบารมีของคนที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยเพียงไม่กี่คน ไม่มีการนำความรู้ทางด้านกฎหมายมาใช้ควบคู่หลักคุณธรรมจริยธรรม ขาดการนำความถูกต้องดีงามตามประเพณีที่ได้รับการอบรมผ่านกระบวนการเสริมทักษะมาใช้ ขาดแผนรองรับหลังจากเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย การส่งต่อหรือการให้คำแนะนำยังขาดความชัดเจน การบันทึกถ้อยความในการไกล่เกลี่ยขาดการพัฒนารูปแบบที่ถูกต้องไม่สามารถอ้างอิงเป็นหลักฐานในชั้นศาลในกรณีที่เรื่องดำเนินคดีต่อไปทางกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (ประเวศ จันทน์ฉาย) และขาดงบประมาณที่ไม่เพียงพอที่เนื่องจากการประชุมแต่ละครั้งจะต้องมีค่าใช้จ่ายประชุม และค่าเดินทาง (รัฐลักษณ์ พิทักษ์จักรพิภพ, 2555)

(6) บทบาทหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ขึ้นเป็นหน่วยงานภายในของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด รวมทั้งดำเนินการตามระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ซึ่งได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2548 ในทุกจังหวัด (75 จังหวัด) จากนั้น ในปีงบประมาณ พ.ศ.2553 กระทรวงยุติธรรม ได้มีนโยบายให้ดำเนินการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นส่วนราชการตามแนวทางการจัดส่วนราชการในภูมิภาคของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 18 กันยายน 2550 จึงได้ดำเนินการโครงการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง 5 จังหวัด ประกอบด้วย เชียงใหม่ ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา สุราษฎร์ธานี และปัตตานีขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ.2554 โดยจัดให้มีอัตรากำลังข้าราชการไปปฏิบัติงานประจำอย่างน้อยจังหวัดละ 5 อัตรา และจัดสรรงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการทำงาน และประเมินความคุ้มค่าของการจัดตั้ง ก่อนที่จะเสนอขอจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศต่อไป ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ.2555 กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายในการพัฒนาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง ต่อเนื่องจากปีงบประมาณ พ.ศ.2554 โดยให้มีการจัดตั้งเพิ่มเติมอีก จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก นครราชสีมา และอุดรธานีเพื่อให้สอดคล้องตามพื้นที่ภาคในกระบวนการยุติธรรม 9 ภาค รวมทั้งให้พิจารณาดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายยุติธรรมชุมชน (คยช.) ขึ้นในระดับชุมชน/หมู่บ้าน และจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน (ศยช.) ขึ้น ตามความเหมาะสม (กระทรวงยุติธรรม ,2556)

จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งสิ้นจำนวน 180 ศูนย์ แบ่งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเขตอำเภอเมือง จำนวน 25 ศูนย์ และศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเขตพื้นที่ต่างอำเภอ

จำนวน 155 ศูนย์ โดยมีจำนวนเครือข่ายยุติธรรมชุมชน 6,658 คน ซึ่งถือว่าเป็นจังหวัดที่มีจำนวนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมากที่สุดในประเทศ (รายงานสรุปผลจำนวนการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม, 2560)

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งได้นำระบบแนวคิดและกระบวนการยุติธรรมชุมชนมาดำเนินการและสามารถเป็นต้นแบบในการนำระบบแนวคิดและกระบวนการยุติธรรมชุมชนมาอำนวยความสะดวกให้ชุมชนในท้องถิ่นอื่นๆ ได้ ข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์ต่อการพัฒนาการนำระบบแนวคิดและกระบวนการยุติธรรมชุมชนมาดำเนินการในระดับท้องถิ่นให้บรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ปัญหาอุปสรรคในการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี ตลอดจนข้อเสนอแนะในการการแก้ไขและการพัฒนารูปแบบการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทของของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี จะเป็นแนวทางให้เกิดการศึกษาปัญหาอุปสรรคในการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทเพื่อหาแนวทางในการการแก้ไขและการพัฒนารูปแบบการใกล้เคียงในแต่ละท้องถิ่นทั่วประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- (1) เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชน ในเรื่องการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี
- (2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี
- (3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการใกล้เคียงและระงับข้อพิพาทของของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

1.3 ขอบเขตการศึกษา

- (1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

พิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี : พิจารณาการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนใน 4 ประเด็น ดังนี้

- กรณีพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงในชุมชน เช่น สุนัข โค กระบือ
- กรณีพิพาทเรื่องที่ดิน
- กรณีพิพาทเรื่องหนี้สิน
- กรณีพิพาทเรื่องทะเลาะวิวาท

- (2) ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

พื้นที่ที่ศึกษา พิจารณาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี แยกกรณีข้อพิพาทในสี่ประเด็นตามลักษณะของชุมชน 3 ลักษณะคือ (1) ชุมชนเขตเมือง (2) ชุมชนชานเมือง และ (3) ชุมชนชนบท

ข้อมูลเอกสาร ศึกษาจาก

- (1) เอกสารการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี
- (2) นโยบายลดความเหลื่อมล้ำและอำนวยความสะดวกยุติธรรมของกระทรวงยุติธรรม

ข้อมูลบุคคล :ใช้วิธีสัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ยุติธรรม จังหวัด ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ภาคราชการ) ผู้นำท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) คณะกรรมการ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนและอัยการ

(3) ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาของเนื้อหา (ย้อนหลัง 3 ปี) พิจารณาข้อมูลที่เกิดในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - 2560

ระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล (1 เดือน) 15 พ.ย. – 14 ธ.ค. 2560

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) ได้แนวทางในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศ

(2) ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

(3) ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลและลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีความทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ยุติธรรมชุมชน : การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี คณะผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและได้ดำเนินการตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางประกอบการวิจัยดังนี้

2.1 กระบวนการยุติธรรมทางเลือก

กระบวนการยุติธรรมทางเลือก หมายถึง แนวคิดและวิธีการดำเนินการใดๆ ต่อคู่กรณีในคดีแพ่งหรือผู้กระทำผิดในคดีอาญาขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการยุติธรรมโดยลดการใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (ในคดีแพ่ง ได้แก่ การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการไกล่เกลี่ยคดีในขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง ส่วนในคดีอาญา ได้แก่ การระงับข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนใดๆ ของกระบวนการ นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงวิธีการทางเลือกที่ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ของคดีปกครอง) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดผลร้ายของการดำเนินคดี ช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ ส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนผู้กระทำผิด และแสวงหาความยุติธรรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการสมานฉันท์ที่ผู้เสียหาย ผู้กระทำผิดและ/หรือบุคคลอื่นๆ ของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมนั้น ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรม ทั้งนี้ มาตรการและวิธีดำเนินการทางเลือกดังกล่าวจะต้องมีกฎหมายรองรับหรือมีหน่วยงานรองรับการดำเนินงาน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556, หน้า 170-171)

ลักษณะสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก จึงมีความท้าทายต่อกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เนื่องจาก มีลักษณะไม่เป็นทางการ (informalism) ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ใช่รูปแบบนิยมตามธรรมเนียมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก และมีลักษณะลดทอนความเป็นกฎหมาย (delegalization) รื้อถอนการยึดติดกับรูปแบบวิธีการที่ทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย(จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556, หน้า 172) ซึ่งจะทำให้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์และความจำเป็นเพื่อบรรลุผลในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนอย่างรวดเร็ว ประหยัด มีคุณภาพ ทำให้เกิดผลพึงพอใจ และมีศักยภาพในการระงับข้อพิพาทความขัดแย้ง และสร้างความสมานฉันท์ไปพร้อม ๆ กัน

กระบวนการยุติธรรมทางเลือกมีการเรียกชื่อต่างกันไป แต่สามารถจัดกลุ่มความหมายข้างเคียงได้ดังนี้

กลุ่มที่แนวคิดทางเลือกทั่วไป ได้แก่ การระงับข้อพิพาททางเลือก (alternative dispute Resolutions : ADRs) การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยชุมชน (community-based correction) การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้ระบบที่เป็นทางการ (non-institutional treatment of offender) และกระดำเนินคดีอย่างไม่เป็นทางการ

กลุ่มที่เน้นแนวคิดทางเลือกแทนการคุมขัง ได้แก่ การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ (non-custodial treatment of offender) การหันเหผู้กระทำผิดออกจากกระบวนการเรือนจำ

(diversion from custodial) การใช้ทางเลือกอื่นแทนการกักขัง (alternative to incarceration) การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุก (alternative to prison)

ปัจจุบันมีการนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นเสมือนคู่ขนานกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก โดยแนวคิดเกี่ยวกับยุติธรรมทางเลือกที่ถูกนำมาใช้มากในปัจจุบันได้แก่

2.1.1 กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) คือ กระบวนการที่จัดการกับความขัดแย้งอาชญากรรมและการกระทำผิดบางประเภทด้วยวิธีการชดใช้เยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย และในขณะเดียวกันก็เรียกร้องความรับผิดชอบจากผู้กระทำผิดผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดแก่สังคมผ่านการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบต่างกันตามบริบทสังคม

2.1.2 กระบวนการยุติธรรมชุมชน (community justice) หรือระบบยุติธรรมชุมชน เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมโดยใช้กระบวนการของชุมชนเอง ผ่านการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการป้องกันอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งและเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิดได้

2.1.3 มาตรการลงโทษระดับกลาง (intermediate punishment) หรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ เป็นมาตรการสำหรับลงโทษผู้กระทำผิดที่กระทำความผิดไม่ร้ายแรง (nonviolent offenders) หรือผู้กระทำผิดในชุมชน (community-based corrects) โดยใช้รูปแบบการลงโทษที่หลากหลาย (diversion programming in criminal justice) และสอดคล้องกับปัจจัยส่วนบุคคล ตลอดจนพฤติกรรมแห่งการกระทำผิดและฐานความผิด เป็นการช่วยลดภาระของรัฐในการดูแล ลดผลกระทบทางลบที่เกิดจากการเข้าสู่เรือนจำ และเป็นประโยชน์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในบางกรณีอีกด้วย

2.2 ยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชนเป็นแนวคิดที่เปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรม ทำให้ประชาชนปลอดภัย และชุมชนมีความเข้มแข็งไปพร้อมๆกัน ซึ่งการใช้ “ชุมชน” เป็นฐานคิดในการอธิบายแทนการใช้ “กระบวนการยุติธรรมเชิงสถาบัน” เป็นหลัก ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนวิธีการอธิบายความยุติธรรมจากการใช้ ทฤษฎีความยุติธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ทรงอำนาจที่ให้ความสำคัญกับ “ผู้กระทำผิด” ตอบโจทย์ความยุติธรรมด้วยการ “ลงโทษ” มาใช้ทฤษฎีความยุติธรรมของชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับ “เหยื่ออาชญากรรม” อธิบายความยุติธรรมว่าเกิดขึ้นได้ด้วย “การผนึกกำลังจัดระเบียบชุมชนและเยียวยาสมานฉันท์” แทน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) แต่เมื่อสืบค้นทางประวัติศาสตร์จะพบว่าวัฒนธรรมของชาวยุโรป แอฟริกา เอเชียและชนชาติอื่นๆ ล้วนมีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นวิถีทางในการประนีประนอมความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งสิ้น ความยุติธรรมในลักษณะนี้เรียกว่าเป็น “ยุติธรรมชุมชน” (Community Justice) ที่มีเป้าหมายหลักอยู่ที่การเยียวยาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าความขัดแย้งนั้นจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่และที่ไหนก็ตามและเปิดโอกาสให้เหยื่ออาชญากรรมมีพื้นที่ในกระบวนการยุติธรรมอย่างชัดเจน

ยุติธรรมชุมชนเน้นการดำเนินกิจกรรมยุติธรรมในพื้นที่ชุมชนซึ่งเป็นสถานที่เกิดอาชญากรรมและเป็นพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบสูงสุดทั้งจากบรรดาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นและจากการตอบโต้ของกระบวนการยุติธรรมแต่ไม่เน้นการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นสถาบันที่สังคมสร้างขึ้น

ยุติธรรมชุมชนจึงเป็นกิจกรรมสร้างความปลอดภัย ความเป็นธรรม ความยุติธรรมและความสงบสุข โดยชุมชน เพื่อชุมชน หรือเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ มีองค์ประกอบหลักคือ การดำเนินการในระดับชุมชน ดำเนินการโดยชุมชนหรือเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ ตั้งบนฐานความเป็นธรรมตามกฎหมายและความเป็นธรรมทางสังคม และกิจกรรมมีลักษณะยืดหยุ่นเพื่อสร้างความปลอดภัย ความเป็นธรรม ความยุติธรรมและความสงบสุขโดยบทบาทภารกิจหลักของยุติธรรมชุมชน คือ การเสริมพลัง การป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันจากปัญหาอาชญากรรม การเยียวยา และการจัดการความขัดแย้ง

2.2.1 ความหมายของยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชน คือ การกระทำระดับพื้นฐานที่ประชาชน องค์กรชุมชนและระบบยุติธรรมจะสามารถใช้ควบคุมอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของสังคมได้ (Karp and Clear, 2000: 323 – 368 ;จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, 2551: 15 – 16) กิจกรรมการป้องกันอาชญากรรมและงานยุติธรรมทุกรูปแบบที่มีชุมชนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมและกระบวนการทำงานเหล่านั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตในชุมชน (Karp and Clear)

ความพยายามจัดระบบความสัมพันธ์และหน้าที่ในทางสังคมใหม่ในฐานะหุ้นส่วนระหว่างชุมชนภาคเอกชน รัฐบาล ผ่านทางกลไกครอบครัว เพื่อนบ้าน และโรงเรียน (Ron Earle, 2007) สามารถสรุปสาระสำคัญได้ว่า

- (1) ยุติธรรมชุมชนเป็นยุทธศาสตร์เชิงปฏิบัติการในรูปของมาตรการหรือวิธีการหรือกระบวนการที่กระทำในชุมชนระดับพื้นฐาน
- (2) ชุมชนต้องเป็นองค์ประกอบสำคัญในการมีส่วนร่วมหรือเป็นหุ้นส่วนโดยเฉพาะครอบครัว เพื่อนบ้าน และโรงเรียน
- (3) กิจกรรมหลักๆ ของยุติธรรมชุมชน คือ การป้องกัน ควบคุมอาชญากรรมและความไร้ระเบียบของชุมชน การแก้ไขจัดการปัญหาความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ การเสริมพลังเยียวยา ความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมและส่งผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชน
- (4) กิจกรรมที่ดำเนินการมีลักษณะเชิงรุกมากกว่าตั้งรับปัญหาที่ปลายทาง
- (5) มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพลังความเข้มแข็งให้ชุมชน รักษาความปลอดภัย อำนวยความยุติธรรมระดับชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย: 2556)

ดังนั้น “ยุติธรรมชุมชน” จึงหมายถึง การดำเนินการป้องกันควบคุมอาชญากรรม การจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักหรือเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่ออำนวยความยุติธรรมในระดับชุมชน ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรม ลดความเลื่อมล้ำ และสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในชุมชน

2.2.2 องค์ประกอบของยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชนมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญๆ 5 ประการ คือ

- (1) ยุติธรรมชุมชนเน้นการให้ความสำคัญแก่เพื่อนบ้านที่ระดับรากหญ้า องค์ประกอบประการแรกของแนวคิดยุติธรรมชุมชนบนฐานคตินี้คือ เพิกถอนกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการ

ยุติธรรมออกจากการผูกติดไว้กับสถานที่ตั้งและประยุต์กิจกรรมการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแบบอิสระที่เหมาะสมกับวิถีชุมชนแต่ละแห่งแทน

(2) ยุติธรรมชุมชนให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหา ภายใต้กรอบทฤษฎีแบบยุติธรรมชุมชนนั้น อาชญากรรมมิใช่การต่อสู้ชิงความเป็นผู้ชนะกันระหว่าง 2 ฝ่าย แต่เป็น “ชุดของปัญหาที่ต้องการการแก้ไข” โดยให้น้ำหนักความสำคัญต่อทั้ง 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือ ปัญหาด้านความปลอดภัยของชุมชนที่ต้องการแก้ไขเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตชุมชน และอีกด้านหนึ่งคือ พลังสมรรถนะของผลที่เกิดตามมาจากระบบวิธีการแก้ไขปัญหาล่าช้าได้สำเร็จ องค์ประกอบสำคัญของยุติธรรมชุมชนองค์ประกอบนี้เป็นเรื่องของการทำงานที่ประชาชนร่วมกันแบ่งปันค่านิยมและความเอื้ออาทรห่วงใยซึ่งกันและกัน เมื่อมีข้อมูลและระเบียบกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมมาใช้ประกอบก็จะทำให้พบหนทางที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้

(3) ลดการพึ่งพิงผู้มีอำนาจและลดการผลักความรับผิดชอบให้สถาบัน แนวคิดแบบยุติธรรมชุมชนไม่ใช่รูปแบบองค์การแนวตั้งตามธรรมเนียมแบบแผนดั้งเดิมแต่ใช้เครือข่ายความสัมพันธ์แนวนอน แทนให้ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมอาจจะรายงานไปยังประชาชนกลุ่มที่เป็นเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแทนที่จะรายงานไปยังผู้เชี่ยวชาญลำดับชั้นบังคับบัญชาถัดขึ้นไป

ขณะเดียวกันผู้บริหารองค์กรย่อยๆ ในชุมชนอาจผสมผสานหลอมรวมทำงานร่วมกับผู้บริหารของหน่วยงานอื่นโดยใช้รูปแบบเมทริกซ์ (matrix) ได้ เช่น ผู้บริหารหน่วยตำรวจชุมชนทำงานร่วมกับคุมประพฤติชุมชนหรืออัยการชุมชน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงความร่วมมือประสานงานและเพิ่มพูนแนวคิดและแนวทางการปฏิบัติในลักษณะการตัดขวางให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

(4) เพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชน กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักโดยตัวเองเกี่ยวข้องกับการกล่าวหาปัจเจกบุคคลว่ากระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งต่อเหยื่ออาชญากรรมของเรา กระบวนการและผลลัพธ์ของระบบจึงได้ผลผลิตออกมาในรูปของ การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเฉพาะราย ยุติธรรมชุมชนตระหนักดีกว่า การอำนวยความสะดวกยุติธรรมเฉพาะรายนี้เป็นเรื่องสำคัญแต่ต้องยอมจำนนให้กับเป้าหมายที่มีความสำคัญยิ่งใหญ่กว่า นั่นคือ การเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตชุมชน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่การจัดการกับอาชญากรรมควรเป็นการสร้างความเข้มแข็งเพิ่มพูนให้แก่ชุมชนมากขึ้นและมีศักยภาพเพียงพอที่จะกำหนดชุดกฎเกณฑ์ควบคุมชุมชนได้ด้วยตนเองอีก

ความยุติธรรมจึงไม่ควรจะเป็นเรื่องประสบการณ์ส่วนบุคคลเฉพาะตัวที่ผู้เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมคดีหนึ่งๆ สามารถรับรู้ได้เท่านั้น แต่ควรจะเป็นประสบการณ์ร่วมของกลุ่มคนที่สามารถเข้าถึง เรียนรู้และรับรู้ร่วมกันทั้งชุมชน

(5) เปิดโอกาสให้แก่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมยุติธรรม ประชาชนมีบทบาทหลายอย่างในการริเริ่มกิจกรรมยุติธรรมชุมชน ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการประชุมหารือเกี่ยวกับประเด็นอาชญากรรมและการจัดระเบียบชุมชนของตน การอุทิศตนเป็นอาสาสมัครในโครงการที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรม ช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชน และดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมในชุมชน

2.2.3 บทบาทภารกิจของยุติธรรมชุมชน

(1) การจัดระเบียบชุมชน ป้องกัน และควบคุมอาชญากรรม

กิจกรรมการป้องกันควบคุมอาชญากรรมและการกระทำผิด ได้แก่ กิจกรรมต่างๆ ที่มีลักษณะของการป้องกัน ควบคุม จัดระเบียบชุมชน และให้ความรู้เกี่ยวกับอาชญากรรมและการกระทำ

ผิดกฎหมายของเด็กและเยาวชน การกระทำความผิดระเบียบชุมชน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน พลเมือง ฯลฯ ทั้งที่เป็นกิจกรรมยุติธรรมเชิงจารีต กิจกรรมยุติธรรมของท้องถิ่น และกิจกรรมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่พัฒนาขึ้น

(2) การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์

การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ หมายถึง การทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนยุติลงหรือบรรเทาความรุนแรงด้วยการประสานงาน ดำเนินการ หรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของคนในชุมชนตามรูปแบบวิธีการเชิงสมานฉันท์หรือวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าง (1) บุคคลด้วยกัน (2) บุคคลกับระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชน (3) บุคคลกับระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐ และ (4) ชุติระเบียบกฎเกณฑ์ของชุมชนกับระเบียบกฎเกณฑ์ของรัฐ โดยใช้รูปแบบต่างๆ ในการจัดการความขัดแย้ง ได้แก่ การไกล่เกลี่ย (dispute resolution) การประชุมฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพ (victim-offender mediation) การประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferencing) และวิธีการเชิงจารีตหรือวิธีการของท้องถิ่นรูปแบบต่าง ๆ เช่น สภาเฒ่า เจ้าโคตรต แก่บ้าน เกลือ มุขากาเราะห์ ฯลฯ

(3) การเยียวยาและเสริมพลัง

การเยียวยาและเสริมพลัง หมายถึง การลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำความผิด และเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรมด้วยการจัดบริการที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนให้กำลังใจ

การติดตามการปฏิบัติตามสัญญาข้อตกลงที่เกิดจากการใช้วิธีการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ของผู้กระทำความผิดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการเยียวยาหรือเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรม เช่น กลุ่มเพื่อหญิง ฯลฯ

(4) การรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน

การรับผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขความประพฤติและจิตใจของผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะใช้วิธีการคุมประพฤติทั้งที่เป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ และผู้ได้รับการพักการลงโทษ กิจกรรมการแก้ไขฟื้นฟูด้านพฤติกรรมและด้านจิตใจของผู้กระทำความผิดที่ถูกควบคุมความประพฤติให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด

2.2.4 เป้าหมายและผลลัพธ์ของยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชนมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรม

มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเมื่ออยู่ในชุมชน รู้สึกเข้าถึง/ได้รับความยุติธรรม และรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเมื่อมีการดำเนินกิจกรรมชุมชน อันเป็นความรู้สึกพึงพอใจเฉพาะบุคคล

(2) ชุมชนที่มีศักยภาพและความสมานฉันท์

ชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาระบบยุติธรรมโดยสามารถระดมพลและใช้ทรัพยากรมาบริหารการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมีขีดความสามารถของชุมชนในการแก้ปัญหาของตนเองได้เพิ่มขึ้น นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือความสมานฉันท์ของชุมชน

2.2.5 ความสำคัญของยุติธรรมชุมชน

ยุติธรรมชุมชนมีความสำคัญที่เป็นรูปธรรมหลายประการ คือ

- (1) เป็นการนำทุนทางสังคมที่ดีงามและศักยภาพของชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาความขัดแย้งหรือการกระทำความผิดมากที่สุดเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา
- (2) ทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงความยุติธรรมได้ดีกว่าเดิม
- (3) เสริมประสิทธิภาพและลดภาระของกระบวนการยุติธรรมหลัก
- (4) เป็นการสร้างสำนึกความเป็นชุมชนซึ่งเป็นสิ่งที่เคยมีอยู่แต่ปัจจุบันขาดหายไปให้เกิดขึ้น การเปิดโอกาสและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นการสร้างหรือนำกลับมาซึ่งความผูกพันในชุมชนอันเป็นพื้นฐานในการสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขของชุมชน

2.2.6 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับยุติธรรมชุมชน

ทฤษฎีสำคัญๆ ที่นำมาใช้อธิบายยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ทฤษฎีพันธะทางสังคม ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการถ่ายโอนความรับผิดชอบกิจการภาครัฐ (Hirschi, 1961; พรชัย ชันดี 2553:129; Kurki, 2000; Wilson and Kelling Goldstein; Williams, 2005; จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, 2551: 28-35)

(1) ทฤษฎีพันธะทางสังคม

ทฤษฎีพันธะทางสังคม (social bonding theory) มีหลักการสำคัญซึ่งอธิบายการเกิดอาชญากรรมเป็นผลมาจากพันธะของบุคคลที่มีต่อสถาบันทางสังคมได้อ่อนแอหรือถูกทำลาย ซึ่งองค์ประกอบของพันธะทางสังคมมี 4 ประการ คือ ความผูกพัน (attachment) ข้อผูกมัด (commitment) การเข้าร่วม (involvement) และความเชื่อ (belief) ซึ่งทำให้ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันและรวมพลังเพื่อการป้องกันชุมชนของตนจากอาชญากรรม

(2) ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทฤษฎีการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชน (community empowerment and participation) ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า “การที่ชาวชุมชนร่วมกันมีส่วนในการป้องกันอาชญากรรมและแสดงความพยายามฟื้นฟูสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างเพื่อนบ้านของตนนั้นช่วยลดอาชญากรรมและความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมได้โดยตรง รวมทั้งเพิ่มปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการควบคุมสังคมทางอ้อม

(3) แนวคิดการถ่ายโอนความรับผิดชอบกิจการภาครัฐ

แนวคิดการถ่ายโอนความรับผิดชอบกิจการภาครัฐ (responsibilization strategy) อธิบายการถ่ายโอนความรับผิดชอบในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมจากรัฐบาลกลางไปยังท้องถิ่นในลักษณะการส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยตนเองและระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน ดังนั้น ยุติธรรมชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายโอนความรับผิดชอบในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมจากรัฐบาลกลางไปยังท้องถิ่นในลักษณะการส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นหุ้นส่วนระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยตนเองและระหว่างหน่วยงานของรัฐกับภาคเอกชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

2.2.7 ปัจจัยความสำเร็จของยุติธรรมชุมชน

ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในสังคมไทย ได้แก่ ปัจจัยเงื่อนไขเชิงนโยบาย อาญาและทิศทางการพัฒนาระบบยุติธรรมแห่งอนาคต ปัจจัยเงื่อนไขด้านการบริหารจัดการระบบยุติธรรม ปัจจัยเงื่อนไขเกี่ยวกับสภาวะยุติธรรมชุมชน ปัจจัยเงื่อนไขเชิงคุณลักษณะของชุมชน และ

ปัจจัยเงื่อนไขว่าด้วยกฎหมาย (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ, 2551 : 215 – 251) โดยในด้านเงื่อนไขเชิงคุณลักษณะของชุมชน. ประกอบด้วยการสร้างจิตสำนึกชุมชนด้านความยุติธรรม องค์การจัดการงานยุติธรรมชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และทุนทางสังคม โดยทุนทางสังคมของระบบยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน เวทีสำหรับการประชุมหารือ และจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลงเพื่อความสมานฉันท์ในชุมชนที่ได้มีการกำหนดขึ้น

ดังนั้น ความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในแต่ละชุมชนจึงอยู่ที่มีการนำคุณลักษณะที่ดีของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ จิตสำนึกชุมชนด้านความยุติธรรม องค์การจัดการงานยุติธรรมชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและทุนทางสังคม (คือ ระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน เวทีสำหรับการประชุมหารือ และการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลงเพื่อความสมานฉันท์)

2.3 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2.3.1 แนวคิดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของต่างประเทศ

การไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด (victim-offenders mediation) ที่เป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในปัจจุบันนั้น เริ่มขึ้นครั้งแรกในยุโรปในช่วงตอนปลายของคริสต์ทศวรรษที่ 1960 ในรูปของกรอบแนวคิดทฤษฎีโดยนักวิชาการชาวยุโรป (Ivo Aertsen and Jolien Willemsens, 2001: 291) อ้างถึงใน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) แต่ในทางปฏิบัติ Howard Zehr (1990: 150-159) อธิบายว่า การจำลองดำเนินการใช้วิธีการเชิงสมานฉันท์คดีแรกเกิดขึ้นที่เมืองคิชเชนเนอร์ (Kitchener) มลรัฐออนแทรีโอ ประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ.1974 (Dittenhoffer and Ericson, 1983; Roach, 2000: 253-254) อ้างถึงใน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) และประสบความสำเร็จในเวลาต่อมา คือปี ค.ศ. 1997 สภาคริสตจักรเพื่อการแก้ไขฟื้นฟู (Church Council on Corrections) ได้ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งจนกระทั่งสามารถจัดให้มีโครงการต่างๆของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากกว่า 100 โครงการทั่วประเทศที่พยายามนำผู้กระทำผิด เหยื่ออาชญากรรม และชุมชนมาทำงานร่วมกันภายหลังจากเกิดอาชญากรรมขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีโครงการกระบวนการยุติธรรมแบบชาวพื้นเมือง (Aboriginal Justice Projects) เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1980-1990 (Roach, 2000 : 253-254) ต่อมาในปี ค.ศ. 1996 มีการปฏิรูปกระบวนการพิจารณาคดีผู้ใหญ่และได้นำเอาแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาเป็นเป้าหมายเชิงกฎหมายในการพิจารณาคดีอีกด้วย

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเคลื่อนไหวเริ่มต้นโครงการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ครั้งแรกที่เมืองเอ็กเคิร์ท (Elkhart) มลรัฐอินเดียนา เมื่อประมาณปีคริสต์ศักราช 1978 โดยองค์กรเอกชนได้ดำเนินการเองก่อนที่รัฐบาลจะให้ความสนใจและให้การสนับสนุน จนกระทั่งประมาณปี ค.ศ.1990 จึงมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากำหนดเป็นโครงการในสำนักงานคุมประพฤติ และดำเนินงานโดยพนักงานคุมประพฤติและอาสาสมัครคุมประพฤติร่วมกัน ซึ่งในตอนแรกเน้นคดีเด็กและเยาวชน ต่อมาจึงเริ่มใช้กับผู้ใหญ่มากขึ้น ในปี ค.ศ. 1991 ถือเป็นช่วงที่ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด รัฐบาลของประธานาธิบดีคลินตันให้งบประมาณในการขยายโครงการนี้อย่างมาก

และในปี ค.ศ. 1993-1994 เนติบัณฑิตยสภาได้ออกมาให้คำแนะนำสนับสนุนให้ทนายความใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อีกทางหนึ่งด้วย (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548)

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสหราชอาณาจักร เดิมใช้ชื่อว่า การไกล่เกลี่ยเหยื่อ-ผู้กระทำผิด (victim – offender mediation or VOM) เริ่มต้นประมาณคริสต์ทศวรรษ 1980 หลังประเทศสหรัฐอเมริกา โดยหน่วยปฏิบัติในท้องถิ่นเล็กๆ แห่งหนึ่ง และพัฒนาต่อมาสู่การจัดการฝึกอบรมผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน โดยยังไม่มีกฎหมายและเกณฑ์มาตรฐานรองรับการทำงานนี้ จนกระทั่งในระหว่าง ค.ศ. 1985-1987 มีการผลักดันให้รัฐให้ทุนสนับสนุนโครงการนำร่องที่สำคัญ 4 โครงการ และใช้เวลากว่า 10 ปี จึงจะสามารถเปลี่ยนความสนใจของรัฐเพื่อการนี้ได้สำเร็จ และรัฐบาลได้ออกกฎหมายใหม่ ชื่อ The Crime & Disorder Act 1998 ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการพัฒนากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและจัดระเบียบใหม่ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนตามวิธีการของยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ในประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย พบว่าชาวเมารีในประเทศนิวซีแลนด์ได้ใช้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มานานนับร้อย ๆ ปี แต่ในด้านกฎหมายประเทศนิวซีแลนด์ก็นับว่าเป็นประเทศแรกของโลกที่ได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์คือ พระราชบัญญัติเด็กและเยาวชนและครอบครัว ค.ศ. 1989 ซึ่งกำหนดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวอย่างเป็นทางการในขั้นตอนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อมีคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกิดขึ้น ต่อมารูปแบบการประชุมกลุ่มครอบครัวได้เผยแพร่ไปยังประเทศออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา โดยในออสเตรเลียมีบางมลรัฐที่มีกฎหมายรองรับ เช่น South Australia (1993) West Australia (1994) และ New South Wales (1997) (Paye, 1999; McGarrell and friend, 2000: 9) อ้างถึงใน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) ซึ่งถือได้ว่าการประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferencing) ตามรูปแบบของนิวซีแลนด์นั้น เป็นต้นแบบที่มีการเผยแพร่เลียนแบบไปทั่วโลกในปัจจุบัน

2.3.2 การประนอมข้อพิพาททางอาญาโดยชุมชนในสังคมไทย

ในอดีตที่ผ่านมา สังคมหรือชุมชนที่มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดในลักษณะสังคมดั้งเดิมที่แวดล้อมไปด้วยหมู่เครือญาติกัน การประนอมข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งโดยผู้อาวุโสที่เคารพนับถือหรือผู้นำในสังคมที่ผู้คนในสังคมนั้นๆ ให้ความเคารพนับถือมักจะเกิดขึ้นได้เสมอในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการเช่นนี้จะพบมากในสังคมชนบทของประเทศไทย ลักษณะของคดีที่นำมาประนอมข้อพิพาทมิได้จำกัดอยู่ที่คดีความผิดอันยอมความได้ แม้ความผิดอาญาต่อแผ่นดินก็มีการประนอมข้อพิพาทกัน (บันลือ คงจันทร์, 2544) ข้อการประนอมข้อพิพาทดังกล่าวจะไม่มีกฎระเบียบขั้นตอน วิธีการที่เป็นแบบพิธีการ ในลักษณะที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการ ทุกขั้นตอนจะเป็นไปอย่างง่ายๆ ไม่อยู่ภายใต้กฎระเบียบใดๆ ผลของการประนอมข้อพิพาทจะไม่มีผลใดๆ ที่จะมีส่วนบังคับได้ คู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายไม่ผูกพันตามความเห็นของผู้ประนอมข้อพิพาท การประนอมข้อพิพาททางอาญาโดยชุมชนในสังคมไทย อาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

(1) การพัฒนาการระยะแรก : กระบวนการยุติธรรมทางเลือกโดยใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนไทยนั้นปรากฏมีอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ดังที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา (2541) ได้ศึกษาไว้ดังนี้

ในภาคเหนือ ยังคงใช้ “ระบบหมวด” ในการจัดระเบียบและหน้าที่ระหว่างคน ในชุมชน ประกอบด้วยหมวดวัด หมวดบ้าน หมวดเมืองฝาย หมวดบ้านมี “แก่บ้าน” เป็นผู้นำ มีหน้าที่ในการปกครองดูแลลูกบ้าน ทำหน้าที่ในการประนีประนอมหรือตัดสินเมื่อมีกรณีข้อพิพาทหรือละเมิดกฎของหมู่บ้าน

หมู่บ้านในภาคอีสาน มีผู้นำเฉพาะทางเป็นผู้นำชุมชนในด้านต่างๆ ที่สำคัญ คือ “จ่าบ้าน” มีหน้าที่ปกครองลูกบ้านโดยมีสภาผู้เฒ่าหรือกลุ่มผู้เฒ่าให้ความช่วยเหลือ ใช้หลักคุณธรรม บางหมู่บ้านยังคงมี “สภาผู้เฒ่า” วินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งของชุมชนอยู่ ชุมชนถือว่ากำนัน/ผู้ใหญ่บ้านเป็นเพียงคนกลางติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับรัฐบาล บางหมู่บ้านยกให้ผู้เฒ่า ผู้เป็นที่ปรึกษาของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านที่ผู้เฒ่าผู้แก่ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่ยอมรับ ชาวบ้านก็ไม่ยอมรับไปด้วย สังคมอีสานมีการระงับข้อพิพาทด้วยเจ้าโคตร คนอีสานรู้จักเจ้าโคตรในชื่อที่แตกต่างกัน

การจัดการชุมชนของชาวบ้านในภาคใต้แสดงให้เห็นว่าทางเลือกใหม่ของสังคมไม่จำเป็นต้องตีตรากฎหมายจากรัฐบาลกลาง นอกจากไร้ความหมายแล้วยังอาจเป็นอุปสรรค และความรู้เรื่องการบริหารจัดการชุมชนไม่จำเป็นต้องมาจากภายนอก ความรู้จากองกามขึ้นมาเองจากการเรียนรู้จากพื้นฐานความจริงในสังคมของตนเอง

ส่วนหมู่บ้านในภาคกลางแม้ว่าจะอยู่ใกล้ศูนย์รวมอำนาจมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ในด้านความสัมพันธ์กับรัฐ ชาวบ้านกล่าวถึงรัฐด้วยรู้สึกเบื่อหน่ายและไม่เชื่อถือ ชาวบ้านภาคกลางยังคงให้ความสำคัญต่อเอกลักษณ์ความสัมพันธ์ต่อครอบครัวและต่อชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่

กระบวนการยุติธรรมในเชิงสมานฉันท์ในชุมชนมุสลิมเป็นรูปแบบที่แสดงถึงกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของสังคมมุสลิมที่อยู่ภายใต้หลัก “ชะรีอะฮ์” ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาหรือในเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางออกหรือแนวทางสำหรับการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นก็นำมาใช้เพื่อคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

การพิจารณาหรือดังกล่าวมีคณะกรรมการที่คอยให้คำปรึกษา ที่เรียกว่า สภาชุมชน หรือสภามุขากาเราะห์ โดยชุมชนมุสลิมทั่วไปประกอบด้วยอิหม่าม (ผู้นำ) คอเต็บ (ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้) ปีห์ล่าน (ผู้ทำหน้าที่เรียกร้องเชิญชวนให้ทำความดี) และคณะกรรมการมัสยิดคนอื่นๆ อีกจำนวน 12 คน รวมทั้งหมด 15 คน แต่อาจจะมีบุคคลอื่นๆ เข้ามาร่วมด้วย เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

(2) ระยะที่สอง : กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในชุมชนโดยกลไกรัฐจัดตั้ง

ได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกที่จังหวัดกำแพงเพชร ในขณะที่นายเขาวนัศ สุตลาภา ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดกำแพงเพชร เพื่อสนองนโยบายกระทรวงมหาดไทยในการลดคดีอาชญากรรมและคดีความต่าง ๆ ลง ประชาชนจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จุดมุ่งหมายของการจัดตั้งศาลหมู่บ้านคือ การทำให้ข้อพิพาทบาดหมางที่เกิดขึ้นในชุมชนระงับลงไปด้วยดี โดยความสมัครใจของคู่กรณีเพื่อให้ความโกรธแค้น ความขุ่นข้องหมองใจหมดสิ้นไป อันจะมีผลให้ปัญหาการแก้แค้นทดแทนไม่เกิดขึ้นและเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมลงไปด้วย

ในการดำเนินการศาลหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการชุดหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นประธาน พัฒนาการ เกษตรตำบล และอนามัยตำบลเป็นกรรมการ ออกไปประชุมชี้แจงแนวความคิดในเรื่องศาลหมู่บ้านให้ประชาชนเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศาลหมู่บ้านที่มีต่อ

ประชาชนเอง ตลอดทั้งยอมรับในการดำเนินงานขึ้นไป เมื่อประชาชนเห็นชอบแล้วให้ทำการเลือกตั้งตุลาการหมู่บ้านต่อไป

การเลือกตั้งตุลาการหมู่บ้าน จะเลือกจากบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือและได้รับการยอมรับของคนภายในหมู่บ้านประมาณ 3 - 4 คน แล้วแต่ขนาดพื้นที่ โดยให้นายอำเภอเป็นผู้กำหนด มีกำหนดเวลา 1 ปี เมื่อครบวาระต้องเลือกตั้งใหม่

ข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ในการประนอมข้อพิพาทของตุลาการหมู่บ้าน ต้องมีลักษณะเป็นคดีข้อพิพาทเกี่ยวกับความแฟ่งทั่วไป หรืออาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้และข้อพิพาทในคดีเล็กๆ น้อยๆ ถ้าหากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงยินยอม หรือสมัครใจให้ตุลาการหมู่บ้านทำการประนีประนอมข้อพิพาทให้ และข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน หรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน กระบวนการในการประนีประนอมข้อพิพาทให้ทำต่อหน้าบุคคลซึ่งเป็นพยานไม่ต่ำกว่า 2 คน โดยมีตุลาการหมู่บ้าน 1 คนขึ้นไป หรือตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเป็นองค์คณะขึ้นอยู่กับความสำคัญและความยุ่งยากของข้อพิพาท เมื่อทุกฝ่ายมาพร้อมกันแล้วให้คู่พิพาทสาบานต่อหน้าพระพุทธรูป

ที่ทำการศาลหมู่บ้านหรือสถานที่ดำเนินการประนอมข้อพิพาท ได้แก่ ศาลาประชาชน หรือศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน หรือศาลาวัด บ้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือบ้านประธานตุลาการคนใดคนหนึ่งก็ได้แล้วแต่ความเหมาะสม

ในกรณีที่การประนีประนอมข้อพิพาทไม่อาจทำได้สำเร็จ คู่พิพาทมีสิทธินำข้อพิพาทไปฟ้องร้องเป็นคดีต่อศาลได้ แต่ในกรณีสามารถตกลงทำการประนีประนอมได้สำเร็จ ผลในทางกฎหมายของข้อตกลงนั้นจะมีลักษณะเป็นสัญญาทางแฟ่ง

โครงการอนุญาตตุลาการหมู่บ้าน เกิดขึ้นเนื่องจากการที่กระทรวงยุติธรรมได้มีแนวคิดที่จะปรับปรุง และวิธีพัฒนาระบบการระงับข้อขัดแย้งและข้อพิพาทในสังคมโดยสันติวิธี เพื่อให้ประชาชนเลือกใช้วิธีระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในรูปแบบอื่นนอกจากการนำคดีเข้าสู่ศาล เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคมโดยสันติวิธี โดยเฉพาะการส่งเสริมกระบวนการระงับข้อพิพาทในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน (สุภัทรา กรอุไร, 2543)

(3) ระยะที่สาม : กระบวนการยุติธรรมทางเลือกในชุมชนโดยกระบวนการทศน์ใหม่

กระบวนการทศน์ใหม่ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดยุติธรรมชุมชน ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และการลงโทษทางเลือก ในฐานะกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก ผ่านทางกลไกขององค์การสหประชาชาติ และเวทีทางวิชาการหลายรูปแบบ รวมทั้งมีความพยายามที่จะกำหนดขั้นตอนปฏิบัติในรูปของกฎหมาย ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. ในชั้นพนักงานอัยการ และร่างพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน พ.ศ. ในชั้นตำรวจ เป็นต้น

2.3.3 การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

เป้าหมายสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ การสร้างความปรองดองในสังคม โดยให้ผู้เสียหายได้รับความพึงพอใจและผู้กระทำผิดได้สำนึกในผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของตนและแสดงความรับผิดชอบโดยบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิดนั้น วิธีการในการสร้างความปรองดองโดยการนำผู้เสียหาย ผู้กระทำผิดและชุมชนเข้ามาร่วมในกระบวนการนั้นมีหลายวิธี ซึ่งสามารถเลือกใช้

ได้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพสังคมวัฒนธรรม และกรณีที่เกิดขึ้น รูปแบบของการประชุม ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่เป็นที่ยอมรับทั่วไปมี 4 วิธี คือ

- (1) การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด (victim – offender mediation)
- (2) คณะกรรมการบำบัดเยียวยาและฟื้นฟูชุมชน (community reparative board)
- (3) การประชุมกลุ่มครอบครัว (family group conferencing)
- (4) ตุลาการชุมชนโดยวงกลมการพิพากษาคดี (circle sentencing)

การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด

การระงับข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิด (victim offender mediation) เป็นวิธีหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และเป็นการดำเนินการกับเหยื่อและผู้กระทำผิดโดยตรง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (mediation) ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นการ ตกลงกันเพื่อหาทางประนีประนอมยอมความ (compromise) ของคู่ความโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายหรือผู้เสียหายที่เกิดจากอาชญากรรม แต่การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดมาพบกัน ณ สถานที่ที่ปลอดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบ (accountable) โดยการช่วยเหลือและชดเชยความเสียหายจากอาชญากรรมต่อผู้เสียหายและการชดเชยนี้ไม่จำเป็นต้องตีค่าเป็นจำนวนเงินเสมอไป มีคนกลาง (mediator) ที่ได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะ (trained mediator) เป็นผู้ช่วยให้กระบวนการระงับข้อพิพาทเป็นไปด้วยดี เป็นโอกาสของผู้กระทำผิดในการแสดงความรับผิดชอบต่อ การกระทำของเขาโดยตรง และมีส่วนร่วมในการวางแผนในการชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ประการสำคัญของการส่งคดีเข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาท มักทำโดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิด หรือ บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

การระงับข้อพิพาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงไม่ได้ทำเพื่อหาข้อสรุปว่าผู้กระทำผิดกระทำผิดจริงหรือไม่ และจะบรรเทาความรุนแรงของการลงโทษอย่างไร แต่เริ่มด้วยการยอมรับกันทุกฝ่ายว่ามีการกระทำผิดเกิดขึ้น และทำความเข้าใจให้ตรงกันในเรื่องการตกเป็นผู้เสียหาย ผลร้ายและความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิด การระงับข้อพิพาทจึงทำด้วยการสนทนากัน (dialogue - driven) ซึ่งเน้นการเยียวยา (healing) ความพร้อมรับผิด (accountability) ของผู้กระทำ (Mark S. Umbreit, 2001)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ยุติธรรมชุมชน (community justice) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับ “ความยุติธรรม” รูปแบบหนึ่งใน เรื่องยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (restorative justice) ถือเป็นการเปิดพื้นที่ของชุมชนในการ อำนาจความยุติธรรม เพื่อเป็นทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรม โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นการเปลี่ยนวิธีการอธิบายความยุติธรรมจากการใช้ ทฤษฎีความยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาใช้

ทฤษฎีความยุติธรรมชุมชน ซึ่งให้ความสำคัญกับเหยื่ออาชญากรรม การจัดระเบียบชุมชนและเยียวยา
 สมานฉันท์แทน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2556)

แนวคิดเกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้เกิดขึ้นในราวทศวรรษที่ 1970 ถือว่าเป็น
 ทศวรรษของการเปลี่ยนแปลงวิธีคิดด้านการปฏิบัติต่อเหยื่ออาชญากรรม ผู้กระทำผิด และชุมชนอย่าง
 ก้าวกระโดด โดยในปี ค.ศ. 1974 นักวิชาการตะวันตกได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม
 เชิงสมานฉันท์ Zehr (1995; Van Ness and Strong, 1997 :1) อ้างถึงใน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย,
 2548) ได้กล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ว่า “ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไม่ใช่เพียงแนวคิดทาง
 วิชาการที่นำไปใช้ปฏิบัติได้เท่านั้นแต่ยังเป็นแนวคิดที่มีลักษณะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแบบถอนราก
 ถอนโคนอีกด้วย และไม่ใช่แค่แนวคิดเชิงปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเท่านั้นแต่เป็นหนทางในการปฏิรูป
 ระบบกฎหมาย เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในครอบครัว ที่ทำงาน รวมทั้งระบบการเมืองภาคปฏิบัติเช่นกัน”

National Probation Service (NPS) หน่วยงานคุมประพฤติของอังกฤษและเวลส์
 และ National Association for the Care and Resettlement of the Offender (NACRO) องค์กร
 เอกชนด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ได้ร่วมจัดตั้ง The Connect Project (Lyon, Ben et. Al. 2003)
 ศึกษาวิจัยพัฒนาการของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการนำมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมทาง
 อาญา โดยผลการศึกษาน่าสนใจ พบว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถนำไปปรับใช้กับ
 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ แต่จะต้องมีการกำหนดรายละเอียดและแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน
 โดยเฉพาะในประเด็นการใช้ดุลยพินิจ การส่งต่อให้คู่พิพาทเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ อีกทั้ง
 ทั้งยังพบว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหายและผู้กระทำผิดจำนวน
 มากทั้งที่อยู่ในขั้นตอนก่อนและหลังมีคำพิพากษา โดยเฉพาะคู่พิพาทที่ต้องการยุติข้อพิพาทให้รวดเร็ว
 ยิ่งขึ้น และที่สำคัญที่สุดคือผลลัพธ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้สร้างความพอใจให้กับ
 ผู้เสียหาย

ทั้งนี้งานวิจัยของ Brian Dowling (2004) ทำการศึกษาวิจัยกระบวนการยุติธรรมเชิง
 สมานฉันท์ พบว่า ผู้เสียหายมักจะมีความรู้สึกกลัวและโกรธก่อนการประชุมเชิงสมานฉันท์ แต่หลังการ
 ประชุมพบว่าความรู้สึกดังกล่าวลดลงกว่าร้อยละ 50 และในทางตรงกันข้ามความรู้สึกเห็นอกเห็นใจของ
 ผู้เสียหายต่อผู้กระทำผิดกลับมากขึ้นร้อยละ 50 เช่นกัน และผู้กระทำผิดที่ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิง
 สมานฉันท์มีการกล่าวคำขอโทษผู้เสียหายร้อยละ 93 ในขณะที่กรณีที่ไม่ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิง
 สมานฉันท์ มีเพียงร้อยละ 9 ของผู้กระทำผิดเท่านั้นที่กล่าวขอโทษ และผลการวิจัยพบว่า ผู้เสียหายร้อย
 ละ 70 สามารถยกโทษให้ผู้กระทำผิดได้ แต่หากไม่ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีผู้เสียหาย
 เพียงร้อยละ 40 ที่จะสามารถยกโทษให้แก่ผู้กระทำผิด

ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการวิจัยเพื่อประเมินผลของกระบวนการยุติธรรมเชิง
 สมานฉันท์ในปี 2001 (Coates, 2001; 195-210) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-

experimental design) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์จำนวน 1,153 ราย ทั้งที่เป็นเหยื่ออาชญากรรม เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด สัมภาษณ์ก่อนเข้าร่วมการประชุม 304 ราย และสัมภาษณ์หลังจากเสร็จสิ้นการประชุมแล้ว 432 ราย เข้าร่วมสังเกตการณ์ประชุม 28 ครั้ง และสัมภาษณ์กลุ่มเปรียบเทียบที่ไม่เข้าร่วมโครงการจำนวน 417 ราย โดยสุ่มตัวอย่าง จาก 4 มลรัฐ ที่ดำเนินโครงการนี้ ทำการเก็บข้อมูลจากการประชุมที่เกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1990-1991 ผลการวิจัยพบว่า โครงการไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำผิด (VOM) ร้อยละ 81 ของผู้กระทำผิดสมัครใจเข้าร่วมเอง โดยผู้ไกล่เกลี่ย อาสาสมัครและเหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่ (ร้อยละ 91) สมัครใจเข้าร่วมเอง และผู้เข้าร่วมทั้ง 4 ฝ่ายมีความพึงพอใจในระดับสูงต่อกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เหยื่อและผู้กระทำผิดระบุว่าตนเองได้รับความยุติธรรมจากการใช้วิธีการนี้ สำหรับเหยื่อพบว่าได้รับความพึงพอใจและรับรู้ถึงความเป็นธรรมที่เกิดขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับเหยื่ออาชญากรรมที่ไม่ได้ใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

ประเทศอังกฤษได้ทำการประเมินผลโครงการไกล่เกลี่ย เหยื่อ - ผู้กระทำผิด (VOM) โดย Ann Warner Roberts (Johnstone, G. and Daniel Van Ness, 2007) อ้างถึงใน (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) ในปี ค.ศ. 1986 โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเช่นเดียวกับในประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า เหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดที่เข้าร่วมโครงการแสดงความพึงพอใจและรู้สึกว่าได้ได้รับความยุติธรรมจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากกว่าผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วม โดยเหยื่ออาชญากรรมและผู้กระทำผิดระบุว่าได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ และพอใจกับกระบวนการ รู้สึกหวาดกลัวน้อยลง และมีความคิดเห็นว่าการไกล่เกลี่ยทำหน้าที่ยังได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศพบว่า กระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ ช่วยลดการกระทำผิดซ้ำ เมื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการลงทุนพบว่า การไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำผิด สามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า นอกจากนี้ในอนาคตการไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำผิด มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่การนำไปใช้กับคดีอาชญากรรมอุกฉกรรจ์อีกด้วย

สำหรับในประเทศไทย “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” เริ่มเป็นที่รู้จักในวงการศึกษา เมื่อ พ.ศ. 2538 โดยผู้นำการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการยุติธรรมที่รับแนวคิดนี้ผ่านมาจากเวทีการประชุมสหประชาชาติและนำมาเผยแพร่ในเวทีวิชาการต่างๆ ปราย จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย (2548) ศึกษาพบว่า สังคมไทยรู้จักคำว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” ในเวทีวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2543 โดยดร.กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ ผู้อำนวยการสถาบันกฎหมายอาญา (ตำแหน่งในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงคำว่า “Restorative Justice” โดยใช้คำภาษาไทยว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์” และต่อมาคำดังกล่าวปรากฏอยู่ในหนังสือชุดปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย (กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์, 2544 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548) และต่อมา มีการเปิดตัวกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างเป็นทางการครั้งแรก เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2545

ในการสัมมนาเรื่อง “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมไทย ทำให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณะชนในฐานะกระบวนการที่ทันสมัยที่ใช้เป็นทางออกของปัญหาวิกฤตยุติธรรมได้ทางหนึ่ง

องค์ประกอบร่วมกันของแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และยุติธรรมชุมชน คือการเสริมพลังและการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีจุดร่วมกันคือการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งซึ่งจะพบว่ามีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายยุติธรรมชุมชนในหลายๆพื้นที่ เช่น ในจังหวัดตรัง (สุทน ศรีสุข และคณะ, 2553) คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจกฎหมายกระบวนการยุติธรรม และสิทธิต่างๆ เพิ่มขึ้น ความขัดแย้งในชุมชนมีจำนวนลดลง ความขัดแย้งที่จัดการได้เองในชุมชนมีสัดส่วนเพิ่มมากขึ้น เกิดกติกาชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับ ปัญหาและอุปสรรคในการใช้ทุนของสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคอยู่ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ปัญหาด้านอารมณ์ของผู้เข้ารับการไกล่เกลี่ย 2) ปัญหาด้านบุคลากรไม่สอดคล้องกับปริมาณงานที่เข้ามา 3) ปัญหาด้านงบประมาณ 4) ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ข้อเสนอแนะสำคัญจากการศึกษาและแนวทางการพัฒนา 1) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้และรับทราบว่าคุณยยุติธรรมฯมีหน้าที่อย่างไรให้ชุมชนรับทราบและเข้าใจในการดำเนินงานของคุณยยุติธรรมชุมชน 2) รัฐบาลควรช่วยในเรื่องงบประมาณลงไปในพื้นที่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานในส่วนนี้ (ณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ และสุวิชา เป้าอารีย์, 2558)

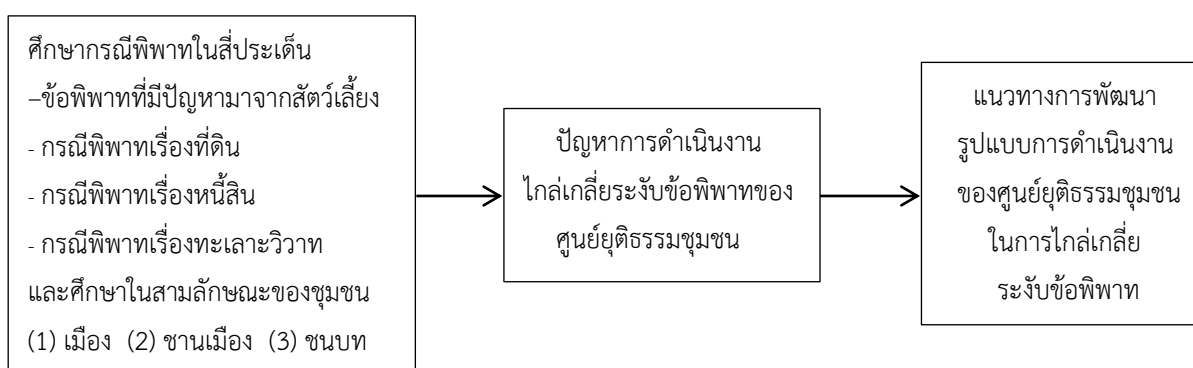
ในประเด็นการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน พบว่า มีงานวิจัยของ กาบแก้ว ปัญญาไทย, สุข บุปผา และพีรพล สิมมา (2559) ศึกษาการมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน จังหวัดตากพบว่าเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมชุมชนยังมีบทบาทไม่มากนักเนื่องจากยังขาดประสบการณ์ ไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้ที่ดี จึงทำหน้าที่เฉพาะในส่วนที่ชุมชนต้องการ รวมทั้งมีข้อจำกัดจำนวนของเจ้าหน้าที่มีน้อย

สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนพบว่า มีการศึกษาของวิสาจ จิตอารีย์ (2556) ปัจจัยด้านความสำเร็จของงานสามารถพยากรณ์การปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร้อยละ 21.20 จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยเชิงจิตด้านความสำเร็จของงาน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจังหวัดกำแพงเพชรและเป็นปัจจัยที่สามารถส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จักรกริณ ทอดสูงเนิน และอรนนท์ กลั่นทบุระ (2557) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ประกอบด้วย บทบาทของอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ความรู้และความชำนาญในเรื่องที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้และคำแนะนำแก่คนในท้องถิ่น นอกจากนั้น ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามยังมีสถานที่ตั้งในระยะทางที่เหมาะสม การเดินทางสะดวก ง่าย เพราะเป็นศูนย์กลางของประชาชนและมีบุคลากรที่ปฏิบัติงาน

อย่างเพียงพอ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขามควรได้รับการจัดสรรเงินงบประมาณในการดำเนินการจากหน่วยงานต่างๆ ของภาครัฐให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาเรื่อง บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงยุติธรรมในระดับจังหวัด พบว่า บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความยุติธรรมในสังคม อุปสรรคต่อบทบาทในการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดในการพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน เนื่องจากพลวัตแห่งความเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาด้านคน ปัญหาด้านงบประมาณ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัญหาด้านการบริหารจัดการ และปัญหาด้านอื่น ๆ ดังนั้นสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจึงมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานยุติธรรมชุมชนเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะด้านการอำนวยความยุติธรรมสู่ภาคประชาชนและสรุปประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานและนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชนในอนาคต (วรพล พินิจ, 2560)

2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา

บทที่ 3

ระเบียบวิธีในการศึกษาวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ยุติธรรมชุมชน : การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี คณะผู้ศึกษาได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้การศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร (documents analysis) ประกอบการสัมภาษณ์จากกลุ่มบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants)

3.2 แหล่งข้อมูล :

- 1) ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย
 - เอกสารการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี
 - นโยบายลดความเหลื่อมล้ำและอำนวยความสะดวกยุติธรรมของกระทรวงยุติธรรม
 - กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน
- 2) ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย
 - ยุติธรรมจังหวัด จำนวน 1 คน
 - อัยการ จำนวน 1 คน
 - ผู้แทนส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน แบ่งเป็น ตัวแทนจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตเมือง จำนวน 1 คน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนเมือง จำนวน 1 คน และศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนบท จำนวน 1 คน
 - ผู้แทนส่วนท้องที่ (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 3 คน แบ่งเป็น ตัวแทนจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตเมือง จำนวน 1 คน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนเมือง จำนวน 1 คน และศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนบท จำนวน 1 คน
 - ผู้แทนกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนจำนวน 3 คน แบ่งเป็น ตัวแทนจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตเมือง จำนวน 1 คน ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนเมือง จำนวน 1 คน และศูนย์ยุติธรรมชุมชนเขตชนบท จำนวน 1 คน
 - ประชาชนผู้ใช้บริการการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท จำนวน 20 คน

3.3 วิธีการจัดเก็บข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารเพื่อนำมาเรียบเรียงตามขอบเขตด้านเนื้อหา โดยพิจารณาข้อมูลที่เกิดในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 – 2560 ข้อมูลพื้นฐานนำมาจากเอกสารการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี และใช้นโยบายลดความเหลื่อมล้ำและอำนวยความสะดวกยุติธรรมของกระทรวงยุติธรรมช่วยในการวิเคราะห์ พิจารณากฎหมายที่เกี่ยวข้องประกอบ
2. สัมภาษณ์ยุติธรรมจังหวัด โดยขอนัดหมายและขอเข้าทำการสัมภาษณ์
3. ใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (ตามกลุ่มที่กำหนดไว้)

3.4 เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล

1. การบันทึกเสียงทางโทรศัพท์
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ความรู้ความเข้าใจต่อบทบาทภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผลการดำเนินงานด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไขที่เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

3.5 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิจัยเชิงคุณภาพที่เน้นในเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เป็นหลัก โดยคณะผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อประกอบการ และหาความสัมพันธ์ของข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบกันอย่างเป็นระบบ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปแบบของเอกสารหรือข้อเขียน แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้รับการเก็บ รวบรวม ข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป โดยที่ผู้วิจัยต้องไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือหาความหมายที่ซ่อนอยู่ เบื้องหลังหรือความหมายระหว่างบรรทัด

การวิเคราะห์ข้อมูล จะนำหลักการตรวจสอบข้อมูลแบบ “Triangulation” โดยในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้แล้ว จะได้นำข้อมูลดังกล่าวมาตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าโดยเป็นการเปรียบเทียบข้อค้นพบ ของปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษาจากแหล่งและมุมมองที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย พื้นที่ของความขัดแย้งที่ต่างกัน ประเภทความขัดแย้งที่ต่างกัน ผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน รวมถึงการขอสัมภาษณ์ซ้ำในประเด็นที่สงสัย

เมื่อตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าแล้ว คณะผู้วิจัยก็จะนำข้อมูลมา วิเคราะห์แบบวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั้งในรูปแบบของเอกสารหรือข้อเขียน แล้วนำเสนอข้อมูลที่ได้รับการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อ นำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายในการวิเคราะห์ข้อมูล จะเน้นความถูกต้องเที่ยงตรงทั้งภายใน (internal validity) ได้แก่ความเที่ยงตรงในการพรรณนา การตีความ และความเที่ยงตรงภายนอก (external validity) ได้แก่ความเที่ยงตรงในการนำไปใช้ต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษา

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ศูนย์ยุติธรรมชุมชน กรณีศึกษาการไกล่เกลี่ย ระวังข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้ โดยมีผลการ ศึกษาวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1 : การศึกษาจากเอกสารรายงานผลการดำเนินงานไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาทของสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี เป็นข้อมูลที่เกิดระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2560 โดยกำหนด จำนวนกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทั้งสิ้น 24 เรื่อง ตามขอบเขตการศึกษาที่กำหนด ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี มีการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งสิ้น 180 ศูนย์ และมี เครือข่ายยุติธรรมชุมชน 6,658 คน โดยมีการกำหนดมาตรฐานและขั้นตอนระยะเวลาในการไกล่เกลี่ยระวัง ข้อพิพาท 4 ขั้นตอน รวมระยะเวลาดำเนินการ 30 วัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : รับคำร้องขอให้ไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาทและแสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น มีการ ดำเนินการดังนี้

1. รับเรื่องขอให้ไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาท
2. กรอกรายละเอียดในแบบฟอร์มคำร้อง พร้อมแนบเอกสารหลักฐาน
3. แสวงหาข้อเท็จจริงเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ผู้ร้อง

ระยะเวลาปฏิบัติ 1 วัน

ขั้นตอนที่ 2 : เสาะแสวงหา/รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม มีการดำเนินการดังนี้

1. แสวงหาเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพิพาท
2. แสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานแวดล้อมในพื้นที่
3. บทบัญญัติกฎหมายรองรับข้อพิพาท

ระยะเวลาปฏิบัติ 7 วัน

ขั้นตอนที่ 3: ดำเนินการจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาท มีการดำเนินการดังนี้

1. จัดกระบวนการไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาท

ระยะเวลาปฏิบัติ 14 วัน

ขั้นตอนที่ 4: สรุปผลการไกล่เกลี่ยระวังข้อพิพาท มีการดำเนินการดังนี้

1. เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการไกล่เกลี่ยไม่ว่าผลการไกล่เกลี่ยจะสำเร็จหรือไม่ให้จัดทำ ข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร
2. ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์

ระยะเวลาปฏิบัติ 1 วัน

3. กรณีเห็นสมควรส่งต่อหน่วยงานอื่น ให้ดำเนินการส่งต่อหน่วยงานอื่นให้เสร็จสิ้น

ระยะเวลาปฏิบัติ 7 วัน

โดยระหว่าง พ.ศ. 2558- พ.ศ. 2560 มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททั้งสิ้น 742 คดี ดังข้อมูลในตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงสถิติการให้บริการประชาชนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท จำแนกตามประเภทข้อพิพาท ระหว่าง พ.ศ. 2558- พ.ศ. 2560

หน่วย : ราย

เรื่อง	ปีงบประมาณ						
	พ.ศ. 2558		พ.ศ.2559		พ.ศ.2560		รวม
	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	
กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์	0	0	0	1	1	0	2
กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน	34	18	30	36	18	17	153
กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา	144	47	109	87	53	75	515
กรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา	22	6	14	21	3	6	72
รวม	200	71	153	145	74	99	742
ร้อยละความสำเร็จของคดีเทียบกับคดีที่เข้ามาทั้งหมดในแต่ละปี (%)	73.80	26.20	51.34	48.66	43.36	56.64	100

ที่มา : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2560

โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เปรียบเทียบกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักพบว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้ถึง 42 เท่า ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ตารางสรุป/เปรียบเทียบค่าใช้จ่ายระหว่างการใช้ยุติธรรมหลักกับยุติธรรมทางเลือก
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558-2560

งบประมาณ / ค่าใช้จ่าย	ค่าใช้จ่าย (บาท)					
	พ.ศ. 2558		พ.ศ.2559		พ.ศ.2560	
	ยุติธรรม กระแสหลัก	ยุติธรรม ทางเลือก	ยุติธรรม กระแสหลัก	ยุติธรรม ทางเลือก	ยุติธรรม กระแสหลัก	ยุติธรรม ทางเลือก
1. ค่าธรรมเนียมศาล	1,228,619	-	1,974,761	-	2,778,112	-
2. ค่าทนายความ	2,071,000	-	3,470,000	-	1,111,246	-
3. ค่าเดินทาง	17,846	17,846	235,868	235,868	60,112	60,112
4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง	67,750	-	74,500	-	3,750	
5. ระยะเวลา	90 วัน-10 ปี	1 วัน	90 วัน-10 ปี	1 วัน	90 วัน-10 ปี	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	3,385,215	17,846	5,755,129	235,868	3,953,220	60,112

ที่มา : สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2560

2. ผลการดำเนินงานการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แยกตาม ประเด็นศึกษาและพื้นที่ศึกษา ดังนี้

(1) กรณีพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงในชุมชน เช่น สุนัข โค กระบือ ในรอบปี พ.ศ. 2558-2560 มีทั้งสิ้น จำนวน 2 เรื่อง (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 1 เรื่อง และไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จ 1 เรื่อง) ดังนี้

(1.1) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่างนายทองมา พรหมมา (ผู้ร้อง) และนางเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายทองมา พรหมมา แจ้งว่า เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2558 สุนัขของนางเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว ได้กัดไก่อของผู้ร้องตายจำนวน 30 ตัว โดยคิดเป็นค่าเสียหายทั้งหมด 35,000 บาท แต่นางเครือวัลย์ฯ ไม่ยินยอมชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้ร้องแต่อย่างใด

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับนางเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้วและประสงค์ที่จะให้นางเครือวัลย์ชดเชยค่าเสียหายให้กับตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

มาตรา 433 ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะสัตว์ ท่านว่าเจ้าของ สัตว์หรือบุคคลผู้รับเลี้ยง รับผิดชอบไว้แทนเจ้าของ จำต้องใช้ค่าสินไหม ทดแทนให้แก่ฝ่ายที่ต้องเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิด แต่สัตว์นั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวัง อันสมควร แก่การรักษาตามชนิดและนิสัยของสัตว์หรือตามพฤติการณ์ อย่างอื่นหรือพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นย่อมจะต้องเกิดมีขึ้น ทั้งที่ ได้ใช้ความระมัดระวังถึงเพียงนั้น

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย :

เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2558 เวลา 09.30 น. ได้นัดไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทระหว่างนายทองมา พรหมมา ผู้ร้อง กับนางเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว คู่กรณี เมื่อถึงวันนัดนางเครือวัลย์ ภูมิศรีแก้ว คู่กรณี ไม่มาตามนัด ที่ปรึกษากฎหมายจึงแนะนำให้ให้ผู้ร้องแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	700	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	3,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	280	280
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	4,230 บาท	280 บาท

(1.2) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่างนางหนูเพียง ชาลีสุวรรณดี (ผู้ร้อง) และนายสุริยะ สำราญ (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางหนูเพียง ชาลีสุวรรณดี เป็นเจ้าของที่ดินในหนังสือรับรองการหาประโยชน์ ทะเบียนเลขที่ 3287 ตำบลปะโค อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี อยู่ติดกับที่ดินของนายสุริยะ สำราญ ซึ่งนายสุริยะฯได้เลี้ยงไก่เป็นจำนวนมากและปล่อยให้เข้ามาบงกนในที่ดินของนางหนูเพียงฯ เนื่องจากไก่ที่นายสุริยะฯเลี้ยงไว้ได้เข้ามาทำให้พืชผลทางการเกษตรที่นางหนูเพียงฯปลูกไว้เสียหาย นางหนูเพียงฯจึงต้องการเจรจากับนายสุริยะฯ

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : นางหนูเพียง ชาลีสุวรรณดี จึงต้องการเจรจากับนายสุริยะ สำราญ ให้นายสุริยะฯ กันรั้วรอบขอบชิดไม่ให้ไก่ที่นายสุริยะฯ เลี้ยงเข้ามาในที่ดินของตนเองได้

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2560 นางหนูเพียง ชาลีสุวรรณดี และนายสุริยะ สำราญ มาเข้าร่วมไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและสามารถตกลงกันได้ว่า นายสุริยะฯจะล้อมรั้วกันตลอดแนวเขตที่ดินติดกับที่ดินของนางหนูเพียงฯ เพื่อป้องกันไม่ให้ไก่ของนายสุริยะฯเข้าไปในที่ดินของนางหนูเพียงฯอีก

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	60	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	150	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	160	160
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	200	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	570 บาท	160 บาท

(2) กรณีพิพาทเรื่องที่ดิน

(2.1) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง Mr. Douglas John โดยนางสาวสมบุรณ์ สุดตะพรม (ผู้ร้อง) และนายวิรัชศักดิ์ ศักดิ์สง่าวงศ์ (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : Mr. Douglas John โดยนางสาวสมบุรณ์ สุดตะพรม บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 4 ตำบลหนองขอนกว้าง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ได้เข้าร้องทุกข์ต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่าได้แต่งงานกับสามีชาวต่างชาติและได้ซื้อที่ดินโฉนดเลขที่ 126750 ตำบลหนองขอนกว้าง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พร้อมสิ่งปลูกสร้าง จำนวน 2 ไร่ 52 ตารางวา แต่ได้ซื้อในนามของบิดา ต่อมาบิดาได้นำโฉนดที่ดินไปขายฝากกับ นายวิรัชศักดิ์ ศักดิ์สง่าวงศ์ และได้ชำระตามกำหนดจึงเข้าสู่กระบวนการบังคับคดี และมีหมายบังคับคดีให้ขับไล่ออกจากที่ดินแปลงดังกล่าว

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในการขอซื้อที่ดินคืน และขอความช่วยเหลือ ขอเลื่อนเวลาการถูกขับไล่ออกจากพื้นที่ เนื่องจากไม่มีที่อยู่

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : มาตรา 491 อันว่าขายฝากนั้น คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงกันว่าผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : วันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 เวลา 13.30 น.นางสาวสมบุรณ์ สุดตะพรม และ Mr.Douglas John ซึ่งเป็นสามี เดินทางเข้าร่วมไกล่เกลี่ย แต่ นายวิรัชศักดิ์ ศักดิ์สง่าวงศ์ ไม่ได้เข้าร่วมไกล่เกลี่ย ได้ประสาน ไปยังนายณพล มาศแก้ว ซึ่งเป็นทนายความแจ้งขอเลื่อนไกล่เกลี่ยออกไปเป็นวันที่ 17 พฤศจิกายน 2559 เวลา 09.30 น ทั้งนี้ได้ประสานไปยัง มทบ.24 เพื่อร่วมกันในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

วันที่ 17 พฤศจิกายน 2559 เวลา 09.30 น. ฝ่ายผู้ร้อง นางสาวสมบุรณ์ สุดตะพรม และ Mr.Douglas John ได้เข้าร่วมไกล่เกลี่ย ฝ่ายผู้ถูกร้อง นายวิรัชศักดิ์ ศักดิ์สง่าวงศ์ ได้มอบอำนาจให้นายณพล มาศแก้ว ทนายความ เข้าร่วมไกล่เกลี่ย ผลการไกล่เกลี่ยสามารถตกลงกันได้ โดยมีเงื่อนไข ข้อตกลงร่วมกันดังนี้

1. นางสาวสมบุรณ์ สุดตะพรม และ Mr.Douglas John ผู้ร้อง และ นายณพล มาศแก้ว ทนายความ ผู้รับมอบอำนาจ โดยทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ว่า ผู้ร้อง ยินยอมจะชดใช้เงินให้กับนายวิรัชศักดิ์ฯ เป็นเงินจำนวน 6,000,000 บาท (หกล้านบาทถ้วน) เพื่อซื้อที่ดินเลขที่ 126750 ตำบลหนองขอนกว้าง

อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พร้อมสิ่งปลูกสร้าง ภายในระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่วันที่ 17 พฤศจิกายน 2559 – 17 พฤษภาคม 2560

2. ภายในระยะเวลา 6 เดือน ที่นางสาวสมบุญ และ Mr.Douglas John อาศัยอยู่ในที่ดิน ที่มีกรณีข้อพิพาท จะไม่มีผู้ใดเข้าไปรบกวน ก้าวก่าย และข่มขู่ และสามารถอาศัยอยู่ได้จนกว่าจะครบ กำหนดตามสัญญาการซื้อขายที่ดิน

3. Mr. Douglas John และนางสาวสมบุญฯ มีสิทธิในการขายที่ดินที่เป็นกรณีพิพาท เพื่อนำเงินมาคืนให้แก่ นายวีรศักดิ์ฯ เป็นเงินจำนวน 6,000,000 บาท (หกล้านบาทถ้วน)

4. หากครบกำหนด 6 เดือน หากผู้ร้องไม่มีเงินมาชำระในการซื้อขายที่ดินพร้อมบ้านคืน ผู้ร้องและ Mr. Douglas John จะต้องดำเนินการย้ายออกจากที่อยู่อาศัยที่เป็นกรณีพิพาท ภายในระยะเวลา 7 วัน นับจากวันครบ กำหนด (17 พ.ค. 60)

5. ผู้ร้องเป็นผู้ชำระค่าธรรมเนียม / ค่าโอนสิทธิ และค่าธรรมเนียม ต่างๆ ในการโอนที่ดิน

6. คดีดังกล่าวได้ยุติแล้วโดย Mr. Douglas John ได้ขายบ้านและนำส่วนต่างไปซื้อบ้านใหม่ ผลการไกล่เกลี่ยได้รับความพึงพอใจในทั้งสองฝ่าย

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล (ทรัพย์ 6,000,000 บาท)	120,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	30,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	70	70
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	300	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	5 วัน
รวมทั้งสิ้น	150,370 บาท	70 บาท

(2.2) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นายปรีดี ใหญ่คำโตน (ผู้ร้อง) และวัดป่าหนองหว้าป่าก่าว (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายปรีดี ใหญ่คำโตน อยู่บ้านเลขที่ 28 หมู่ 4 ตำบลหนองนาคา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่านางหนูดี ใหญ่คำโตน มารดาของนายปรีดี ใหญ่คำโตน ครอบครองที่ดิน ภบท 5 อยู่จำนวน 14 ไร่ บริเวณวัดป่าหนองหว้าป่าก่าว บ้านหนองหว้า หมู่ที่ 4 ตำบลหนองนาคา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยวัดป่าหนองหว้าป่าก่าวได้รวมรั้ววัด เข้ามารุกล้ำที่ดินของนางหนูดี ใหญ่คำโตน นายปรีดี ใหญ่คำโตน ซึ่งเป็นบุตรของ นางหนูดี ใหญ่คำโตน ต้องการเจรจาไกล่เกลี่ยกับทางวัดป่าหนองหว้าป่าก่าว

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ :นายปรีดี ใหญ่คำโตน ซึ่งเป็นบุตรของนางหนูดี ใหญ่คำโตน ต้องการเจรจาไกล่เกลี่ยกับทางวัดป่าหนองหว้าป่าก่าว เพื่อขอให้วัดป่าหนองหว้าป่าก่าวรื้อถอนรั้ววัดออกไป

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1312 บุคคลใดสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดย สุจริตใจ ท่านว่าบุคคลนั้นเป็นเจ้าของโรงเรือนที่สร้างขึ้น แต่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าใช้ที่ดินนั้น และจดทะเบียนสิทธิเป็นภาระจำยอม ต่อภายหลังถ้าโรงเรือนนั้นสลายไปทั้งหมด เจ้าของที่ดินจะเรียกให้เพิกถอน การจดทะเบียนเสียก็ได้ ถ้าบุคคลผู้สร้างโรงเรือนนั้นกระทำการโดยไม่สุจริต ท่านว่าเจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไป และทำที่ดินให้เป็นตามเดิมโดยผู้สร้างเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : คู่กรณีทั้งสองไม่สามารถตกลงกันได้ เห็นควรส่งต่อให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือปัญหาข้อพิพาทต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	200	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	500	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	64	64
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	200	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	964 บาท	64 บาท

(2.3) เขตخانเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นางจันทร์ฉาย อินทร์หาญ (ผู้ร้อง) และ บริษัท พิมานสิริ จำกัด (มหาชน) (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางจันทร์ฉาย อินทร์หาญ แจ้งว่าได้รับความเดือดร้อนจากการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรสิริวิลเลจ บ้านหนองขุ่น หมู่ที่ 2 ตำบลนิคมสงเคราะห์ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยหมู่บ้านจัดสรรสร้างกำแพงขวางกั้นทางน้ำไหลทำให้น้ำท่วมขังในที่ดินของนางจันทร์ฉายฯ เนื่องจากเป็นที่ลุ่มต่ำจึงไม่มีทางใดที่จะระบายน้ำออกได้ ทำให้นางจันทร์ฉายฯไม่สามารถทำการปลูกข้าวได้มาเป็นเวลา 2 ปีแล้ว และยังไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยง.ช่วยเหลือ : นางจันทร์ฉาย อินทร์หาญ มีความประสงค์จะขอให้ทาง บริษัท พิมานสิริ จำกัด (มหาชน) เจ้าของโครงการหมู่บ้านจัดสรรสิริวิลเลจ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อน หรือจัดการทางน้ำไหลให้น้ำจากที่นาให้สามารถระบายลงสู่ลำธารสาธารณะได้

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดีทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : กรณีดังกล่าว สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์ ได้มีการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทถึง 3 ครั้ง โดยครั้งแรกเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2559 ครั้งที่สองวันที่ 19 มกราคม 2560 และครั้งที่สามวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2560 แต่ละครั้งได้มีการเสนอวิธีการแก้ไขและทางออกเพื่อคลี่คลายปัญหาดังกล่าว เช่น

1. มีข้อเสนอให้วางท่อระบายน้ำขึ้นใหม่ จากที่ผ่านบริเวณโรงอาหารและหน้าอาคารเรียนของโรงเรียนบ้านหนองขุนเหล่าหลักวิทยา เป็นระยะประมาณ 120 เมตร โดยใช้ท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 40 ซม.

2. นางจันทร์ฉาย อินทร์หาญ ได้เสนอขายที่ดินแปลงดังกล่าวให้กับทางบริษัทจำนวนไร่ละ 1 ล้าน บาท ทางบริษัท พิมานสิริ จำกัด (มหาชน) ได้รับทราบเงื่อนไขและจะนำข้อมูลดังกล่าวไปพิจารณา ต่อมาทางบริษัทส่งหนังสือมาแจ้งให้ทราบว่า ได้นำข้อเสนอดังกล่าวเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาและมีผลมติแล้ว ทางบริษัทแจ้งว่าไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าวได้ แต่ทางบริษัทยินดีจะซื้อเครื่องสูบน้ำให้กับนางจันทร์ฉาย แต่นางจันทร์ฉาย ไม่รับข้อเสนอดังกล่าวเนื่องจากไม่สามารถแก้ไขปัญหาร่องน้ำได้เพราะต้องสูบน้ำทุกปีและมีค่าใช้จ่าย ที่ประชุมจึงเสนอทางออกให้บริษัทอีกครั้ง คือให้ทำร่องน้ำเพื่อระบายน้ำผ่านเส้นทางวัด บริษัทจึงตกลงนำข้อเสนอดังกล่าวไปพิจารณาอีกครั้ง และการทำร่องน้ำผ่านทางวัด น้ำจะไหลผ่านลงไปยังหมู่บ้าน ซึ่งในช่วงหน้าฝนน้ำหลากอาจทำให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในหมู่บ้านได้ ทาง อบต.นิคมสงเคราะห์ จึงแนะนำให้ทำประชาคมกับชาวบ้าน เพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านรับทราบถึงปัญหาดังกล่าว

เมื่อถึงวันและเวลาทำประชาคม ทางบริษัทแจ้งว่าการทำร่องน้ำอาจไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาก็ได้ เพราะที่นาอยู่ต่ำและที่ดินบริเวณรอบๆที่ดินอยู่สูงกว่า หากขุดร่องดินเพื่อระบายน้ำก็ไม่สามารถระบายน้ำทั้งหมดในที่นาได้ จึงไม่เห็นควรให้ทำการขุดร่องดิน ชาวบ้านและนางจันทร์ฉายเห็นด้วยว่าหากไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ทั้งหมด ก็ไม่ตกลงเงื่อนไขดังกล่าว สรุปในที่ประชุมครั้งนี้ ทั้งสองไม่สามารถตกลงกันได้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบจึงแจ้งสิทธิในการเข้าขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีดังกล่าวแก่นางจันทร์ฉาย เพื่อดำเนินคดีกับทางหมู่บ้านจัดสรรต่อไป พร้อมทั้งทางศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนิคมสงเคราะห์ จะดำเนินการส่งเรื่องร้องเรียนดังกล่าว เรียนถึงผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี เพื่อช่วยเหลือนางจันทร์ฉาย อินทร์หาญ

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	200,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	10,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	72	72
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	200	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	3 วัน
รวมทั้งสิ้น	210,272 บาท	72 บาท

(2.4) เขตขานเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นางสาวปัญจา ต้นสร้าง (ผู้ร้อง) และรัฐพงษ์ชัย พรหมดี (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางสาวปัญจา ต้นสร้าง เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่าเมื่อปี 2558 นางสาวปัญจาถูกนายรัฐพงษ์ชัย พรหมดี หลอกหลวง ให้เซ็นสัญญาขาย

ที่ดินให้จำนวน 6 ไร่ 2 งาน 70 ตารางวา เมื่อนางสาวปัญญาได้ลงชื่อในเอกสารแล้ว ปรากฏว่านายรัฐพงษ์ชัยฯได้ทำการขับไล่นางสาวปัญญาและบริวารออกจากที่ดิน ซึ่งข้อเท็จจริงคือ นายรัฐพงษ์ชัยฯมีบ้านอยู่ในที่ดินแปลงที่พิพาทส่วนหนึ่ง นางสาวปัญญาจึงตั้งใจจะขายเพียงส่วนที่นายรัฐพงษ์ชัยฯ อาศัยอยู่ในที่ดินเท่านั้น จึงยินยอมทำสัญญาซื้อขายไป โดยนายรัฐพงษ์ชัยฯตกลงว่าจะแบ่งที่ดินคืนให้ภายหลัง ปัจจุบันยังไม่มีแบ่งที่ดินคืนให้แก่นางสาวปัญญา

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : นางสาวปัญญา ต้นสร้างประสงค์จะเจรจากรณีดังกล่าวกับนายรัฐพงษ์ชัยฯ พรหมดี อีกครั้ง

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่น ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังวานั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐาน ฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2560 คู่กรณีมาเข้าร่วมไกล่เกลี่ย แต่ทั้งสองไม่สามารถตกลงกันได้

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	15,855	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	39,637	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	260	260
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	200	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	55,952 บาท	260 บาท

(2.5) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่าง นายสิงห์ทอง สูงสันเขต (ผู้ร้อง) และนาง ประไพร ทิพนมณี (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายสิงห์ทอง สูงสันเขต ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า นายสิงห์ทองฯ เป็นเจ้าของที่ดินตาม โฉนดที่ดินเลขที่ 27972 เลขที่ดิน 34 เล่ม 280 หน้า 72 ตำบลอ้อมก้อ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดย นายสิงห์ทองฯ ได้เกิดกรณีปัญหาเรื่องการถูกรุกล้ำเขตที่ดิน โดยมีข้อพิพาทกับ นางประไพร ทิพนมณี ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินตาม โฉนดที่ดินเลขที่ 963 เลขที่ดิน 36 เล่ม 10 หน้า 63 ตำบลอ้อมก้อ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดย นางประไพรฯ ได้สร้างรั้วในแนวเขตที่ดินของตนและได้มีการรุกร้าเข้ามาในที่ดินของ นายสิงห์ทองฯ

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : นายสิงห์ทองฯ มีความประสงค์ให้นางประไพรฯ สร้างรั้วให้ถูกต้องตามอาณาเขตที่ดินของตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 1373 ถ้าทรัพย์สินเป็นอสังหาริมทรัพย์ที่ได้จัดไว้ในทะเบียนที่ดิน ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลผู้มีชื่อในทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิครอบครอง

มาตรา 1374 ถ้าผู้ครอบครองถูกรบกวนในการครอบครองทรัพย์สิน เพราะมีผู้อื่นเข้าเกี่ยวข้องโดยมิชอบด้วยกฎหมายไซ้ ท่านว่าผู้ครอบครองมี สิทธิจะให้ปลดเปลื้องการรบกวนนั้นได้ ถ้าเป็นที่น่าวิตกว่าจะยังมีการรบกวนอีกผู้ครอบครองจะขอต่อศาลให้สั่งห้ามก็ได้

การฟ้องคดีเพื่อปลดเปลื้องการรบกวนนั้น ท่านว่าต้องฟ้องภายในปีหนึ่ง นับแต่เวลาถูกรบกวน

มาตรา 1375 ถ้าผู้ครอบครองถูกแย่งการครอบครองโดยมิชอบด้วยกฎหมายไซ้ ท่านว่าผู้ครอบครองมีสิทธิจะได้คืนซึ่งการครอบครองเว้นแต่อีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเหนือทรัพย์สินดีกว่าซึ่งจะเป็นเหตุให้เรียกคืนจากผู้ครอบครองได้

การฟ้องคดีเพื่อเอาคืนซึ่งการครอบครองนั้น ท่านว่าต้องฟ้องภายในปีหนึ่งนับแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อ นายธนวัฒน์ ชีระเดชพิริยะ นายช่างรังวัดชำนาญงาน สำนักงานที่ดินจังหวัดอุดรธานี สาขาบ้านดุง และเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ร่วมกันรังวัดที่ดินพิพาท ปรากฏว่าไม่มีการรุกร้าอาณาเขตระหว่างที่ดิน โฉนดที่ดินเลขที่ 35583 เลขที่ดิน 96 เล่ม 356 หน้า 83 ตำบลอ้อมก้อ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมี นางสาว สูงสันเขต เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ และ โฉนดที่ดินเลขที่ 963 เลขที่ดิน 36 เล่ม 10 หน้า 63 ตำบลอ้อมก้อ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมี นางประไพโร ทิพนมณี เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายรับทราบในผลการรังวัดที่ออกมาโดยที่ดินมีเนื้อที่ถูกต้องตามระวางแผนที่ โดยที่ดินของ นายสิงห์ทอง สูงสันเขต โฉนดที่ดินเลขที่ 27972 เลขที่ดิน 34 เล่ม 280 หน้า 72 ตำบลอ้อมก้อ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ใช้หลักหมุดที่ดินเดียวกันกับที่ของ นางสาว สูงสันเขต จึงถึงว่าไม่มีการรุกร้าอาณาเขตระหว่างที่ดินของ นายสิงห์ทองฯ เช่นกัน

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	5,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	1,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	640	640
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	6,890 บาท	640 บาท

(3) กรณีพิพาทเรื่องหนี้สิน

(3.1) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ (ผู้ร้อง) และสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า นางสาวอรอุมาฯ ได้สมัครสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกรให้กับ นางแดง เทพขาม โดยมีนางสาวอรอุมาฯ เป็นผู้รับผลประโยชน์ ต่อมานางแดงฯ ได้เสียชีวิตเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2560 นางสาวอรอุมาฯ ได้ไปติดต่อขอรับเงินสงเคราะห์ศพกับสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2560 ปรากฏว่าทางสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกรได้ออกใบนัดรับเงิน โดยกำหนดให้ไปรับเงินในวันที่ 27 เมษายน 2561 นางสาวอรอุมาฯ จึงเกิดความสงสัยว่าเหตุใดจึงไม่ได้รับเงินทันทีและเหตุใดจึงต้องรอถึงวันที่ 27 เมษายน 2561 จึงนำเรื่องมาปรึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับสมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร เพื่อให้สมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกรชำระเงินสงเคราะห์ศพของ นางแดง เทพขาม ให้กับ นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ ผู้รับผลประโยชน์ โดยไม่ต้องรอถึง 27 เมษายน 2561

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : พระราชบัญญัติการฌาปนกิจสงเคราะห์ พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การฌาปนกิจสงเคราะห์” หมายความว่า กิจกรรมที่บุคคลหลายคนตกลงเข้าร่วมกันเพื่อทำการสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในการจัดการศพ หรือจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ตกลงเข้าร่วมกันนั้นซึ่งถึงแก่ความตาย และมีได้ประสงค์จะหาทำไรหรือรายได้เพื่อแบ่งปันกัน

“สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์” หมายความว่า สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจการฌาปนกิจสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัตินี้

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

“เงินค่าสมัคร” หมายความว่า เงินค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

“เงินสงเคราะห์” หมายความว่า เงินที่สมาชิกร่วมกันออกช่วยเหลือเป็นค่าจัดการศพ หรือค่าจัดการศพและสงเคราะห์ครอบครัวของสมาชิกซึ่งถึงแก่ความตาย รวมทั้งเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อดำเนินกิจการของสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย :

1. สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร ยอมรับว่า นางหนูแดง เทพขาม เป็นสมาชิกของสมาคม หมวด UD0030012 โดยมี นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ เป็นผู้รับผลประโยชน์

2. นายกองคุณณรงค์ กองสุนันต์ นายกสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร จะนำเรื่องการปรับเปลี่ยนการจ่ายเงินสงเคราะห์ของ สมาคมบ้านาญราษฎร์ (เดิม) เข้าที่ประชุมของคณะกรรมการสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร ภายใน วันที่ 31 ตุลาคม 2560 โดยจะเพิ่มเรื่องการปรับเปลี่ยนการชำระเงินในงวดที่ 1 ให้แก่ผู้รับผลประโยชน์ภายใน 30 วัน นับแต่สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกรได้รับเอกสารแจ้งการขอรับเงินสงเคราะห์ศพครบถ้วน

3. สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร จะดำเนินการจ่ายเงินชดเชยเงินสงเคราะห์ศพ ให้แก่ นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ เป็นเงินจำนวน 30,000 บาท โดยจะมีการจ่ายเงินชดเชยเงินให้ภายใน วันที่ 30 พฤศจิกายน 2560 และในส่วนที่เหลืออีก 60,000 บาท สมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อนเกษตรกร จะจ่ายให้แก่ นางสาวอรอุมา ไมละโพธิ์ ตามลำดับการรับเงินของสมาชิก

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	1,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	4,500	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	80	56
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	5,830 บาท	80 บาท

(3.2) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นางหนูแดง ศรีปัญญา (ผู้ร้อง) และนางติ๋ว เมืองศรี (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางหนูแดง ศรีปัญญา ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า นางหนูแดงฯ ได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขายที่ดินกับ นางติ๋ว เมืองศรี เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2550 โดยมีการระบุข้อความว่า นางติ๋วฯ ได้ขายที่ดิน เนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ ให้กับ นางหนูแดงฯ ในราคา 60,000 บาท โดยที่ดินมีอาณาเขต ทิศเหนือจดที่ดินของนางแจ่มจันทร์ ประนันท์ ทิศใต้จดที่ดินของ นางสร้อยทอง ประนันท์ ทิศตะวันตกจดที่ดินของ นางบัวหลาน ประนันท์ ทิศตะวันออกจดทาง โดย นางหนูแดงฯ ได้ชำระเงินให้ นางติ๋วฯ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว แต่ นางติ๋วฯ ไม่ได้ดำเนินการโอนที่ดินให้กับนางหนูแดงฯ

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : นางหนูแดง ศรีปัญญา ประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท เพื่อให้ นางติ๋ว เมืองศรี โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่มีการตกลงซื้อขายกัน ให้แก่ นางหนูแดง ศรีปัญญา

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 456 การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้ถึงซื้อขายเรือมีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขายแพและสัตว์พาหนะด้วย

สัญญาจะขายหรือจะซื้อ หรือค้ำประกันในการซื้อขายทรัพย์สินตามที่ระบุไว้ในวรรคหนึ่ง ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อฝ่ายผู้ต้องรับผิดชอบสำคัญ หรือได้วางประจำไว้ หรือได้ชำระหนี้บางส่วนแล้ว จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

บทบัญญัติที่กล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ให้ใช้บังคับถึงสัญญาซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ซึ่งตกลงกันเป็นราคาสองหมื่นบาท หรือกว่านั้นขึ้นไปด้วย

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อถึงวันและเวลาดนัดไกล่เกลี่ยประณอมข้อพิพาท นางหนูแดง ศรีปัญญา ผู้ร้องมาเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยตามนัด แต่ นางตัว เมืองศรี ผู้ถูกร้องไม่ได้มาเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย จึงให้ นางหนูแดงฯ เข้าพบที่ปรึกษากฎหมาย แต่เนื่องจาก นางหนูแดงฯ มีทนายที่ได้ปรึกษากันอยู่ก่อนแล้ว จึงประสงค์จะดำเนินการทางศาลด้วยตนเอง โดยจะขอรับความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ในการสืบค้นเอกสารต่างๆ จากสำนักงานที่ดินจังหวัดอุดรธานี และสำนักงานที่ดินจังหวัดอุดรธานีก็ได้ดำเนินการสืบค้นเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ทำการซื้อขายกันปรากฏว่าที่ดินแปลงดังกล่าว เป็นที่ดินมรดกซึ่ง นางตัว เมืองศรี มีชื่อเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในทายาททั้งสิ้น 8 คน และที่ดินแปลงดังกล่าวยังไม่ได้แบ่งแยกเอกสารสิทธิ์ออกเป็นของทายาทแต่ละคน

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	3,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	1,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	320	320
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	4,570 บาท	320 บาท

(3.3) เขตขานเมือง กรณียพิพาทระหว่าง นางอรสา สุวรรณโคตร (ผู้ร้อง) และนางสาวรัชนิพรพนาริ (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณียพิพาท : นางอรสา สุวรรณโคตร ได้เข้าร้องเรียน ณ มณฑลทหารบกที่ 24 ค่ายประจักษ์ศิลปาคม ว่าตนได้นำที่ดิน โฉนดที่ดินเลขที่ 190733 เลขที่ดิน 665 เล่มที่ 1908 หน้า 33 หน้าสำรวจ 530 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ไปขายฝากกับ นางสาวรัชนิพรพนาริ โดยกำหนดค่าสินไถ่ จำนวน 2,000,000 บาท และมีกำหนดการไถ่ถอนภายในวันที่ 7 มกราคม 2560 โดยเอกสารสิทธิ์ที่ดินและสัญญาขายฝากทั้งหมดอยู่กับ นางสาวรัชนิพรพนาริ ผู้รับซื้อฝาก โดยนางอรสา สุวรรณโคตร ผู้ขายฝาก ประสงค์ที่จะขอเอกสารดังกล่าว เพื่อนำไปกู้ยืมเงินกับธนาคารและนำเงิน จำนวน 2,000,000 บาท มาไถ่ถอนการขายฝากกับ นางสาวรัชนิพรพนาริ ผู้รับซื้อฝาก

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : มณฑลทหารบกที่ 24 ค่ายประจักษ์ศิลปาคม ได้มีการนัดคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย เข้าไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท และได้เชิญตัวแทนจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีเข้าไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมทั้ง 2 ฝ่าย

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๔๙๑ อันว่าขายฝากนั้น คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงกันว่าผู้ขายอาจไถ่ทรัพย์สินนั้นคืนได้

มาตรา ๔๙๒[๘] ในกรณีที่มีการไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากภายในเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาหรือภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือผู้ไถ่ได้วางทรัพย์สินอันเป็นสินไถ่ต่อสำนักงานวางทรัพย์

ภายในกำหนดเวลาใดโดยสละสิทธิถอนทรัพย์สินที่ได้วางไว้ ให้ทรัพย์สินซึ่งขายฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ไถ่ตั้งแต่วันที่ผู้ไถ่ได้ชำระสินไถ่หรือวางทรัพย์สินอันเป็นสินไถ่ แล้วแต่กรณี

ในกรณีที่ได้วางทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าพนักงานของสำนักงานวางทรัพย์สินแจ้งให้ผู้รับไถ่ทราบถึงการวางทรัพย์สินโดยพลัน โดยผู้ไถ่ไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๓๓๓ วรรคสาม

มาตรา ๔๙๓ ในการขายฝาก คู่สัญญาจะตกลงกันไม่ให้ผู้ซื้อจำนำทรัพย์สินซึ่งขายฝากก็ได้ ถ้าและผู้ซื้อจำนำทรัพย์สินนั้นฝ่าฝืนสัญญาไซ้ ก็ต้องรับผิดชอบผู้ขายในความเสียหายใดๆ อันเกิดแต่การนั้น

มาตรา ๔๙๔ ท่านห้ามมิให้ใช้สิทธิไถ่ทรัพย์สินซึ่งขายฝากเมื่อพ้นเวลาดังจะกล่าวต่อไป

(๑) ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ กำหนดสิบปีนับแต่เวลาซื้อขาย

(๒) ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ กำหนดสามปีนับแต่เวลาซื้อขาย

มาตรา ๔๙๕ ถ้าในสัญญามีกำหนดเวลาไถ่เกินไปกว่านั้น ท่านให้ลดลงมาเป็นสิบปีและสามปีตามประเภททรัพย์สิน

มาตรา ๔๙๖[๙] กำหนดเวลาไถ่นั้น อาจทำสัญญาขยายกำหนดเวลาไถ่ได้ แต่กำหนดเวลาไถ่รวมกันทั้งหมด ถ้าเกินกำหนดเวลาตามมาตรา ๔๙๔ ให้ลดลงมาเป็นกำหนดเวลาตามมาตรา ๔๙๔

การขยายกำหนดเวลาไถ่ตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับไถ่ ถ้าเป็นทรัพย์สินซึ่งการซื้อขายกันจะต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ห้ามมิให้ยกการขยายเวลาขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต และได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้ว เว้นแต่จะได้นำหนังสือหรือหลักฐานเป็นหนังสือดังกล่าวไปจดทะเบียนหรือจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

มาตรา ๔๙๗ สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินนั้น จะพึงใช้ได้แต่บุคคลเหล่านี้ คือ

(๑) ผู้ขายเดิม หรือทายาทของผู้ขายเดิม หรือ

(๒) ผู้รับโอนสิทธินั้น หรือ

(๓) บุคคลซึ่งในสัญญายอมไว้โดยเฉพาะว่าให้เป็นผู้ไถ่ได้

มาตรา ๔๙๘ สิทธิในการไถ่ทรัพย์สินนั้น จะพึงใช้ได้เฉพาะต่อบุคคลเหล่านี้ คือ

(๑) ผู้ซื้อเดิม หรือทายาทของผู้ซื้อเดิม หรือ

(๒) ผู้รับโอนทรัพย์สิน หรือรับโอนสิทธิเหนือทรัพย์สินนั้น แต่ในข้อนี้ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์จะใช้สิทธิได้ต่อเมื่อผู้รับโอนได้รู้ในเวลาโอน ว่าทรัพย์สินตกอยู่ในบังคับแห่งสิทธิไถ่สิน

มาตรา ๔๙๙ สินไถ่นั้น ถ้าไม่ได้กำหนดกันว่าเท่าใดไซ้ ท่านให้ไถ่ตามราคาที่ขายฝาก

ถ้าปรากฏในเวลาไถ่ว่าสินไถ่หรือราคาขายฝากที่กำหนดไว้สูงกว่าราคาขายฝากที่แท้จริงเกินอัตราร้อยละสิบห้าต่อปี ให้ไถ่ได้ตามราคาขายฝากที่แท้จริงรวมประโยชน์ตอบแทนร้อยละสิบห้าต่อปี[๑๐]

มาตรา ๕๐๐ ค่าฤชาธรรมเนียมการขายฝากซึ่งผู้ซื้อได้ออกไปนั้นผู้ไถ่ต้องใช้ให้แก่ผู้ซื้อพร้อมกับสินไถ่

ส่วนค่าฤชาธรรมเนียมการไถ่ทรัพย์สินนั้น ผู้ไถ่พึงออกใช้

มาตรา ๕๐๑ ททรัพย์สินซึ่งไถ่นั้น ท่านว่าต้องส่งคืนตามสภาพที่เป็นอยู่ในเวลาไถ่แต่ถ้าหากว่าทรัพย์สินนั้นถูกทำลายหรือทำให้เสื่อมเสียไปเพราะความผิดของผู้ซื้อไซ้ ท่านว่าผู้ซื้อจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๕๐๒ ททรัพย์สินซึ่งไถ่นั้น ท่านว่าบุคคลผู้ไถ่ย่อมได้รับคืนไปโดยปลอดจากสิทธิใดๆ ซึ่งผู้ซื้อเดิม หรือทายาท หรือผู้รับโอนจากผู้ซื้อเดิมก่อให้เกิดขึ้นก่อนเวลาไถ่

ถ้าว่าเช่าทรัพย์สินที่อยู่ในระหว่างขายฝากอันได้จดทะเบียนเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วไซ้ ท่านว่าการเช่านั้นหากมิได้ทำขึ้นเพื่อจะให้เสียหายแก่ผู้ขาย กำหนดเวลาเช่ายังคงมีเหลืออยู่อีกเพียงใด ก็ให้คงเป็นอันสมบูรณ์อยู่เพียงนั้น แต่มิให้เกินกว่าปีหนึ่ง

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย :

1. นางสาวรัชณี พรหมนารี ผู้รับซื้อฝาก ยินยอมส่งมอบ โฉนดที่ดินเลขที่ 190733 เลขที่ดิน 665 เล่มที่ 1908 หน้า 33 หน้าสำรวจ 530 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีและสัญญาขายฝากให้กับ นางอรสา สุวรรณโคตร ผู้ขายฝาก

2. เมื่อครบกำหนดการไถ่ถอนภายในวันที่ 7 มกราคม 2560 นางสาวรัชณี พรหมนารี ผู้รับซื้อฝาก ยินยอมจดทะเบียนขยายระยะเวลาการไถ่ถอน โฉนดที่ดินเลขที่ 190733 เลขที่ดิน 665 เล่มที่ 1908 หน้า 33 หน้าสำรวจ 530 ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ให้กับ นางอรสา สุวรรณโคตร ผู้ขายฝาก ตามความสมัครใจของทั้ง 2 ฝ่าย

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	100,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	40,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	80	56
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	140,330 บาท	80 บาท

(3.4) เขตขานเมือง กรณียพิพาทระหว่าง นายโกศกทรัพย์ พงศ์พัฒนบุตร(ผู้ร้อง) และนางสงกรานต์ จันทะผล (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณียพิพาท :นายโกศกทรัพย์ พงศ์พัฒนบุตร ได้ให้นางสงกรานต์ จันทะผล กู้ยืมเงิน จำนวน 100,000 บาท โดยทำเป็นสัญญาเงินกู้ตามกฎหมาย แต่ไม่ได้กำหนดวันชำระหนี้ไว้ ปัจจุบันนางสงกรานต์ฯก็ยังไม่นำ เงินมาชำระหนี้ตามสัญญา

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะให้นางสงกรานต์ จันทะผล ชำระหนี้ตามสัญญา

ผลการดำเนินการ : ออกหนังสือเชิญคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเข้าไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท เมื่อถึงวันและเวลานัดไกล่เกลี่ย นางสงกรานต์ จันทะผล และนางสาวสมจันทร์ ภูเดช คู่กรณี ไม่มาตามนัด จึง

ทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ จึงให้นายโศภนทรัพย์ พงศ์พัฒน์บุตร ผู้ร้อง เข้าพบที่ปรึกษากฎหมาย เพื่อดำเนินการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	2,200	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	5,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	160	160
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	50	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	7,410บาท	160 บาท

(3.5) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่าง นางสาววารุณี ศรีโยธี (ผู้ร้อง) และนายสัมพันธ์ หัสรินทร์ กับ นายสุริยา ทองคณา (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางสาววารุณี ศรีโยธี แจ้งว่า ตนเป็นจำเลยในคดีแพ่ง เรื่องเช่าซื้อ ค่าประกัน ซึ่งเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2558 ศาลจังหวัดอุดรธานี ได้มีคำพิพากษาให้ จำเลยที่ 1 เป็นลูกหนี้ชั้นต้น นายสัมพันธ์ หัสรินทร์ จำเลยที่ 2 และนายสุริยา ทองคณา จำเลยที่ 3 ในฐานะผู้ค้ำประกัน ต้องร่วมรับผิดชอบชำระหนี้ดังกล่าวให้แก่ธนาคารเกียรตินาคิน จำกัด (มหาชน) โฉงก์

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับนายสัมพันธ์ หัสรินทร์ และนายสุริยา ทองคณา ในฐานะผู้ค้ำประกัน ให้ร่วมรับผิดชอบชำระหนี้ดังกล่าว

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 680 อันว่าค้ำประกันนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลภายนอกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ค้ำประกัน ผูกพันตนต่อเจ้าหนี้คนหนึ่ง เพื่อชำระหนี้ในเมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้

อนึ่ง สัญญาค้ำประกันนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันเป็นสำคัญ ท่านว่าเจ้าหนี้จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

มาตรา 686 ลูกหนี้ผิดนัดลงเมื่อใด ท่านว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้แต่นั้น

มาตรา 688 เมื่อเจ้าหนี้ทวงให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันจะขอให้เรียกลูกหนี้ชำระก่อนก็ได้ เว้นแต่ลูกหนี้จะถูกศาลพิพากษาให้เป็นคนล้มละลายเสียแล้ว หรือไม่ปรากฏว่าลูกหนี้ไปอยู่แห่งใดในพระราชอาณาเขต

มาตรา 689 ถึงแม้จะได้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ดังกล่าวมาในมาตราก่อนแล้วก็ตาม ถ้าผู้ค้ำประกันพิสูจน์ได้ว่าลูกหนี้มีทางที่จะชำระหนี้ได้ และการที่จะบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้จะไม่ใช่เป็นการยากไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะต้องบังคับการชำระหนี้รายนั้นเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย เนื่องจากกรณีของผู้ร้องได้ดำเนินการถึงชั้นบังคับคดีแล้ว ที่ปรึกษาทนายความจึงแนะนำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายไปติดต่อสำนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ย กับธนาคารเกียรตินาคินต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	6,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	15,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	480	480
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	21,730 บาท	480 บาท

(3.6) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่าง นางสาวนุชรินทร์ เวชบรรพต (ผู้ร้อง) และ นายชาติชาย เหาะดอน (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางสาวนุชรินทร์ เวชบรรพต ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า เมื่อประมาณเดือนกันยายน พ.ศ.2556 ตนได้ให้นายชาติชาย เหาะดอน กู้ยืมเงินจำนวน 50,000 บาท นางสาวนุชรินทร์ฯจึงประสงค์ที่จะให้นายชาติชายฯนำเงินมาชำระหนี้ จึงนำเรื่องมาปรึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นายชาติชาย เหาะดอน เพื่อให้ นายชาติชายฯนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่ตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 194 ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้อย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่ง การชำระหนี้ด้วยงดเว้นการอันใดอันหนึ่ง ก็ย่อมมีได้

มาตรา 213 ถ้าลูกหนี้ละเลยเสียไม่ชำระหนี้ของตน เจ้าหนี้จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับชำระหนี้ก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้ทำเช่นนั้นได้

มาตรา 653 การกู้ยืมเงินกว่าสองพันบาทขึ้นไปนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่

ในการกู้ยืมเงินมีหลักฐานเป็นหนังสือนั้น ท่านว่าจะนำสืบการใช้เงินได้ต่อเมื่อมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมมาแสดงหรือเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้นได้ เว้นคินแล้ว หรือได้แทงเพิกถอนลงในเอกสารนั้นแล้ว

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อถึงวันและเวลาดนัดไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท นางสาวนุชรินทร์ เวชบรรพต ผู้ร้อง มาเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย แต่นายชาติชาย เหาะดอน ผู้ถูกร้อง ไม่มาเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย จึงไม่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทได้ จึงให้ผู้ร้องเข้าพบที่ปรึกษาทนายความ โดยที่ปรึกษาทนายความแนะนำให้ นางสาวนุชรินทร์ฯดำเนินการใช้สิทธิทางศาลฟ้องให้นายชาติชายฯชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	1,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	5,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	200	200
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	6,450 บาท	200 บาท

(4) กรณีพิพาทเรื่องทะเลาะวิวาท

(4.1) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นางสาวบุญ ไปพบ (ผู้ร้อง) และนายศราวุธ ศรีพรม กับนายกฤษฎา แป้นสุรินทร์(ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท นางสาวบุญ ไปพบ แจ้งว่า นายทองศักดิ์ ไปพบ (บุตรชาย) ถูกนายศราวุธ ศรีพรม และนายกฤษฎา แป้นสุรินทร์ ร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงเป็นเหตุให้ถึงแก่ความตาย ซึ่งศาลมีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 17 กันยายน 2558 ให้จำเลยทั้งสองร่วมกันชดเชยค่าสินไหมทดแทน เป็นเงิน 795,300 บาท ตนจึงประสงค์ที่จะให้จำเลยทั้งสองชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษา

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับผู้ปกครองของนายศราวุธ ศรีพรมและผู้ปกครองของนายกฤษฎา แป้นสุรินทร์ เนื่องจากจำเลยทั้งสองเป็นผู้เยาว์ โดยประสงค์ที่จะให้ผู้ปกครองของจำเลยทั้งสองชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษา

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2559 เวลา 09.30 น. ได้นัดไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทระหว่างนางสาวบุญ ไปพบ ผู้ร้อง กับนางรัศมี ศรีพรม ผู้ปกครองของนายศราวุธ ศรีพรม คู่กรณีและนางหนูแดง แป้นสุรินทร์ ผู้ปกครองของนายกฤษฎา แป้นสุรินทร์ โดยตกลงกัน ดังนี้ ฝ่ายผู้ถูกร้องทั้งสองยินยอมชำระค่าสินไหมทดแทน เป็นเงิน จำนวน 500,000 บาท โดยแบ่งชำระเป็น 4 งวดๆละ 3 เดือน (งวดละไม่น้อยกว่า 125,000 บาท) ภายในระยะเวลา 1 ปี และตกลงชำระเงินที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี หากฝ่ายผู้ถูกร้องชำระครบถ้วนตามวงเงินที่ตกลงกันนี้ ผู้ร้องทั้งสองก็ไม่ติดใจเรียกร้องค่าเสียหายตามคำพิพากษา หากฝ่ายผู้ถูกร้องผิดสัญญางวดหนึ่งงวดใด ถือว่าผิดข้อตกลงทั้งหมดและยินยอมให้ ผู้ร้องทั้งสอง ใช้คำพิพากษาของศาลในการบังคับชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ โดยหักจำนวนเงินที่ชำระไปแล้วออก

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	10,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	25,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	160	160
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	35,410 บาท	160 บาท

(4.2) ในเขตเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นายชัยชนะ โคตรสุโน (ผู้ร้อง) และนายศุกลสิทธิ์ ชันทะแพทย์ (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายชัยชนะ โคตรสุโน ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2560 ตนได้ไปดูหมอลำที่บ้านเดิมๆ ในระหว่างการแสดงหมอลำอยู่นั้น นายศุกลสิทธิ์ ชันทะแพทย์ ผู้ต้องหา ได้เข้ามาทำร้ายร่างกายตนหน้าเวทีหมอลำ ทำให้ได้รับบาดเจ็บ จึงประสงค์ที่จะให้นายศุกลสิทธิ์ฯ ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน จึงนำเรื่องมาปรึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นายศุกลสิทธิ์ ชันทะแพทย์ เพื่อให้ให้นายศุกลสิทธิ์ฯ ชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสิบปี

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อถึงวันนัด วันที่ 17 กรกฎาคม นายชัยชนะ โคตรสุโน ผู้ร้อง มาตามนัด แต่นายศุกลสิทธิ์ ชันทะแพทย์ ผู้ถูกร้อง ไม่มาตามนัด จึงทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ ที่ปรึกษากฎหมายจึงได้แนะนำให้ผู้ร้องยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในศาลชั้นต้นต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบ
งบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	400	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	5,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	272	272
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	5,922 บาท	272 บาท

(4.3) เขตขานเมือง กรณีพิพาทระหว่าง นายหนูกัน ไปได้ (ผู้ร้อง) และนายชาญยุทธ ไปได้ (หลาน) (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายหนูกัน ไปได้ ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2560 นายชาญยุทธ ไปได้ (หลาน) ได้ดื่มสุราจนเกิดอาการเมเมาแล้วได้ทำร้ายร่างกายตนทำให้ได้รับบาดเจ็บที่บริเวณใบหน้าและหน้าอก ตนจึงประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากนายชาญยุทธฯ จึงนำเรื่องมาปรึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นายชาญยุทธ ไปได้ เพื่อให้ นายชาญยุทธฯจ่ายค่าสินไหมให้แก่ตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง : ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสิบปี

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2560 ได้นัดไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทระหว่างนายหนูกัน ไปได้ ผู้ร้อง กับนายชาญยุทธ ไปได้ คู่กรณี โดยตกลงกัน ดังนี้ ฝ่ายผู้ถูกร้องยินยอมชำระค่าสินไหมทดแทน เป็นเงิน จำนวน 5,000 บาท และผู้ร้องได้รับเงินเรียบร้อยแล้วและผู้ร้องจะไม่ติดใจเอาความแต่อย่างใด

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบ
งบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	100	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	10,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	296	296
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	10,646 บาท	296 บาท

(4.4) เขตخانเมือง กรณิพิพาทระหว่าง นางอนงค์ สิงห์สัตย์(ผู้ร้อง) และนายอนุชา งามฤทธิ์ (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณิพิพาท : นางอนงค์ สิงห์สัตย์ ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2560 บริเวณตำบลบ้านโคก อำเภอสร้างคอม จังหวัดอุดรธานี ตามวันเวลาที่เกิดเหตุขณะที่ผู้ร้องนอนหลับอยู่ภายในห้องนอน นายอนุชา งามฤทธิ์ อายุ 27 ปี ปิดบังใบหน้าและบุกเข้ามาในห้องนอนของผู้บาคเจ็บ และนายอนุชา งามฤทธิ์ ได้ใช้กำปั้นชกบริเวณใบหน้าของผู้ร้อง ผู้ร้องไม่เคยรู้จักหรือมีเรื่องทะเลาะวิวาทกันกับนายอนุชา งามฤทธิ์

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : นางอนงค์ สิงห์สัตย์ ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นายอนุชา งามฤทธิ์ เพื่อให้ นายอนุชา งามฤทธิ์ ชดใช้ค่าสินไหม

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 365 ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 362 มาตรา 363 หรือ มาตรา 364 ได้กระทำ (1) โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย (2) โดยมีอาวุธหรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคน ขึ้นไป หรือ (3) ในเวลากลางคืน

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกิน ห้าหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อถึงวันนัด วันที่ 9 กรกฎาคม 2560 นายอนุชา งามฤทธิ์ ผู้ร้องมาตามนัดไกล่เกลี่ย แต่นายอนุชา งามฤทธิ์ ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ย ที่ปรึกษาทนายความจึงได้แนะนำให้ผู้ร้องยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในศาลชั้นต้นต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบงบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	1,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	2,500	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	224	224
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	50	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	-
รวมทั้งสิ้น	3,774 บาท	224 บาท

(4.5) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่าง นางสาวสมหวัง โนนวังชัย (ผู้ร้อง) และ นางสาวทองพัด (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นางสาวสมหวัง โนนวังชัย ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า ตนและนางสาวทองพัดฯเป็นญาติกันได้มีการตกลงแบ่งที่ดิน โดยตกลงกันหลายครั้งแล้วแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ จนวันที่เกิดเหตุ ตนได้ไปขุดหลุมฝังเสาไม้แบ่งแนวเขตที่ดินมรดกนางสาวทองพัดฯได้ถือจอบวิ่งฟันมายังด้านหลังถูกหัวไหล่ ทำให้ตนได้รับบาดเจ็บสาหัส จึงประสงค์ที่จะให้นางสาวทองพัดฯชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน จึงนำเรื่องมาปรึกษาสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นางสาวทองพัดฯ หาญพรหม เพื่อให้นางสาวทองพัดฯจ่ายค่าสินไหมทดแทน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสิบปี

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย

เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2560 ได้นัดไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทระหว่างนางสาวสมหวัง โนนวังชัย ผู้ร้องกับนางสาวทองพัดฯคู่กรณี โดยได้ตกลงกัน ว่า นางสาวทองพัดฯจะชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ นางสาวสมหวัง เป็นเงิน 30,000 บาท โดยแบ่งชำระเป็น 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 1 ภายในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2560 เป็นเงิน 15,000 บาท ครั้งที่ 2 ภายในวันที่ 9 มีนาคม 2560 เป็นเงิน 15,000 บาท

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก : เปรียบเทียบ
งบประมาณค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	600	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	8,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	672	672
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้า มาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	9,522 บาท	672 บาท

(4.6) เขตชนบท กรณีพิพาทระหว่าง นายเจนรบ พลอาษา (ผู้ร้อง) และนายสถาพร ชัยภักดี (ผู้ถูกร้อง)

ข้อเท็จจริง/กรณีพิพาท : นายเจนรบ พลอาษา ได้เข้าปรึกษาต่อสำนักงานยุติธรรม จังหวัดอุดรธานี แจ้งว่า เหตุเกิดเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2558 บริเวณตำบลนาจัว อำเภอน้ำโสม จังหวัดอุดรธานี ก่อนเกิดเหตุ นายเจนรบฯและภรรยาได้ไปเที่ยวที่ร้านคาราโอเกะ ต่อมาระหว่างรอจ่ายเงิน ค่าอาหาร นายสถาพร ชัยภักดีได้ฉวยโอกาสที่นายเจนรบฯเผลอ ใช้อาวุธมีดฟันผู้บาดเจ็บ 2 ครั้ง เป็นเหตุให้ผู้บาดเจ็บได้รับบาดเจ็บบริเวณใบหูซ้ายและไหล่ซ้าย นายเจนรบฯจึงประสงค์ที่จะให้นายสถาพรฯชำระค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน

ประเด็นที่ประชาชนขอให้ สยจ.ช่วยเหลือ : ผู้ร้องประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทกับ นายสถาพร ชัยภักดี เพื่อให้ นายสถาพรฯจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ตน

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง :

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา 420 ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่า ผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น

ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 297 ผู้ใดกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย จนเป็นเหตุให้ ผู้ถูกกระทำร้ายรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือน ถึงสิบปี

ผลการดำเนินการไกล่เกลี่ย : เมื่อถึงวันนัด วันที่ 3 พฤษภาคม 2559 นายเจนรบ พลอาษา ผู้ร้องมาตามนัด แต่นายสถาพร ชัยภักดี ผู้ถูกร้อง ไม่มาตามนัด จึงทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยกันได้ ที่ปรึกษากฎหมายจึงได้แนะนำให้ผู้ร้องยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในศาลชั้นต้นต่อไป

ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก: เปรียบเทียบงบประมาณ
ค่าใช้จ่ายในการใช้ยุติธรรมทางเลือกกับยุติธรรมกระแสหลัก

งบประมาณ/ค่าใช้จ่าย	การใช้ยุติธรรมกระแสหลัก	การใช้ยุติธรรมทางเลือก
1.ค่าธรรมเนียมศาล	2,000	ไม่มี
2.ค่าทนายความ	5,000	ไม่มี
3.ค่าเดินทาง	840	840
4.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	250	ไม่มี
5.ระยะเวลา (เฉพาะระยะเวลาที่เข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก)	-	1 วัน
รวมทั้งสิ้น	8,090 บาท	840 บาท

จากกรณีศึกษาดังกล่าวสามารถสรุปเป็นตารางวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จของกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ดังตารางที่ 4.3 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ตารางสรุปกรณีศึกษาวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและความสำเร็จของกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี จำแนกตามประเภทข้อพิพาทและพื้นที่

ประเภทข้อพิพาท	เขตในเมือง		เขตชานเมือง		เขตชนบท	
	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์	ไม่มี	กรณีศึกษาที่ 1.1: นายทองมา และ นางเครือวัลย์ ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาตามนัด การดำเนินการแก้ไข : ที่ปรึกษากฎหมายแนะนำให้ผู้ร้องดำเนินการแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ	ไม่มี	ไม่มี	กรณีศึกษาที่ 1.2: นางหนูเพียง และนายสุริยะ ปัจจัยความสำเร็จ : โครงสร้างทางสังคมของชนบท ยังมีความสัมพันธ์เป็นส่วนตัวแบบไม่เป็นทางการ	ไม่มี
กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน	กรณีศึกษาที่ 2.1: Mr. Douglas กับนางสมบูรณ์ และนายวีรศักดิ์ ปัจจัยความสำเร็จ : คู่กรณีสมัครใจเข้าไกล่เกลี่ยยอมรับตามข้อตกลงร่วมกัน	กรณีศึกษาที่ 2.2: นายบริติ และวัดหนองหัว ปัญหาอุปสรรค : คู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ การดำเนินการแก้ไข : ส่งต่อให้หน่วยงานของรัฐช่วยเหลือปัญหาข้อพิพาทต่อไป	กรณีศึกษาที่ 2.3: นางจันทร์ฉาย และ บ.พิมานสิริ จำกัด ปัจจัยความสำเร็จ : มีความพยายามไกล่เกลี่ย แต่ผลกระทบบกกับคนหมู่มากจึงดำเนินการทำประชาคม แต่ข้อสรุปยังไม่เป็นที่ยุติ	กรณีศึกษาที่ 2.4: น.ส.ปัญญา และนายณัฐพงษ์ชัย ปัญหาอุปสรรค : คู่กรณีทั้งสองมาไกล่เกลี่ยแต่ไม่สามารถตกลงกันได้ การดำเนินการแก้ไข : -	กรณีศึกษาที่ 2.5: นางสิงห์ทอง และ นางประไพ ปัจจัยความสำเร็จ : มีความร่วมมือกับหน่วยงานที่ดินเพื่อทำการรังวัดใหม่ในที่ดินที่เป็นข้อพิพาททำให้ทั้งคู่เกิดความเข้าใจตรงกัน เรื่องจึงยุติ	ไม่มี
กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา	กรณีศึกษาที่ 3.1: นางอรอุมา และ สมาคม ณาปนกิจ ปัจจัยความสำเร็จ : ตกลงกันได้ โดยสมาคมจะ	กรณีศึกษาที่ 3.2: นางหนูแดง และ นางตัว ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด การดำเนินการแก้ไข :	กรณีศึกษาที่ 3.3: นางอรสา และนางรัชนี ปัจจัยความสำเร็จ: ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเจ้าหน้าที่และทหาร	กรณีศึกษาที่ 3.4: นายโกศกทรัพย์และนางสงกรานต์ ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด	กรณีศึกษาที่ 3.5: น.ส. วารุณี และนายสัมพันธ์ กับนายสุริยา ปัจจัยความสำเร็จ: คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจเข้ารับ	กรณีศึกษาที่ 3.6: น.ส.นุชรินทร์ และ นายชาติชาย ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด

ประเภทข้อพิพาท	เขตในเมือง		เขตชานเมือง		เขตชนบท	
	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ	สำเร็จ	ไม่สำเร็จ
	ดำเนินการจ่ายเงินให้เร็วขึ้น	ดำเนินการฟ้องร้องโดยผู้ร้องมีทนายแล้ว จึงขอรับความช่วยเหลือเพิ่มเติมในการสืบค้นเอกสารต่างๆ จากสำนักงานที่ดินจังหวัด		การดำเนินการแก้ไข : ขอรับการสนับสนุนเงินทุนในการดำเนินคดีจากกองทุนยุติธรรมต่อไป	การไกล่เกลี่ย	การดำเนินการแก้ไข : ที่ปรึกษากฎหมายแนะนำให้ใช้สิทธิทางศาลฟ้องให้คู่กรณีชำระหนี้ตามสัญญา
กรณีคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญา/ทะเลาะ วิวาท	กรณีศึกษาที่ 4.1: นางสาวกาญจนา และนายศราวุธ กับนายกฤษฎา ปัจจัยความสำเร็จ : มีความยืดหยุ่นในการเจรจา ตกลงค่าสินไหม โดยลดลงจากที่ศาลกำหนดและให้แบ่งชำระได้ตามความสามารถของคู่กรณี	กรณีศึกษาที่ 4.2: นายชัยชนะ และนายศุภสิทธิ์ ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด การดำเนินการแก้ไข : แนะนำให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาล	กรณีศึกษาที่ 4.3: นางหนูกัน และนายชาญยุทธ ปัจจัยความสำเร็จ:คู่กรณีเป็นญาติกัน (อา-หลาน)	กรณีศึกษาที่ 4.4: นางอนงค์ และนายอนุชา ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด การดำเนินการแก้ไข : แนะนำให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาล	กรณีศึกษาที่ 4.5: น.ส.สมหวัง และน.ส.ทองพัด ปัจจัยความสำเร็จ: คู่กรณีเป็นญาติกันและไม่ต้องการให้เรื่องไปถึงศาล ต้องการเพียงค่าสินไหมทดแทนตามสมควรเท่านั้น	กรณีศึกษาที่ 4.6: นายเจนรบ และนายสถาพร ปัญหาอุปสรรค : ผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด การดำเนินการแก้ไข : แนะนำให้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาล

3. ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทและปัจจัยความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

จากการศึกษา ผลการดำเนินงานการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ในกรณีพิพาทเรื่องสัตว์เลี้ยงในชุมชน เช่น สุนัข โค กระบือ กรณีพิพาทเรื่องที่ดิน กรณีพิพาทเรื่องหนี้สิน และกรณีพิพาทเรื่องทะเลาะวิวาท ที่เกิดขึ้นในระหว่าง พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2560 จำนวนทั้งสิ้น 20 เรื่อง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีไม่ประสบความสำเร็จ ได้แก่

(1) คู่พิพาทไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้นัดหมาย

(2) คู่กรณีได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว แต่ไม่สามารถหาข้อตกลงกันได้

(3) กรณีพิพาทเป็นประเด็นที่กระทบต่อคนหมู่มาก /ชุมชน ทำให้ไม่สามารถยุติด้วยการไกล่เกลี่ยกับคู่กรณีเท่านั้น เช่น กรณีพิพาท ระหว่างนางจันทร์ฉาย และบริษัท พิมานสิริ (จำกัด) จะต้องมีการทำประชาคมหลายครั้ง และทำให้ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

โดยพบว่า ในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ ในเขตเมือง เขตชนเมือง และเขตชนบท มีประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่ไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ แม้จะมีปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว แต่ก็มีหลายคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท แล้วสามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ

ปัจจัยความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จ ได้แก่

(1) ความต้องการของคู่กรณี โดยส่วนใหญ่ในคดีที่สามารถระงับข้อพิพาทได้สำเร็จ พบว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความต้องการให้เรื่องจบในชุมชน ไม่ประสงค์จะใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือกล่าวอีกอย่างว่าไม่อยากขึ้นโรงขึ้นศาล เนื่องจากอาจจะต้องใช้เวลานาน เสียเวลา

(2) กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้คู่กรณีได้มีโอกาสพูดคุยเปิดใจให้ต่างฝ่ายต่างเข้าใจถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น และความจำเป็นอื่น จนทำให้เข้าใจกันทั้งสองฝ่ายสามารถลดทอนข้อพิพาท และสามารถตกลงกันได้

(3) ปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน มีความตั้งใจและอธิบายถึงความง่าย วิธีการทางหลักทางเลือก ผลได้ผลเสียให้เข้าใจทุกครั้ง ง่ายต่อการตัดสินใจในการใช้ยุติธรรมชุมชน เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวก และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

(4) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี กระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน เมื่อเปรียบเทียบกับกระแสหลัก เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย โดยพบว่าในกรณีพิพาทที่มีทุนทรัพย์สูงๆ จะมีค่าธรรมเนียมศาลสูงตามสัดส่วน ซึ่งคดีพิพาทในลักษณะนี้มักจะสามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จในกระบวนการของยุติธรรมชุมชน

(5) เนื้อหาของการไกล่เกลี่ยของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีเป็นที่พอใจของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ทำให้คู่กรณียอมรับผลการไกล่เกลี่ย เนื่องจากผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งเป็นคนภายในชุมชนเองมีความเข้าใจเนื้อหาของเรื่องพิพาทได้เป็นอย่างดี และกระบวนการไกล่เกลี่ยมีลักษณะรวดเร็ว ทั้งให้เป็นธรรมและ

ประนีประนอมให้แกกันและกัน นอกจากนี้ในบางกรณีก็สามารถใช้การบังคับตามผลใกล้เคียงที่ยุติธรรม กระแสหลักไม่อาจทำได้ เช่น ให้ผู้ที่เป็ฝ่ายผิดขอโทษและสัญญาว่าจะไม่กระทำผิดอีกและให้เงินชดเชย เยียวยาความเสียหายเท่าตามกำลังความสามารถของฝ่ายผิดในทันที อันอาจเกิดผลดีกว่าใช้วิธีบังคับตามคำพิพากษาของศาลตามวิธียุติธรรมกระแสหลักที่นำจำเลยไป จำคุก กักขัง ปรับ

(6) ปัจจัยโครงสร้างทางสังคม (ระดับชุมชน) ประชาชนในสังคมชนบทยังคงยึดมั่นระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จาริต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดถือระบบอาวุโส สังคมชนบทมีความใกล้ชิดกัน มีรูปแบบทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ จะพบว่าเมื่อมีข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้น ข้อพิพาทในพื้นที่ชนบทจะประสบความสำเร็จมากกว่าในสังคมเมืองและสังคมชนเมือง ปัจจัยโครงสร้างทางสังคมของชุมชนชนบทเหล่านี้ถือว่าเป็นโดยทุนทางสังคมของระบบยุติธรรมที่มีผลให้การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จ

ส่วนที่ 2 : สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ยุติธรรมจังหวัด (1 คน) อัยการ (1 คน) ผู้แทนท้องถิ่น (3 คน : ในเมือง ชานเมือง ชนบท) ผู้แทนท้องที่ (3 คน : ในเมือง ชานเมือง ชนบท) เครือข่ายยุติธรรมชุมชน (3 คน : ในเมือง ชานเมือง ชนบท) ประชาชน (23 คน : ในเมือง ชานเมือง ชนบท) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตารางที่ 4.4 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
- ชาย	19	55.88
- หญิง	15	44.12
อายุ		
- 21-30 ปี	2	5.88
- 31-40 ปี	9	26.47
- 41-51 ปี	9	26.47
- 51-60 ปี	7	20.59
- 60 ปีขึ้นไป	7	20.59
อาชีพ		
- ข้าราชการ	6	17.65
- นักการเมืองท้องถิ่น	4	11.76
- ค้าขาย	7	20.59
- เกษตรกร/รับจ้าง	14	41.18
- ข้าราชการเกษียณ	1	2.94
- ว่างาน	2	5.88
รวม	34	100

2. ผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชนในเรื่องการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี (สัมภาษณ์ในช่วงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2560)

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และการทำงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี และศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นอย่างดี เช่น “ทำหน้าที่เป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมในการประสานนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนและการแปลงไปสู่การปฏิบัติ เป็นผู้แทนของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ไม่มีหน่วยงานในจังหวัดตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่จังหวัด สนับสนุนและพัฒนาการดำเนินงานยุติธรรมทางเลือก (ยุติธรรมชุมชน และยุติธรรมเชิงสมานฉันท์) ส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน ค้ำครองสิทธิเสรีภาพ และให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกฎหมาย (กองทุนยุติธรรม การช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา การจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาในคดีอาญา ให้คำปรึกษาทางกฎหมาย การรับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ ฯลฯ) สนับสนุนการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงยุติธรรมและของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรม และดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาล กระทรวงยุติธรรม กรม และจังหวัดตามที่ได้รับมอบหมาย” (นายทวีศักดิ์ สารทรัพย์, ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี)

ในด้านการดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ที่ผ่านมามีพบว่าประสบความสำเร็จในด้านการระงับข้อพิพาทระหว่างประชาชนได้ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในชุมชนเดียวกัน ซึ่งผลจากการจัดการความขัดแย้งสามารถรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาท และสร้างความพึงพอใจให้กับคู่พิพาทได้ และทำให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างดีและรักษาความสงบสุขให้แก่ชุมชนได้

“การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ดำเนินการที่ผ่านมามีพบว่าประสบความสำเร็จในการจัดการความขัดแย้ง รักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาท สร้างความพึงพอใจให้แก่คู่พิพาทของคนในชุมชนให้ตกลงและสร้างความสงบสุขในแก่ชุมชน” (นายวินัย พิมพ์สาลี, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ)

“การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในปัจจุบันนับว่าประสบความสำเร็จในการช่วยเหลือประชาชนให้สามารถอยู่ในชุมชนร่วมกันได้ ถึงแม้จะเคยขัดแย้งและไม่เข้าใจกัน” (นายเกียรติยศ พลเสน, นายกเทศมนตรีตำบลหายโศก)

“ข้อพิพาท ส่วนมากที่เข้ารับการไกล่เกลี่ยภายในศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะได้รับข้อยุติและจบลง”(นายนวนต ป่าผึ้ง, นิติกร)

“การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ดำเนินการที่ผ่านมามีพบว่าประสบความสำเร็จในการจัดการความขัดแย้งของคนในชุมชนให้ตกลงและอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดี” (นายสมฤทธิ์ โสดาดี, กำนันตำบลเชียงพิณ)

“...สามารถทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน สร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนได้นับว่าประสบความสำเร็จในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม” (นายฉกรรจ์ โคตรน้ำเนาว์, กำนัน)

“การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้ผลการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จค่อนข้างมาก เพราะคนในชุมชนจะไว้วางใจเชื่อถือนักชุมชนมาก” (นายชวน บุญแสนแผน, ผู้ใหญ่บ้าน)

“มีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทประสบผลสำเร็จ ประชาชนตกลงและเข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกัน ได้อย่างสงบสุข ไม่เกิดปัญหาการฟ้องร้องกัน” (ร.ต.ชมนานินทร์ โสดีเสียนิธิ, เครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

“การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ช่วยให้ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้ต่อไปหลังจากที่เกิดข้อขัดแย้งขึ้น” (นายคำปัน ฉินดี, เครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

“ความขัดแย้ง การทะเลาะวิวาทของประชาชนสามารถที่จะจบลงอย่างสงบสุขได้ด้วย การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน” (นางสาวศิริอร เกตุไทยสง, เลขานุการศูนย์ยุติธรรมชุมชน)

“ดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยที่ไม่ต้องเสียเวลาไปดำเนินคดีที่ศาลและระงับข้อพิพาทต่างๆ ในชุมชน สามารถที่จะตกลงกันได้ด้วยดี” (นางสาวสุธีรา ชันหลวง, ประชาชน)

“ทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ลดความขัดแย้งและการทะเลาะวิวาทในชุมชนได้” (นางสาวปฐมาภรณ์ เห่งศรีไพร, ประชาชน)

“ช่วยลดปัญหาต่างๆ ภายในชุมชน เป็นตัวกลางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนภายในชุมชน และในกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็มีการส่งต่อมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพื่อให้ความช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ย และมีการให้ความช่วยเหลือเงินค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความและค่าธรรมเนียมศาลตามลำดับ” (นายณัฐพงษ์ สิทธิชัย, ประชาชน)

นอกจากนี้ในส่วนของอัยการจังหวัด ยังเห็นว่าการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีส่วนช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลทำให้คนในชุมชนกลับมาอยู่ร่วมกันได้แม้จะเคยมีข้อพิพาทมาก่อน และการดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังมีความรวดเร็วกว่าการใช้กระบวนการทางกฎหมายอีกด้วย

“การไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีส่วนช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล แม้ว่าการไกล่เกลี่ยนั้นจะไม่มีบทบังคับเชิงลงโทษแบบคำพิพากษาของศาล แต่หากทำให้คนในชุมชนตกลงกันได้แล้วก็ทำให้คนมาอยู่ร่วมกันในชุมชนได้แม้ว่าจะเคยมีข้อขัดแย้งกันมาก่อน และมีความรวดเร็วกว่าการใช้กระบวนการทางกฎหมาย” (ชลิตา ลือสากุลวณิชกุล, รองอัยการจังหวัด ;สัมภาษณ์โดยผู้วิจัย 25 พ.ย. 60)

3. ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี แยกตามกรณีพิพาทและพื้นที่

3.1 กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์

เขตในเมือง ปัญหาและอุปสรรคที่พบจากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนไม่มีความรู้ด้านกฎหมายเลย อยากขอให้มีคนกลางในการไกล่เกลี่ย เช่น ที่ปรึกษากฎหมาย มาเข้าร่วมไกล่เกลี่ยด้วย แต่ในกรณีที่ไม่ประสบความสำเร็จก็เนื่องมาจากคู่กรณี หรือผู้ถูกร้องไม่มาตามนัด ทำให้ต้องใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งก็ได้รับคำแนะนำจากที่ปรึกษากฎหมายของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้คำปรึกษาและชี้แจงแนวทางในการดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

เขตชนบท จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้ร้อง จากการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ระงับข้อพิพาทนี้สามารถยุติความขัดแย้งได้ เนื่องจากตนเห็นว่าทั้งสองฝ่ายเป็นเพื่อนบ้านกัน และไม่ต้องการให้มีเรื่องราวผิดใจกันไป จึงยินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย อีกทั้งในขั้นตอนนี้ก็มีทั้งผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่และรับทราบข้อพิพาทมาตั้งแต่ต้นเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยด้วย ทำให้เรื่องสามารถยุติลงได้โดยที่ยังรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านได้อีกด้วย

“เนื่องจากเป็นเพื่อนบ้านกัน จึงไม่ต้องการให้มีเรื่องผิดใจกันติดตามไปหลังไกล่เกลี่ยจบ”
(นางหนูเพียง โนนวังชัย, ประชาชนในพื้นที่)

3.2 กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน

เขตในเมือง ปัญหาและอุปสรรคของกรณีพิพาทเรื่องเกี่ยวกับที่ดิน ในเขตชุมชนเมืองพบว่า เป็นปัญหามาจากคู่กรณี ที่ไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด อันอาจจะเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของคู่กรณีที่ไม่ใช่คนในชุมชนเดียวกัน เพราะบางกรณีมีสถานะเป็นนายทุนและลูกหนี้ซึ่งมีความสัมพันธ์ห่างเหิน ในกรณีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จพบว่าต้องใช้ความพยายามในการนัดคู่กรณีถึงสองครั้ง โดยในครั้งที่สองนี้ผู้รับขายฝากได้ให้ตัวแทนซึ่งเป็นทนายความเป็นผู้มาไกล่เกลี่ย ซึ่งก็สามารถทำให้หาข้อตกลงกันได้

เขตชานเมือง ปัญหาและอุปสรรคของกรณีพิพาทเรื่องเกี่ยวกับที่ดินในเขตชุมชนชานเมืองพบว่า ปัญหาคล้ายคลึงกับในชุมชนเมือง ได้แก่ ความสัมพันธ์ของคู่กรณีซึ่งมีความห่างเหินไม่มีความสัมพันธ์ส่วนตัว เนื่องจากเป็นผู้ซื้อกับผู้ขายที่ดินและเป็นเรื่องของผลประโยชน์ที่แตกต่างกันของทั้งคู่ทำให้ทั้งคู่ไม่มาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ส่วนอีกกรณีนั้น พบว่ามีความพยายามที่จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทแต่เนื่องจากว่าปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้นมีผลกระทบกับชุมชนเป็นวงกว้าง ได้มีการใช้กระบวนการประชาคมร่วมกับชุมชนและบริษัทบ้านจัดสรรที่เป็นคู่กรณี แต่ปัญหายังไม่ยุติเนื่องจากไม่สามารถหาข้อตกลงแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมได้ แต่อย่างไรก็ตามก็พบว่ามีความพยายามที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายเต็มใจที่จะใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเพื่อแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

เขตชนบท ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่พบในเขตชนบทส่วนมากสามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จโดยจากกรณีนี้พบว่า ปัญหาที่เข้ามาที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้แก่ปัญหาอาณาเขตที่ดิน เนื่องจากไม่มีความชัดเจนในการกำหนดขอบเขตทำให้ที่ดินที่อยู่ติดกันมีปัญหาพิพาท ดังนั้น เมื่อมีการรังวัดที่ดินใหม่ ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นคู่กรณีก็ได้รับความพอใจ ข้อพิพาทก็ยุติลงได้โดยง่าย ทั้งนี้ การที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนติดต่อประสานเจ้าหน้าที่รังวัดเพื่อให้มาทำการรังวัดที่ดินใหม่ ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทนี้ยุติลงโดยง่าย และเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรมอีกทางหนึ่งด้วย

3.3 กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา

เขตในเมือง ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท กรณีเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา ในเขตเมือง พบว่าเป็นเรื่องการทำสัญญาซื้อขายที่ดินแต่คู่กรณีไม่โอนที่ดินให้ และผู้ถูกร้องไม่มาไกล่เกลี่ยตามนัด แสดงให้เห็นถึงการที่คู่กรณีไม่ให้ความร่วมมือ อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ของคู่กรณีที่ไม่มีความสัมพันธ์กันเป็นการส่วนตัวทำให้ไม่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้

สำหรับกรณีที่ใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยสำเร็จ พบว่า ผู้ถูกร้องคือ สมาคมฌาปนกิจฯได้จ่ายเบี้ยและยึดเวลาการจ่ายเงินสงเคราะห์ออกไปเป็นเวลานาน เมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ที่ปรึกษากฎหมายได้ชี้แจงข้อกฎหมายและระเบียบต่างๆให้สมาคมฯทราบ และสามารถไกล่เกลี่ยให้สมาคมยอมชำระเงินให้แก่สมาชิก แสดงให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยทำให้สมาคมฯเล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับมากกว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักทำให้สามารถตกลงกันได้

เขตชานเมือง ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท กรณีเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา ในเขตชานเมือง ได้แก่ ความร่วมมือความสมัครใจเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยของคู่กรณี

“การให้ความร่วมมือของคู่กรณี เพราะการไกล่เกลี่ยไม่สามารถบังคับคู่กรณีให้เข้าร่วมไกล่เกลี่ยได้ ต้องเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยด้วยความสมัครใจเท่านั้น” (โกศทรัพย์ พงศ์พัฒนบุตร, ประชาชนในพื้นที่)

ส่วนกรณีที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยด้านผู้ไกล่เกลี่ยมีผลอย่างยิ่ง เนื่องจากในกรณีนี้จะเห็นว่ามี การไปร้องยังมณฑลทหารบกที่ 24 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ทหารเข้าร่วมไกล่เกลี่ยด้วย ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในความเป็นกลางมากขึ้น

เขตชนบท ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาท กรณีเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา ในเขตชนบท ได้แก่ ความไม่รู้ไม่เข้าใจกฎหมายของประชาชน เนื่องจากเรื่องที่ประชาชนเข้ามาขอให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนช่วยไกล่เกลี่ยนั้นเป็นเรื่องที่เข้าสู่กระบวนการบังคับคดีแล้ว แม้คู่กรณีทั้งสองมีความสมัครใจที่จะเข้าไกล่เกลี่ยแต่อาจจะไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้

3.4 กรณีคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

เขตในเมือง ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยและระดับข้อพิพาท กรณีคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาในเขตเมือง ได้แก่ การที่คู่กรณีไม่ให้ความร่วมมือ ในการเข้าร่วมไกล่เกลี่ยจึงไม่สามารถระดับข้อพิพาทได้

ส่วนในกรณีที่สามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ พบว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ยินยอมที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เนื่องจากค่าสินไหมทดแทนตามที่ศาลพิพากษาให้คู่กรณีจ่ายนั้น เป็นเงินที่ค่อนข้างสูงซึ่งไม่สามารถจ่ายได้ ดังนั้นเมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย มีความยืดหยุ่นและเปิดโอกาสให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงค่าสินไหมทดแทนตามที่สมควรกันเอง ทำให้ทั้งคู่สามารถที่จะหาข้อยุติได้โดยความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

เขตชนเมือง ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยและระดับข้อพิพาท กรณีคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาในเขตชนเมือง มีปัญหาเช่นเดียวกับในเขตเมือง ได้แก่ การไม่ได้รับความร่วมมือจากคู่กรณี เนื่องจากการเชิญคู่กรณีมาไกล่เกลี่ยโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้นไม่มีสภาพบังคับ จึงไม่สามารถทำให้คู่กรณีเข้าร่วมได้หากไม่สมัครใจ อีกทั้งยังพบว่า หากมีการตกลงชดเชยค่าเสียหายไปแล้ว ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงเจ้าหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนก็ไม่มีอำนาจไปบังคับให้คู่กรณีชดเชยค่าเสียหายได้เช่นกัน

“เจ้าหน้าที่ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจไปบังคับให้คู่กรณีชดเชยค่าเสียหายได้” (นางหนูกัน ไปได้, ประชาชนในพื้นที่)

เขตชนบท ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยและระดับข้อพิพาท กรณีคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาในเขตชนบท มีปัญหาเช่นเดียวกับในเขตเมืองและชนเมือง ได้แก่ การไม่ได้รับความร่วมมือจากคู่กรณี ซึ่งในกรณีนี้ ผู้ถูกร้องไม่มาตามนัดจึงไม่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้

ส่วนกรณีที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จ พบว่า คู่กรณีมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติกัน และฝ่ายผู้ถูกร้องได้ยอมรับว่าตนกระทำผิดจริง และยอมจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ กระบวนการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผู้ถูกร้องสามารถที่จะขอแบ่งจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งสร้างความพอใจให้กับทั้งสองฝ่าย

ในด้านของผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนระบุว่าปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ผ่านมา ยังคงมีปัญหาในด้านความเชื่อมั่นในความยุติธรรมและความ

เป็นกลางของกระบวนการการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเนื่องจากกังวลในเรื่องของความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ย จากการสัมภาษณ์พบว่า ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การดำเนินงาน และขั้นตอนการติดต่อขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน อันเนื่องมาจากขาดการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งยังพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางท่านยังไม่เข้าใจบทบาทภารกิจของตัวเองเท่าที่ควร

“ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการใช้บริการด้านการไกล่เกลี่ย เนื่องจากกลัวเข้าข้างกัน”
(นายทวีศักดิ์ สารทรัพย์, ผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี)

“ประชาชนส่วนมากไม่ทราบการดำเนินงาน ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และไม่มีการติดต่อขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนของตนเอง เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังขาดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์” (นายวินัย พิมพ์สาลี, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ)

“ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีการจัดกิจกรรมในชุมชนน้อยเกินไป จนทำให้ประชาชนบางส่วนไม่รู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์” (นายเกียรติยศ พลเสน, นายกเทศมนตรีตำบลหายโศก)

“ประชาชนในเขตพื้นที่ที่ตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางท้องที่ยังไม่ทราบถึง บทบาท ภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เครือข่ายยุติธรรมชุมชน และช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่ได้ประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังไม่เข้าใจ บทบาทภารกิจของตัวเอง” (นายนวนดล ป่าผึ้ง, นิติกร)

“ประชาชนบางส่วนยังไม่ได้รับทราบถึงบทบาทภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ตั้งอยู่ในชุมชนของตนเอง เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังขาดในเรื่องของการประชาสัมพันธ์” (นายสัมฤทธิ์ โสดาดี, กำนันตำบลเชียงพิณ)

“การประชาสัมพันธ์ในชุมชนน้อย ประชาชนไม่ทราบว่าศูนย์ยุติธรรมชุมชนคืออะไร มีบทบาทอย่างไร” (นายชวน บุญแสนแผน, ผู้ใหญ่บ้าน)

“ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน บางพื้นที่ขาดสถานที่ในการดำเนินการ ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง” (ร.ต.ชมนรินทร์ โสเดเสียนิธิ, เครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

“ประชาชนยังอาจขาดความเข้าใจในเรื่องของการดำเนินคดีกับการไกล่เกลี่ยว่ามีข้อแตกต่างกันอย่างไร” (นางสาวสุธีรา ชันหลวง, ประชาชน)

“ประชาชนบางส่วนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ว่ามีหน้าที่อย่างไร และให้ความช่วยเหลือกับประชาชนในเรื่องใดบ้าง” (นายณัฐพงษ์ สิทธิชัย, ประชาชน)

ในด้านบุคลากร พบว่าศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางแห่งประสบกับปัญหาและอุปสรรคจากการขาดแคลนบุคลากรดำเนินงาน ทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจึงไม่สามารถช่วยเหลือบริการประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

“ศูนย์ยุติธรรมชุมชนขาดบุคลากรในการดำเนินงานที่อยู่ประจำที่ศูนย์เพื่อช่วยเหลือประชาชน จึงทำให้งานบริการประชาชนขาดความต่อเนื่อง” (นายฉกรรจ์ โคตรน้ำเนา, กำนัน)

“เครือข่ายยุติธรรมชุมชนและกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน” (นายคำปัน ฉินดี, เครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

ในด้านงบประมาณดำเนินการ พบว่าศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การขับเคลื่อนศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

“ขาดงบประมาณในการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนขับเคลื่อนได้ช้าทั้ง ๆ ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างมาก” (นางสาวศิริอร เกตุไทยสง, เลขาธิการศูนย์ยุติธรรมชุมชน)

“ศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ เพราะไม่มีงบประมาณในการทำงาน” (นางสาวปฐมาภรณ์ เหง้าศรีไพร, ประชาชน)

นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านกฎหมาย ที่ทำให้การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้น ไม่มีสภาพบังคับ ซึ่งมีความแตกต่างจากคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็ไม่สามารถจะดำเนินการบังคับให้ปฏิบัติตามได้ อีกทั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนหลายแห่งขาดเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย

“ศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่มีสภาพบังคับต่างจากคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากไกล่เกลี่ยกันได้แล้วแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามก็ไม่สามารถบังคับให้กระทำหรือมีบทลงโทษได้ และขาดผู้ที่มีความรู้ด้านกฎหมายที่แท้จริง” (ชลิตา ลือสากุลวณิชกุล, รองอัยการจังหวัด)

4. แนวทางในการแก้ไขและพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

ในการแก้ไขและพัฒนาด้านความเชื่อมั่นและความเป็นกลางในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชน ของศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถทำได้โดย ให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้ประสานและจัดหาคนกลาง เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยโดยจัดให้ได้รับการอบรมเทคนิคการไกล่เกลี่ยซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม หรือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จัดทำเป็นหลักสูตรเพื่ออบรมและออกไปประกาศเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียน วิธีนี้จะทำให้ช่วยสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนได้

ประเด็นการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านบทบาท ภารกิจ และการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเพิ่มการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจ และกระบวนการดำเนินงาน ตลอดจนขั้นตอนการขอรับความช่วยเหลือ ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจและช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน อีกทั้งยังควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการมีบทบาทช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เช่นการช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย แจ้งเบาะแสการกระทำผิดต่างๆร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากยิ่งขึ้น

“สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ควรจะจัดทำการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจและช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน” (นายวินัย พิมพ์สาส์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงพิณ)

“จัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้ประชาชนบ่อยขึ้นและปรับปรุงข้อมูลอยู่ตลอดเวลา” (นายเกียรติยศ พลเสน, นายกเทศมนตรีตำบลหายโศก)

“ศูนย์ยุติธรรมชุมชนและหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะทำ การประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจและช่องทางการ ขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน” (นายสมฤทธิ์ โสตาติ, กำนันตำบลเชียงพิณ)

“จัดประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรวมถึงคณะกรรมการศูนย์ สมาชิกเครือข่าย ทราบถึงบทบาท หน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพิ่มขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ช่วยสอดส่องดูแล แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดต่างๆให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่”(ร.ต.ชนานินทร์ โสดเสียวินิธิ, เครือข่ายยุติธรรมชุมชน)

“แนะนำเรื่องกฎหมายและขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยว่ามีวิธีการดำเนินการต่างกันอย่างไรมาก่อน เพื่อให้ เกิดความเข้าใจแก่ประชาชน” (นางสาวสุธีรา ชันหลวง, ประชาชน)

“ควรมีการให้ความรู้และแนะนำผู้มีบทบาทหน้าที่ในศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อให้ประชาชนรู้จัก ผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือกับตนได้ และทำให้มีความง่ายในการขอรับความช่วยเหลือ” (นายณัฐพงษ์ สิทธิชัย, ประชาชน)

ด้านการขาดแคลนบุคลากร ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่าควรมีการจัดสรรให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมี เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ

ในด้านการส่งเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนควรได้รับการชี้แจงแนวทางการ ดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ถูกต้อง ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้ประโยชน์จากการบริการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต่อไป โดยหน่วยงานที่ รับผิดชอบดูแลศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะต้องพัฒนาความรู้ให้กับเครือข่ายและกรรมการศูนย์อย่าง สมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ในด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายให้กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ ยุติธรรมชุมชน และผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ เสนอว่า อาจจะได้ทำโดยการประสาน ความร่วมมือจากหน่วยงานทางด้านกฎหมาย อาทิเช่น สภานายความ สำนักงานอัยการ หรือหน่วยงาน อื่นๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่มาใช้บริการว่าจะได้รับการแนะนำช่วยเหลือที่ถูกต้องตาม หลักกฎหมายด้วยอีกทางหนึ่ง

“ประสานความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นเช่น สภานายความ สำนักงานอัยการ หรือพัฒนา สังคมเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้กับชุมชนหรือผู้ที่มาขอใช้บริการว่าจะได้รับการแนะนำช่วยเหลือที่ ถูกต้องต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ” (ชลิตา ลือสาภาลาณิกุล, รองอัยการจังหวัด ;สัมภาษณ์โดยผู้วิจัย 25 พ.ย. 60)

ข้อเสนอด้านงบประมาณ พบว่า อาจจะแก้ไขได้โดยการใช้งบประมาณสนับสนุนจากองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะต้องมีแนวทางระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณสนับสนุนหรือกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่าง ชัดเจน เพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยชุมชนอย่างแท้จริง

“ควรจะมีงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือมีแนวทางการเปรียบเทียบ กฎหมายที่ชัดเจนที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติได้จริงเกี่ยวกับการสนับสนุนงบประมาณในเชิงบูรณาการให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชน” (นางสาวศิริอร เกตุไทยสง, เลขานุการศูนย์ยุติธรรมชุมชน)

“ควรมีงบประมาณให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อจะได้ลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนให้ได้อย่างทั่วถึง” (นางสาวปัทมาภรณ์ เหง้าศรีไพร, ประชาชน)

ส่วนที่3 การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2560 พบว่ามีการดำเนินการตามแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เนื่องจากมีลักษณะไม่เป็นทางการ (informalism) ไม่มีพิธีรีตอง ไม่ใช้รูปแบบนิยมตามธรรมเนียมกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก เช่น การออกหนังสือเชิญคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเข้าไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ทำให้กระบวนการมีความยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพการณ์และความจำเป็น โดยจะพบว่า หากคู่กรณีไม่สามารถมาตามนัดหมายได้ ก็สามารถที่จะเลื่อนวันเวลานัดหมายออกไปได้จนเป็นเป็นที่พอใจ อีกทั้งการดำเนินงานไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่ผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน นั้น หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้จะสามารถระงับข้อพิพาท ความขัดแย้ง และสร้างความสมานฉันท์ในชุมชนไปพร้อมๆกัน ซึ่งประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น พบว่า สามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และเป็นวิธีการที่ประหยัดกว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยจากการเปรียบเทียบเชิงเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในหลาย ๆ กรณี จะเห็นว่า คู่กรณีสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินการได้ถึง 2,148 เท่า (กรณีศึกษาที่ 2.1: หากคู่กรณีดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก จะต้องมียค่าใช้จ่ายตามที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีประเมิน เป็นเงิน 150,370 บาท แต่เมื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน คู่กรณีเสียค่าใช้จ่ายเพียงค่าเดินทาง เป็นเงิน 70 บาท เท่านั้น)

ในด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่สำคัญ คือคู่กรณีไม่เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจจะมีสาเหตุมาจากการขาดความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาท ความระแวงสงสัยในด้านความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ยตลอดจนไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน เนื่องจากเป็นเรื่องใหม่ที่ท้าทายต่อกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่ประชาชนเคยชินมากกว่า 100 ปี สอดคล้องกับผลวิจัยโครงการไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำผิด (VOM) (Coates, 2001; 195-210) พบว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะได้ผลที่ดีนั้นผู้กระทำผิด ผู้ไกล่เกลี่ย อาสาสมัคร และเหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่มักจะสมัครใจเข้าร่วมเอง ทั้งนี้ วิเคราะห์ได้ว่า การที่คู่กรณีสมัครใจเข้าร่วมนั้น เป็นการเปิดใจยอมรับ

กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนไปแล้วส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือจากการไกล่เกลี่ยจะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้นเป็นเรื่องของข้อตกลงที่เกิดขึ้นจากการพูดคุยกันระหว่างคู่กรณีและผู้ไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีคนใดคนหนึ่งเห็นว่า ตนไม่ได้รับประโยชน์ที่น่าพึงพอใจ หรือมีช่องทางที่จะฟ้องคดีชนะและอาจจะได้ประโยชน์มากกว่าการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ก็จะไม่ตกลงยอมรับเงื่อนไข ทำให้การไกล่เกลี่ยไม่ประสบความสำเร็จ

นอกจากนี้ยังพบว่าปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ บุคลากรของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัคร ผู้ไกล่เกลี่ย เครือข่ายยุติธรรมชุมชน กรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถ่องแท้ ทั้งในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกาบแก้ว ปัญญาไทยและคณะ (2559) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชนของจังหวัดตากนั้นเจ้าหน้าที่ในงานยุติธรรมชุมชนยังมีบทบาทไม่มากนัก เนื่องจากยังขาดประสบการณ์ ไม่ได้รับการอบรมให้ความรู้อย่างดี จึงทำหน้าที่เฉพาะในส่วนที่ชุมชนต้องการ รวมทั้งมีข้อจำกัดด้านจำนวนของเจ้าหน้าที่ที่น้อย ทั้งนี้ จากการศึกษาของจักรกริณีย์ ทอดสูงเนิน และอรนันท กัลลันทปุระ (2557) ระบุว่า บทบาทของอาสาสมัครที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งมีความรู้และความชำนาญในเรื่องที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศูนย์ยุติธรรมชุมชน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ดังนั้น การเสริมพลังและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เครือข่ายยุติธรรมชุมชนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นที่จะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพื่อให้คนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีและมีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ที่พบมากอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ประชาชนยังไม่รู้จักศูนย์ยุติธรรมชุมชน ไม่ว่าจะเป็นในด้านบทบาทภารกิจ สถานที่ ขั้นตอนการดำเนินการ การเข้าถึง ตลอดจนขั้นตอนการขอรับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ และสุวิชา เป้าอารีย์, 2558, ที่พบว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ โดยได้เสนอแนะว่าควรประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้และรับทราบว่าคุณศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีหน้าที่อย่างไร เพื่อให้ชุมชนรับทราบและเข้าใจในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และรัฐบาลควรช่วยในเรื่องงบประมาณลงไปในพื้นที่เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการทำงานของอาสาสมัครที่เข้ามาทำงานด้วยอีกส่วนหนึ่ง

สำหรับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมชุมชนจังหวัดอุดรธานีประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย คู่กรณี เจ้าหน้าที่ และผู้ไกล่เกลี่ย โดยพบว่า ด้านคู่กรณีนั้น ความต้องการของคู่กรณีมีความสำคัญอย่างมาก โดยส่วนใหญ่ในคดีที่สามารถระงับข้อพิพาทได้สำเร็จ พบว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความต้องการให้เรื่องจบในชุมชน สอดคล้องกับผลวิจัยโครงการไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำผิด (VOM) (Coates, 2001; 195-210) กระบวนการยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์จะได้ผลที่ดีนั้น ผู้กระทำผิด ผู้ไกล่เกลี่ย อาสาสมัคร และเหยื่ออาชญากรรมส่วนใหญ่มักจะสมัครใจเข้าร่วม

ปัจจัยโครงสร้างทางสังคม (ระดับชุมชน) ประชาชนในสังคมชนบทยังคงยึดมั่นระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดถือระบบอาวุโส สังคมชนบทมีความใกล้ชิดกัน มีรูปแบบทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับจุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และคณะ (2551 : 215 – 251)ระบุว่าปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในสังคมไทยอย่างหนึ่งก็คือ เงื่อนไขเชิงคุณลักษณะของชุมชน ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกชุมชนด้านความยุติธรรม องค์การจัดการงานยุติธรรมชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และทุนทางสังคม โดยทุนทางสังคมของระบบยุติธรรมชุมชน ได้แก่ ระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน เวทีสำหรับการประชุมหารือ และจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลงเพื่อความสมานฉันท์ในชุมชนที่ได้มีการกำหนดขึ้น ดังนั้น ความสำเร็จของยุติธรรมชุมชนในแต่ละชุมชนจึงอยู่ที่มีการนำคุณลักษณะที่ดีของชุมชนมาใช้ประโยชน์ ได้แก่ จิตสำนึกชุมชนด้านความยุติธรรม องค์การจัดการงานยุติธรรมชุมชน การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและทุนทางสังคม (คือระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชน เวทีสำหรับการประชุมหารือ และการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งข้อตกลงเพื่อความสมานฉันท์) อันเป็นคุณลักษณะชุมชนที่ยังพบได้ในสังคมชนบทของประเทศไทย ในขณะที่สังคมเมืองและสังคมชนเมืองโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชุมชนได้เปลี่ยนไป ชานเมืองเป็นกึ่งเมือง บางส่วนมีการขยายขยายพื้นที่เศรษฐกิจออกไปมีผลประโยชน์เกิดขึ้นเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งจึงทำให้กระบวนการยุติธรรมชุมชนไม่ประสบความสำเร็จ รวมถึงเขตในเมืองและชานเมืองมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ เครือข่ายความผูกพันทางสังคมมีน้อย ทำให้การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทในสังคมเมืองและสังคมชนเมืองไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปปัญหาของกระบวนการยุติธรรมและผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากการศึกษาเรื่อง ยุติธรรมชุมชน : การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ผลการดำเนินงานด้านยุติธรรมชุมชน ในเรื่องการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี พบว่าระหว่างปี พ.ศ. 2558 - 2560 มีการดำเนินการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททั้งสิ้น 742 คดี แบ่งเป็น กรณีพิพาทเกี่ยวกับสัตว์ จำนวน 2 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 1 กรณี และไม่สำเร็จ 1 กรณี) กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน จำนวน 153 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 82 กรณี และไม่สำเร็จ 71 กรณี) กรณีพิพาทเกี่ยวกับนิติกรรมสัญญา จำนวน 515 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 306 กรณี และไม่สำเร็จ 209 กรณี) กรณีคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จำนวน 72 กรณี (ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 39 กรณี และไม่สำเร็จ 33 กรณี)

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบร้อยละความสำเร็จของคดีที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีในแต่ละปีพบว่า จำนวนร้อยละของความสำเร็จลดลง ได้แก่ ปี พ.ศ. 2558 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 73.80 ปี พ.ศ. 2559 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 51.34 และปี พ.ศ. 2560 สามารถไกล่เกลี่ยสำเร็จร้อยละ 43.36

โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ได้ดำเนินการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เปรียบเทียบกับการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก พบว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทที่ดำเนินการโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายโดยรวมได้ถึง 42 เท่า ของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ประเด็นที่ 2 ปัญหาอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี พบว่า การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีปัญหาและอุปสรรค 5 ประการดังนี้

1. คู่พิพาทไม่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทตามที่เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้นัดหมาย อันเนื่องมาจากปัญหาในด้านความเชื่อมั่นในความยุติธรรมและความเป็นกลางของกระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน อีกทั้งประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่การดำเนินงานและขั้นตอนการติดต่อขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน

2. คู่กรณีได้เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยแล้ว แต่ไม่สามารถหาข้อตกลงกันได้ เนื่องจาก การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้น ไม่มีสภาพบังคับ ซึ่งมีความแตกต่างจากคำพิพากษาของศาล ดังนั้นหากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงก็ไม่สามารถจะดำเนินการบังคับให้ปฏิบัติตามได้ อีกทั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนหลายแห่งขาดเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย

3. กรณีพิพาทบางกรณีเป็นประเด็นที่กระทบต่อคนหมู่มาก /ชุมชน ทำให้ไม่สามารถยุติด้วยการไกล่เกลี่ยกับคู่กรณีเท่านั้น เช่น กรณีพิพาทระหว่างนางจันทร์ฉาย และบริษัท พิมานสิริ (จำกัด) จะต้องมีการทำประชาคมหลายครั้ง และทำให้ไม่สามารถระงับข้อพิพาทได้โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

4. ศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางแห่งประสบกับปัญหาและอุปสรรคจากการขาดแคลนบุคลากรดำเนินงานทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง ประกอบกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้ที่ชัดเจนในการปฏิบัติงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนจึงไม่สามารถช่วยเหลือบริการประชาชนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

5. ศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การขับเคลื่อนศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นไปอย่างเชื่องช้า

ประเด็นที่ 3 แนวทางในการแก้ไขและพัฒนา รูปแบบการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยเสนอว่าควรพัฒนาใน 5 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านเชื่อมั่นและความเป็นกลางในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนของศูนย์ยุติธรรมชุมชน สามารถทำได้โดย ให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้ประสานและจัดหาคนกลาง และเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการอบรมเทคนิคการไกล่เกลี่ยซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม สำนักงานกิจการยุติธรรม หรือกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยอาจจัดทำเป็นหลักสูตรและออกใบประกาศเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการขึ้นทะเบียนจะทำให้สร้างความมั่นใจแก่ประชาชนได้มากขึ้น

2. ด้านการขาดความรู้ความเข้าใจของประชาชน ด้านบทบาท ภารกิจ และการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะที่คล้ายคลึงกัน เช่น การเพิ่มการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจ และกระบวนการดำเนินงานตลอดจนขั้นตอนการขอรับความช่วยเหลือ ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทบาทภารกิจและช่องทางการขอรับบริการจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากขึ้น อีกทั้งยังควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ให้มีบทบาทช่วยเหลือการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เช่น การช่วยกันสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อย แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดต่าง ๆ ร่วมกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจการทำงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการส่งเสริมความรู้ให้แก่บุคลากรของศูนย์ยุติธรรมชุมชน มีแนวทางในการพัฒนาโดยให้มีการชี้แจงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ชัดเจน ให้แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อให้สามารถประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้ถูกต้องชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนได้ประโยชน์จากการบริการของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต่อไป โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจัดอบรมพัฒนาความรู้ให้กับเครือข่ายและกรรมการศูนย์อย่างสม่ำเสมอเพื่อนำไปใช้ในการดูแลช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายให้กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ เสนอว่า อาจจะได้โดยการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทางด้านกฎหมาย อาทิเช่น สภานายความ สำนักงานอัยการ หรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับผู้ที่ใช้บริการว่าจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายด้วยอีกทางหนึ่ง

5. ด้านงบประมาณ พบว่า อาจจะได้แก้ไขได้โดยใช้งบประมาณสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จะต้องมีแนวทาง ระเบียบการใช้จ่ายงบประมาณ หรือกฎหมายที่ให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการโดยชุมชนอย่างแท้จริง

5.2 ข้อเสนอแนะในมิติต่างๆ เพื่อการแก้ไขปัญหาทางวิชาการ

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์บทบาทภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่มีประสิทธิภาพในหลากหลายรูปแบบและหลากหลายช่องทาง รวมทั้งสถานที่ตั้งของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต้องมีความชัดเจน เข้าถึงง่าย เดินทางสะดวก เพื่อให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างกว้างขวางและทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง
2. มีมาตรการทางกฎหมายรองรับผลของกระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อให้ข้อตกลงดังกล่าวมีสภาพบังคับตามกฎหมายและมีผลผูกพันคู่กรณีอย่างแท้จริง
3. ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายให้กับผู้ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน และผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยโดยการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทางด้านกฎหมาย อาทิเช่น สภานายความ สำนักงานอัยการ หรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่มาใช้บริการว่าจะได้รับคำแนะนำช่วยเหลือที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย
4. ควรมีการระบบและกลไกที่มีมาตรฐานในการคัดเลือกและอบรมผู้ไกล่เกลี่ย โดยอาจมีหลักสูตรที่ได้รับการรับรอง หรือมีใบประกอบวิชาชีพจากกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนควรมีระบบตรวจสอบและประเมินผู้ไกล่เกลี่ยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในด้านความรู้ความสามารถและความเป็นกลางของผู้ปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยอย่างแท้จริง
5. ประสานกับหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดย ให้มีระเบียบ กฎหมายรองรับการปฏิบัติอย่างชัดเจน

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปัญหาทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงผลผลิตตามกรอบงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนประสบความสำเร็จ คณะผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของสำนักงานยุติธรรมชุมชนจังหวัดอุดรธานีประสบความสำเร็จ และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของศูนย์ยุติธรรมชุมชนอื่นๆ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านบุคคล ประกอบด้วย คู่กรณี เจ้าหน้าที่ และผู้ไกล่เกลี่ย โดยพบว่า ด้านคู่กรณีนั้น ความต้องการของคู่กรณีมีความสำคัญอย่างมาก โดยส่วนใหญ่ในคดีที่สามารถระงับข้อพิพาทได้สำเร็จ พบว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความต้องการให้เรื่องจบในชุมชน ไม่ประสงค์จะใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก หรือกล่าวอีกอย่างว่าไม่อยากขึ้นโรงขึ้นศาล เนื่องจากอาจจะต้องใช้เวลา นาน เสียเวลา

ส่วนปัจจัยด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า การที่เจ้าหน้าที่มีความตั้งใจและสามารถอธิบายถึงความยากง่าย วิธีการทางหลักและทางเลือก มีการเปรียบเทียบผลได้ผลเสียให้คู่กรณีได้เข้าใจทุกครั้ง จะเป็นการง่ายต่อการตัดสินใจในการใช้ยุติธรรมชุมชน เนื่องจากเป็นช่องทางที่สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ดังนั้น การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และเสริมความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชน จะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถให้ข้อมูลที่ชัดเจนแก่ผู้มาใช้บริการ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบทางเลือกที่เหมาะสมได้

ด้านผู้ไกล่เกลี่ย พบว่า ความน่าเชื่อถือและความเป็นกลางของผู้ไกล่เกลี่ยมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานีมีการอบรมผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคการไกล่เกลี่ยอยู่เสมออีกทั้ง

ยังมีการขึ้นบัญชีผู้ใกล้เคียงเพื่อให้คู่กรณีสามารถเลือกผู้ใกล้เคียงที่ตนเชื่อมั่นได้ นอกจากนี้ตามโครงสร้างของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนยังประกอบด้วย ข้าราชการในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่น อันเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนในพื้นที่ได้อีกทางหนึ่ง

2. ปัจจัยด้านวิธีการและกระบวนการไกล่เกลี่ย กระบวนการไกล่เกลี่ยมีลักษณะรวดเร็วทั้งให้เป็นธรรมและประนีประนอมให้แก่กันและกัน นอกจากนี้ในบางกรณีก็ยังสามารถใช้การบังคับตามผลใกล้เคียงที่ยุติธรรมกระแสหลักไม่อาจทำได้ เช่น ให้ผู้ที่เป็นฝ่ายผิดขอโทษและสัญญาว่าจะไม่กระทำความผิดอีกและให้เงินชดเชยเยียวยาความเสียหายตามกำลังความสามารถของฝ่ายผิดในทันที อันอาจเกิดผลดีกว่าใช้วิธีบังคับตามคำพิพากษาของศาลตามวิธียุติธรรมกระแสหลักที่นำจำเลยไป จำคุก กักขัง ปรับ

3. ปัจจัยด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับกระแสหลักเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการไกล่เกลี่ย ดังนั้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนควรจะมีการจัดทำตารางเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย และเปรียบเทียบระยะเวลาในการดำเนินคดีประเภทต่าง ๆ ไว้เบื้องต้น เพื่อให้คู่กรณีได้พิจารณาทางเลือกที่ชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการตัดสินใจ

4. ปัจจัยโครงสร้างทางสังคม (ระดับชุมชน) ประชาชนในสังคมชนบทยังคงยึดมั่นระบบคุณค่าและความเชื่อ ผู้นำ ปราชญ์ท้องถิ่น จารีต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ยึดถือระบบอาวุโส สังคมชนบทมีความใกล้ชิดกัน มีรูปแบบทางสังคมแบบไม่เป็นทางการ ดังนั้นในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน จะต้องนำคุณลักษณะที่ดีของชุมชนดังกล่าวมาใช้ประโยชน์

บรรณานุกรม

- กระทรวงมหาดไทย.(2530). *ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530*.
- กานแก้ว ปัญญาไทย. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์. (2544). *ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- กองนโยบายและแผน กระทรวงยุติธรรม. (2544). *เอกสารผลการศึกษานโยบายลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล*. กรุงเทพฯ: เอกสารกองนโยบายและแผน ที่ 7/2544.
- คณะกรรมการจัดทำคู่มือยุติธรรมชุมชน. (2556). *คู่มือประกอบการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน*. กรุงเทพฯ: กองพัฒนายุติธรรมชุมชน (กยช.) สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- จักรกริณ ทอดสูงเนิน และ อรพันธ์ กลั่นทปฺระ. (2557). "ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร". *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, ปีที่ : 40 ฉบับที่ : 1 หน้า : 98-113.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). *กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ : การคืนอำนาจแก่เหยื่ออาชญากรรมและชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2551). *ยุติธรรมชุมชน : การเปิดพื้นที่ของชุมชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. : โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2556). *ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และพรพิไล เลิศวิชา. (2541). *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ชัช วงศ์สิงห์. (2552). *ปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรมชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (สกว.).
- ณัฐพงศ์ ปัทมโรจน์ และสุวิชา เป้าอารีย์. (เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม 2558). "ทุนของสังคมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์:กรณีศึกษาศูนย์ยุติธรรมชุมชนพนมสารคาม". *Veridian E-Journal*(2). หน้า ที่ 392-407.
- เดชา สังขวรรณ และคณะ. (2550). *ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในระบบงานคุมประพฤติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- บันลือ คงจันทร์ และปัทมา เฝ้าสังข์ทอง. (2544). "การระงับข้อพิพาทก่อนขึ้นสู่ศาล". *เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องแนวทางการพัฒนาการยุติข้อพิพาทโดยกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในประเทศไทย*, หน้า1-15, ศูนย์สันติวิธีเฝ้าพัฒนาประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า โครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.

- ประทีป สุขสนาน. (2555). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลปากแจ่ม อำเภอยะยง จ.ปัตตานี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- พรชัย ชันดี. (2553). *ทฤษฎีอาชญาวิทยา : หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์*. กรุงเทพฯ: สุเนตรฟิล์ม.
- รัชกร โชติประดิษฐ์ และชัช วงศ์สิงห์. (2551). *ปัญหาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรมชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เขตอำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. กรุงเทพฯ: ฐานข้อมูลโครงสร้างพื้นฐานภาครัฐด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- ราตรี ปักขี. (2554). *กระบวนการการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ประเวช จันทรฉาย. (ม.ป.ป.). *เครือข่ายยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี*. รายงานการค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2559 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560 จาก http://www.coj.go.th/home/file/Annual_Tha_2559.pdf
- รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2558 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560 จาก http://www.coj.go.th/home/file/Annual_Tha_2558.pdf
- รายงานสถิติคดีศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำปี พ.ศ. 2557 [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2560 http://www.oppb.coj.go.th/doc/data/oppb/oppb_1467771254.pdf
- รัฐลักษณ์ พิทักษ์จักรพิภพ. (2555). "การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาศูนย์ยุติธรรมชุมชน ตำบลตลิ่งชัย อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา". *วารสารกระบวนการยุติธรรม* ปีที่ 5 มกราคม-มีนาคม 2555. หน้า 109-123.
- รายงานสรุปผลจำนวนการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนและเครือข่ายยุติธรรมชุมชน กระทรวงยุติธรรม. [ออนไลน์] เข้าถึงเมื่อ วันที่ 16 พฤศจิกายน 2560. <https://data.go.th/DatasetDetail.aspx?id=ab5c65aa-59f2-45b6-bd1d-fb01e86372e3>
- วรพล พินิจ. (2560). "บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดกับการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม". *วารสารสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ*. ปีที่ 6 . หน้า 41-63.
- วิสาภา จิตอารีย์. (2556). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สนอง หนูวงศ์. (2555). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลนาหมื่นศรี อ.นาโยง จ.ตรัง*. กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุข บุปผา, พิรพล สิมมา, และ กาบแก้ว ปัญญาไทย. (ม.ป.ป.). *การมีส่วนร่วมในงานยุติธรรมชุมชน จังหวัดตาก*.
- สุทน ศรีสุข และคณะ. (2553). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายยุติธรรมชุมชน (ระดับตำบล) จังหวัดตรัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- สุภัทรา กรอุไร. (2543). *การประนอมข้อพิพาททางอาญา*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต: สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสกสิทธิ์ สวรรยาธิปิติ. (2554). *การกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยาเสพติด และชีวิตร่างกาย(คดีร้ายแรง) ของเด็กและเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษาวิจัยโดยใช้ทฤษฎีการควบคุมตนเอง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (อาชีวศึกษา การบริหารงานยุติธรรมและสังคม): มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุสมาน สารี , อับดุลรอฮิง สือแต , อับดุลรอยะ บินเซ็ง , สามารถ ทองเผื่อ , ชุกรี หะยีสาแม , กามารุดดิน อีสายะ , ชูลฟีเกอร์ มาโซ , นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า , มุฮัมมัดซากี เจ๊ะหะ , รุสมานี บินแวสวเหาะ , แวฮามีดะห์ ยาเมาะ, อับดุลเลาะ หมัดอะด้า. (2552). *การส่งเสริมบทบาทเยาวชนระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมชุมชน ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- Coates, Robert B. (2001). *Victim Offender Mediation in The United States: A Multisite Assessment. The Handbook of Victim Offender Mediation: An Essential Guild to Practice and Research*. San Francisco: JOSSER-BASS. 195-210.
- Dittenhoffer, T., and Ericson, R.V. (1983). *The victim offender reconciliation program: A message to correctional reformers*. University of Toronto Law Journal, 33 .
- Dowling, Brian, (2004). *Restorative Intervention Consent Rates*.
file:///C:/Users/User/Downloads/Guidesheet_PartFunnel.pdf. (November 20, 2017).
- Earle, R. (2007). *Working Definitions of Community Justice*.
<https://www.nij.gov/topics/courts/restorative-justice/pages/definitions2.aspx>.
(November 18, 2017)
- Hirschi, T. (1969). *Cause of Delinquency*. Berkley, C.A. : University of California Press.
- Johnstone, G. and Daniel Van Ness.(2007). *Handbook of Restorative Justice*. Willan. Devon.
- Karp, David R. and Clear, Todd R., (2000).“Community Justice : A Conceptual Framework”, Vol. 2, Boundary Changes in Criminal Justice, Criminal Justice.
- Kurki, L. (2000). *Restorative and Community Justice in the United States. Crime and Justice : A Review of Research*, Vol. 27, edited by Michael Tonry Chicago: University of Chicago Press.
- Lyon, Ben et. Al. (2003). *CONNECT. Restorative Justice : Conclusion Report. NACRO and National Probation Service for England and Wales*.
- Roach, K. (2000). “Changing Punishment at the Turn of the Century: Restorative Justice on the Rise”. *Canadian Journal of Criminology*. 249 - 280. July, 2000.

- Umbreit, Mark S. (2000). *Directory of victim offender mediation programs in the US*. Center for Restorative Justice & Peacemaking, School of Social Work, University of Minnesota. Saint Paul, Minnesota: University of Minnesota.
- Umbreit, Mark S. (2001). *The handbook of victim offender mediation: an essential guide to practice and research*. Jossey-Bass: San Francisco.
- Williams, B. (2005). *Victims of Crime and Community Justice*. London. Jessica Kingsley Publishers.
- Wilson, J. and Kelling, G. (1982). "Broken Windows". *Atlantic Monthly* (March 1982). 29-38.
- Zehr, H. (1990). *Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice*. Scottsdale, PA: Herald Press.
-

ภาคผนวก

ก. แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

.....

☐ อำเภอเมือง ☐ ต่างอำเภอ

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ

อาชีพ

ตำแหน่ง

อายุ..... ปี

2. เนื้อหา

2.1 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ยุติธรรมชุมชน อย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน อย่างไร

.....

.....

.....

2.3 ที่ผ่านมามีการพบปะกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีผลการดำเนินงานด้านการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 ปัญหา/อุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

.....

.....

.....

2.5 ข้อเสนอแนะ/แนวทางแก้ไขที่เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานศูนย์ยุติธรรมชุมชน

.....

.....

.....

ข. ประวัติผู้ศึกษาวิจัย :

ประวัติผู้จัดทำรายงานทางวิชาการ กลุ่มกาสะลอง

ชื่อ - นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ประสบการณ์การรับราชการ

ผลงานทางวิชาการ

รางวัลหรือทุนการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

สถานที่ทำงาน

นายทวีศักดิ์ สารทรัพย์

ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี

ถึง ระดับสูงสุด

อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านช้าง จังหวัดอุดรธานี

อาจารย์ 1 ระดับ 4 โรงเรียนโสตศึกษา จังหวัด
อุดรธานี

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ สำนักงานคุมประพฤติ
จังหวัดหนองบัวลำภู

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการ สำนักงานคุมประพฤติ
จังหวัดหนองคาย

พนักงานคุมประพฤติชำนาญการพิเศษ สำนักงาน
คุมประพฤติจังหวัดเลย

-

-

ยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุดรธานี

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

ชื่อ - นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ประสบการณ์การรับราชการ

ผลงานทางวิชาการ

รางวัลหรือทุนการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

สถานที่ทำงาน

นางสาวสุนีย์ ทองเรือง

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปี พ.ศ.2537 – ปัจจุบัน นิติกร กรมบังคับคดี

-

-

นิติกรชำนาญการพิเศษ

สำนักงานบังคับคดีแพ่งกรุงเทพมหานคร 6

กรมบังคับคดี

ชื่อ - นามสกุล

วุฒิการศึกษา

นายมงคล จันทะจร

วิทยาศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยนิวัฒนา

ประสบการณ์การรับราชการ

เรือนจำกลางบางขวาง

เรือนจำกลางคลองเปรม

ช่วยราชการสำนักงานรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ผลงานทางวิชาการ

-

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

สถานที่ทำงาน

กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร

กรมราชทัณฑ์

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นางสาวพิมลพรรณ ชูรัตน์

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 65

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา

นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปี พ.ศ.2546 – 2555

นิติกร ปฏิบัติการ-ชำนาญการ

กรมบังคับคดี

ปี พ.ศ.2555 – ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการ-ชำนาญการพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ประสบการณ์การรับราชการ

ผลงานทางวิชาการ

-

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

เจ้าหน้าที่คดีพิเศษชำนาญการพิเศษ

สถานที่ทำงาน

กองพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นายรัฐการ ศรีศกุน

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
นิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขากฎหมายเอกชนและกฎหมายธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
เนติบัณฑิตไทย
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขานโยบายและการวางแผนสังคม)
มหาวิทยาลัยเกริก

ประสบการณ์การรับราชการ

1. นิติกร 7 ว กองนิติการ
2. หัวหน้ากลุ่มงานวินัยและสวัสดิการ สำนักเลขาธิการ
สำนักงาน ป.ป.ส.
3. ช่วยราชการฝ่ายกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ผลงานทางวิชาการ

-

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

ผู้อำนวยการส่วนประสานคดียาเสพติด

สถานที่ทำงาน

กองกฎหมาย

สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นายปทาน ตันมณีวัฒนา
นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ 2)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย ปี 2551
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายภาษี
Queen Mary University ประเทศอังกฤษ
นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
Bristol University ประเทศอังกฤษ

ประสบการณ์การรับราชการ/การทำงาน

ที่ปรึกษากฎหมายธนธิป แอนด์ พาร์ทเนอร์ส จำกัด
อัยการจังหวัดหล่มสัก ปี พ.ศ.2556-2558
รองอัยการจังหวัดธัญบุรี ปี พ.ศ.2558-2560

ผลงานทางวิชาการ

-

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

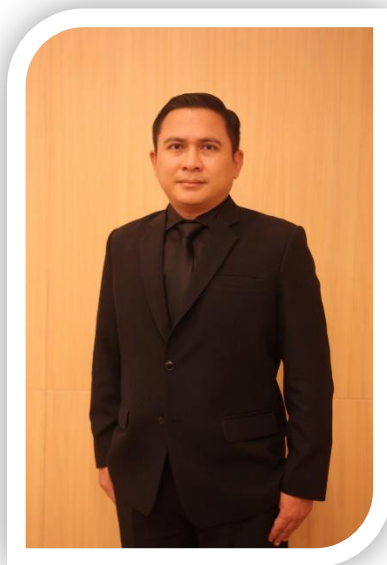
อัยการประจำสำนักงานอัยการสูงสุด

สถานที่ทำงาน

สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีค้ามนุษย์ 2

สำนักงานอัยการสูงสุด

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

พันตำรวจเอก ดร. สันทพวิชัย มากช่วย
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ประสบการณ์การรับราชการ

กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผลงานทางวิชาการ

ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของ
ข้าราชการตำรวจ

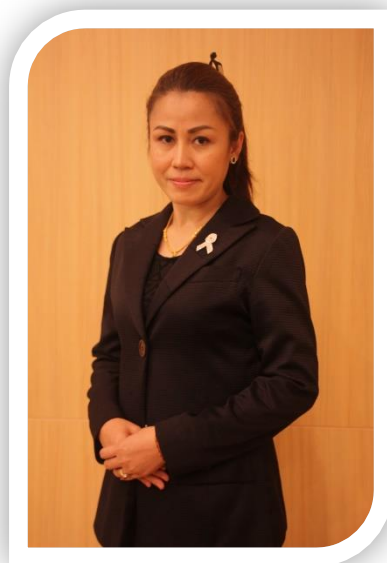
รางวัลหรือทุนการศึกษา

ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ปี พ.ศ.2557
ผู้ประพัตินชอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พ.ศ.2557
ข้าราชการตำรวจที่มีผลงานการป้องกันยาเสพติด
ดีเด่น พ.ศ.2558

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน
สถานที่ทำงาน

ผู้กำกับการข่าวกรองยาเสพติด
กองบังคับการข่าวกรองยาเสพติด
กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นางสาววรัญญา ชวศุภกุล
ศิลปศาสตรบัณฑิต (การบัญชี)
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยบูรพา

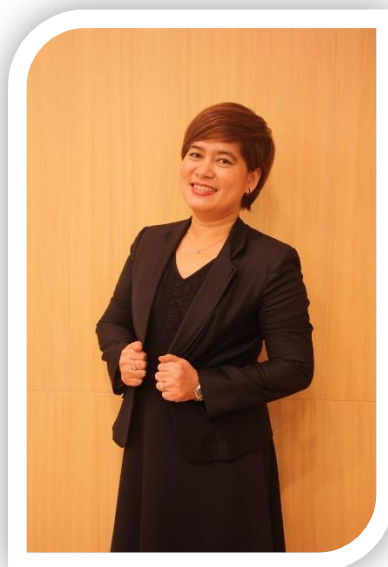
ประสบการณ์การรับราชการ

ปี พ.ศ.2559 – ปัจจุบัน
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม
การทุจริตในภาครัฐ

ผลงานทางวิชาการ
รางวัลหรือทุนการศึกษา
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน
สถานที่ทำงาน

-
-
นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
ในภาครัฐ

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นางสาวมานวิกา ทองประเสริฐ

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การรับราชการ

พนักงานการเลือกตั้ง

นิติกร

ผู้อำนวยการฝ่ายอำนวยการกฎหมายเลือกตั้ง

-

-

ผลงานทางวิชาการ

รางวัลหรือทุนการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

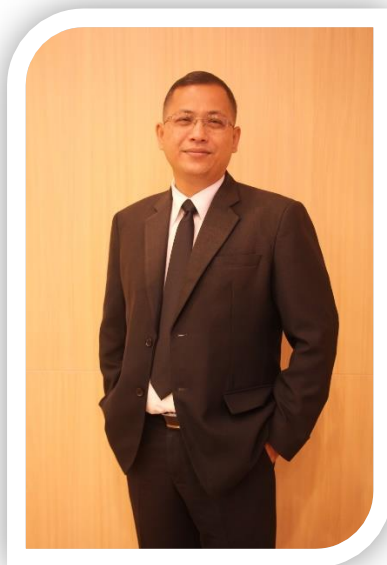
สถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการฝ่ายตรวจร่างและพัฒนากฎหมาย

สำนักกฎหมายและคดี

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ชื่อ - นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ประสบการณ์การรับราชการ

ผลงานทางวิชาการ

รางวัลหรือทุนการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

สถานที่ทำงาน

นายธนกฤต รัตนพันธ์

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปลัดอำเภอ อำเภอบ้านตาขุน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปลัดอำเภอ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปลัดอำเภอ อำเภอเวียงสระ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

นิติกร 6 ว กรมการปกครอง

นิติกรชำนาญการพิเศษ

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

-

-

ผู้อำนวยการกลุ่มงานเรื่องร้องทุกข์

กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

ชื่อ - นามสกุล
วุฒิการศึกษา

นายวิเชียร เปมานุกรรักษ์
รัฐศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประสบการณ์การรับราชการ

ปี พ.ศ.2529 – ปัจจุบัน

กรมเจ้าท่า

ผลงานทางวิชาการ

-

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

นักวิชาการขนส่งชำนาญการพิเศษ

สถานที่ทำงาน

สำนักความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมทางน้ำ

กรมเจ้าท่า

ชื่อ - นามสกุล

นางสาวทิวาวรรณ อายุวัฒน์

วุฒิการศึกษา

รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล

ประสบการณ์การทำงาน

ปี พ.ศ.2552 – ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผลงานทางวิชาการ

รายงานการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างความ
เข้มแข็งให้กับครอบครัวและชุมชนเพื่อเฝ้าระวัง
ปัญหาสิ่งเสพติดในเด็กและเยาวชนของ
ครอบครัวและชุมชนในเขตพื้นที่ของจังหวัด
อุบลราชธานี, 2560

รายงานวิจัย เรื่อง การนำหลักอาชญาวิทยามา
ใช้ในการลงโทษเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการ
กระทำผิดของนักเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัด
อุบลราชธานี, 2559

รางวัลหรือทุนการศึกษา

-

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และการประกันคุณภาพการศึกษา

สถานที่ทำงาน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

